

REVILJA ZA SLOVENCE PO SVETU
MAGAZINE FOR SLOVENES ABROAD
REVISTA PARA LOS ESLOVENOS POR EL MUNDO

MAREC
1978
LETNIK 25

RODNA GRUDA 3

SLOVENIJA

SOZD »ELKOM« ZDRUŽENA
ELEKTROKOVINSKA
PODJETJA-MARIBOR O.SUB.O.

ELEKTROKOVINA MARIBOR

Proizvodni
program

Svetilke
za notranjo
in zunanjo
razsvetljavo

Svetilke
za notranjo
in zunanjo
razsvetljavo

Svetilke
za bolnišnice

Svetilke
za tunele

Tračne
svetilke
za prostore
z vlažnim
ali agresivnim
ozračjem

Predstikalne
naprave

Elektromotorji

Zavorni
elektromotorji

Elektromotorji
z zunanjim

rotorjem
Rotodinamične
črpalke

(horizontalne,
vertikalne,
normirane,
podvodne
in hladilne)

Muljne
črpalke
(za
gradbeništvo)

Hidrobloki
Hidropostaje

Brusni
stroji

Rineži —
elektro-
hidravlični
mehanizmi

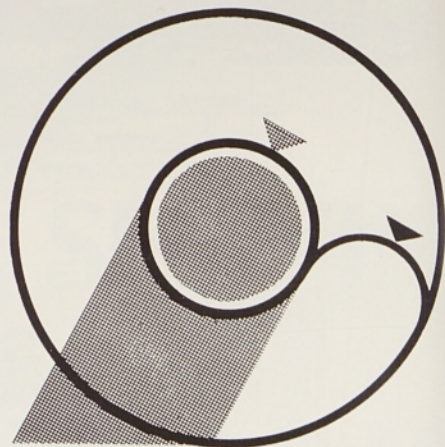
Avtomatski
polnilniki
akumulatorjev

Centralni
napajalniki
za napajanje
svetilk

varnostne
razsvetljave

Regulatorji
svetlobnega
toka

indov
EXPORT-IMPORT
industrija
ovitkov
ljubljan
poljanska 95
321155, 316 052
indov
31601 ju indov
TEKOČI RAČUN L B
50101-501-15047

25 LET

Izredno pestra izbira
kvalitetnih naravnih črev,
umetnih ovitkov in ovojev
za pečenje vam je vedno na
razpolago tudi v naši novi
samopostrežni trgovini na
Poljanski cesti 95

Številka 3
Marec 1978
Letnik 25

Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo

<i>Izdaja</i>	Vaša pisma	2
Slovenska izseljenska matica	Urednik vam	3
Ljubljana	Dogodki	4
Telefon	YU in svet: Izvozno uvozna nesorazmerja	5
061 / 20-657	Po Sloveniji	6
Naslov	Osebnosti	7
61000 Ljubljana	S ponosom biti Brestovec	8
Cankarjeva 1/II	Prebujeni vinograd	11
p. p. 196	Sla po plesih in jeziku	12
Slovenija, Jugoslavija	Slavne slike: Mihael Stroj	14
Telefon uredništva	Reportaža na vašo željo: Senovo	16
061 / 23-102	Na drugem koncu sveta	18
Telefon uprave	Priloga: Med rojaki po Evropi — English Section	19
061 / 21-234	Prenovljeni simbol Ljubljane	27
<i>Glavni urednik</i>	Mojstri s kamero: Dr. Luka Pintar	28
Drago Seliger	Naši po svetu	30
<i>Odgovorni urednik</i>	Mladim po srcu	34
Jože Prešeren	Krožek mladih dopisnikov	36
<i>Urednik</i>	Umetniška beseda: Obisk pri Otonu Župančiču	37
Janez Kajzer	Vaše zgodbe: Spomin na težke dni	39
<i>Uredniški odbor</i>	Ina Slokan: Grob v srcu	40
Janez Kajzer, Jože Olaj,	Materinščina — Nove knjige	41
Ernest Petrin, Jože Prešeren,	Pomenki — Slovenski lonec	42
Ina Slokan, Mila Šenk,	Filatelija — Domače viže — Vaš kotiček	43
Juš Turk	Slovenske železarne na svetovnem trgu	44
<i>Uredniški svet</i>		
Anton Ingolič (predsednik),		
Matjaž Jančar, France Poznič,		
Franci Stare, Andrej Škerlavaj,		
Martin Zakonjšek		
<i>Oblikovalec</i>		
Peter Žebre		
<i>Prevajalci</i>		
Alberto Gregorič (španščina),		
Viktor Jesenik (francoščina),		
Milena Milojevič-Sheppard		
(angleščina)		

Revija izhaja vsak mesec,
7. in 8. številka izideta skupno.

Tisk
ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka
po pristojnem sklepu št. 421-1/173
z dne 24. 7. 1973

NA NASLOVNI STRANI:

Tekoči trak tovarne pohišva Brest v Cerknici

Foto: Joco Žnidaršič

LETNA NAROČNINA

Jugoslavija 100,00 din, Avstralija 6,00 au.\$, Avstrija 115,00 Sch, Anglija 3,50 Lstg, Belgija 220,00 Bfr, Danska 35,00 Dkr, Finska 23,00 FM, Francija 25,00 FF, Holandija 16,00 Hfl, Italija 5.000,00 Lit, Južno-ameriške države 6,00 US \$, Kanada 6,00 c\$, Nemčija 16,00 DM, Norveška 33,00 Nkr, Švedska 30,00 Skr, Švica 19,00 Sfr, USA 6,00 US \$

PLAČILO NAROČNINE

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356 — Devizni račun: 50100-620-010-32002-575 pri Ljubljanski banki — Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

VASA PISMA

IZ MRZLE ZIME V POLETJE

Vsake številke Rodne grude se strašno razveselim, saj jo preberem od prve do zadnje strani. Rodna gruda bi po mojem morala izhajati vsak teden. Ko sem bil pred dvema letoma na uredništvu, ste mi obljubili, da boste objavili sliko moje rojstne vase Ozeljan pri Novi Gorici. Želim si, da bi enkrat prišla na vrsto moja slika.

V oktobru lani sem se mudil v Colombu na Sri Lanki (Ceylon). Prve dni sem imel monsunsko vreme, nato pa je posijalo sonce in je kar pošteno grel. V začetku januarja pa imam v načrtu potovanje v Kenijo. Ko sem bil v marcu prvič v Mombasi, mi je bilo tako všeč, da sem se odločil, da še enkrat potujem v to afriško deželo. Veselim se, da izginem za nekaj dni iz te mrzle zime v poletje ob ekvatorju. Obiskal bom tudi Viktorijino jezero.

Vsem v upravi in uredništvu Rodne grude ter vsem Slovincem po svetu želim srečno in uspešno novo leto 1978.

*Emil-Anton Zorzut
Ettlingen, ZR Nemčija*

SONČNI ŽARKI

Posiljam vam ček za naročnino Rodne grude. Leto je hitro naokrog in veselim se že nove številke. Zdi se mi, da mi prinese Rodna gruda sončne žarke iz moje rodne domovine. Ko jo prebiram, sem v mislih doma v belem Celju, ki mi je vedno pred očmi. Obiskala sem našo lepo domovino lani, a kaj, ko je slovo tako težko. Vesela bi bila, ko bi včasih kaj napisali tudi o Celju.

*Tilka Komencki
Cobong, Ont. Kanada*

POZDRAVI IZ TURČIJE

Hvala za zanimivo Rodno grudo. S to revijo sem se učil slovenščine, veliko pa sem se je seveda naučil tudi, ko sem bil lektor francoskega jezika na ljubljanski univerzi. Žal mi je, da sem zdaj v Carigradu. Slovenije in Slovencev ne morem pozabiti, kljub temu, da ne slišim tega jezika. Ob priliki vas obiščem na uredništvu.

*Pierre Rouchoux
Carigrad, Turčija*

SLOVENSKO-KANADSKA GLASBA

Po dolgem času se vam spet oglašam z nekaj vrsticami, saj je čas, da poravnam dolgove. Rada bi, da bi mi

Ansambel, ki ga sestavljajo Viktor in Robert Zupanc ter njihovi bratrance Emil, Jože in Deni. Radi bi nastopili tudi na izseljenskem pikniku v Škofji Loki

Rodno grudo pošiljali z letalsko pošto, ker prihaja drugače zelo neredno in pozno.

Prilagam vam tudi fotografijo naših dveh sinov, ki skupaj s tremi njihovimi bratrance sestavljajo zanimiv ansambel. Načrtovali smo, da bi šli skupno v Jugoslavijo, kjer bi radi fantje nastopili tudi na izseljenskem pikniku, a žal smo to morali odložiti. Dogovorili pa so se, da bodo prišli leta 1980. Naša družina pa pride na obisk prav gotovo letos. Vsem rojakom v domovini in na tujem pošiljam lepe pozdrave.

*Družina Zupanc
Victoria, B. C. Kanada*

AKTIVEN ŽIVLJENJSKI VEČER

Ravno danes sem z velikim veseljem prejel Rodno grudo. Že mnogo let sem njen naročnik in kar dolgočas bi mi bilo, ko bi ne bilo te revije, ker je vedno lepše urejena in pisana lepo po domače in čitljivo, za kar čestitam vsem sodelavcem.

Rojen sem bil na Dravskem polju pri Borlu, kjer raste žlahtna kapljica in revija me vedno spominja nanjo. Več let sem že upokojenec, a še nisem star, samo dolgo že živim na svetu. Imam pa geslo: »Aktiven življenjski večer!« Treba se je pač navaditi tudi starosti.

Zelo sem vesel, da tudi naša ljuba rodna gruda tako lepo napreduje in tudi revija, da je tako lepo urejena kljub majhni naročnini. Slovenci na tujem ne smemo pozabiti nanjo, ker nam dela družbo. Vsem sodelavcem Rodne grude in vsem rojakom po svetu želim srečno novo leto 1978!

*Alois M. Werlak sen.
München, ZR Nemčija*

SLOVENSKA MLADINA JE RAZUMNA

To je moje prvo pismo Rodni grudi, odkar sem njen naročnik. Velikokrat prej sem jo bral, naročnik pa nisem bil, ker je bilo precej domačega branja. Zlasti pa sem redno prebiral Prosveto, v katero sem bil že kar zaljubljen. Če mi bo zdravje in čas dopuščal, bom tudi v prihodnje napisal še kaj. Kot obiskovalec rodne domovine sem vzbudil veliko zanimanja, ne samo pri sorodnikih in vaščanih, ampak tudi pri drugih ljudeh, s katerimi sem prišel v stik. Ljudje se sploh niso mogli načuditi, da nekdo pri 88 letih pride po 71 letih prvič na obisk v domači kraj. Pa še tako čvrst in čil, pa še tako lepo slovensko govori. S pokojno ženo sva 43 let živela med tujimi ljudmi, pa slovenščine nisva pozabila. Tudi moja nečakinja Annie Slobko iz

Denverja v Koloradu, ki me je spremljala na potovanju, je dobro govorila slovensko, akoravno je rojena že v Ameriki. S pogovorom tako nisva imela nikakih težav. Kadar pride človek po tolikih letih na obisk v stari kraj, mora biti previden in mora uporabljati svoj razum, to pa ni tako lahko, kot bi si kdo mislil. Marsikdo mi je omenil, da so nekateri zdoma po dvajset ali trideset let, pa že ne znajo več slovensko. Zakaj pa jaz govorim tako po slovensko, čisto po knežko, kot so mi govorili? Ker nisem nikoli verjel vsega, kar so mi pripovedovali. Zdaj pa verjamem vse, kar sem sam videl in slišal, kaj je resnica in kaj ne. Slišal sem, da mladina v Sloveniji ne mara za stare ljudi. Ona da gre svojo pot, za stare pa da ne mara, četudi pridejo iz Amerike. To ni točno, to mi je dokazala mlada deklica in tudi sam sem to izkusil. Če se tisti ni mogel razumeti z mladino, ki mi je to pripovedoval, potem je to njegova krivda. Sam dobro vem, da je slovenska mladina razumna in spoštuje stare ljudi. Ameriška mladina bi se lahko veliko naučila od slovenske mladine. Veliko sem se pogovarjal z mladimi ljudmi zlasti v Knežaku, kjer smo skupaj tudi balinali in se veliko pogovarjali o življenju doma in tukaj v Ameriki.

Slovenija je res lepa in prijazna dežela in tudi življenje imajo kar bogato. Hvaležen sem zlasti številnim mladim ljudem, ki so se z menoj tako prijazno pogovarjali. Videl sem tudi, kaj mladina potrebuje. To je spoštovanje, enakovreden pogovor. Zato, obiskovalci domovine, ne verjemite vsega, kar vam nekateri pripovedujejo. Človek mora rabiti zdrav razum, kadar se pogovarja z ljudmi, pa naj bodo to stari ali mladi, kajti vsak ima drugačne misli in ideje.

*Frank Milavec
Fontana, Ca. ZDA*

ROJENA NA BLEJSKEM OTOKU

V Avstraliji sem že 25 let in šele pred kratkim sem izvedela za revijo Rodna gruda. Bili smo na obisku pri prijateljih v Tumutu. V pogovoru o domovini, o lepi Gorenjski, mi je prijateljica Andreja pokazala vašo revijo, ki mi je bila zelo všeč, posebno pa

sem občudovala slike slovenskih pokrajin.

Rojena sem bila na blejskem otoku, zato si lahko mislite, kako pogrešam jezero, na katerem sem takorekoč zrasla. Moj oče je bil 40 let na otoku.

*Angela Schatter
Gumly wia Wagga, Avstralija*

OB ODHODU V POKOJ

V Rodni grudi sem opazila, da so šle v pokoj moje stare znanke Ina Slokan in Vera Valenci. Kar žal mi je, da sta odšli, saj sta bili pridni in točni in zelo prijazni in vem, da jih marsikdo pogreša, saj sta bili pri Matici celo vrsto let. Želim jima, da bi se jima izpolnile vse želje, saj sta si zaslužili miren počitek doma. Upokojenki in vse druge na Slovenski izseljenski matici pozdravlja dolgoletna sodelavka in prijateljica

*Jennie Troha
Barberton, Ohio, ZDA*

KAJ POGREŠAMO

Pošiljam vam ček za naročnino Rodne grude. Lepa hvala za redno pošiljanje. Z velikim zanimanjem jo preberem, ker je v njej mnogo važnih stvari. Posebno zanimivo je to, kako smo Slovenci raztreseni po vsem svetu, vsak si pa želi vsaj enkrat obiskati svoj rodni kraj in videti krasote lepih slovenskih krajev in spet slišati slovensko pesem in glasbo, ki je najlepša na svetu. To Slovenec najbolj pogreša na tujem.

*Poldi Škamperle
Chicago, Ill. ZDA*

MINILO JE LETO

Minilo je leto dni, odkar je umrla moja sestra po vrnitvi z dopusta v Sloveniji nazaj v Kanado. Še isto noč je za vedno zaspala pri svoji družini, ki bi jo še zelo potrebovala. Zelo nas je vse prizadelo. Z žalostnim srcem se je poslovila od vseh domačih v Sloveniji, kakor da bi slutila, da jih ne bo videla nikoli več. Naj ji bo lahka tuja zemlja, čeravno je vedno hrepenela po domači zemlji in rojstni vasi.

*Rozina Ivanc
Edmonton, Kanada*

»Dolgo let je Slovenec v Avstraliji poznal le garanje, ni si privoščil razvedrila in ne zabav. Njegov cilj je bil — ustvariti si dom, streho nad glavo. Tujina je drugačna kot domovina. V Avstraliji dobi vsak, ki je star 65 let in več, starostno podporo ali pokojnino. Če ima upokojenec svojo hišo, ki je že odplačana, lahko s tem denarjem še kar v redu živi, huje pa je, če mora še odplačevati posojilo. In tega se naš Slovenec boji, zato napne vse sile, da si že prej uredi dom. Pogostokrat pa ga zato od preutrujenosti mine veselje do zabave. Ugotavljam pa, da si je generacija, ki je prišla sem po vojni, do zdaj že opomogla in se otresla glavnih skrbi. Postavila si je dom in dala na stran še kak tisočak in začela misliti nase, na pridobitev zamujenega, na svoje običaje, svojo kulturo, ki je že skoraj utonila v pozabo.«

To pismo slovenske učiteljice Ivanke Škofove iz Avstralije nam na svojevrsten način pojasnjuje dogajanja na društvenem polju med našimi rojaki v Avstraliji. Slovenska društva v tej državi še nikoli v svoji zgodovini niso bila tako aktivna kot danes in še nikoli niso vključevala tako širokega kroga naših rojakov. Podobne ugotovitve smo slišali tudi že od naših rojakov v nekaterih drugih državah (npr. s Švedske), ko priznavajo, da v prvih letih preprosto niso utegnili misliti na narodnostno življenje in udejstvovanje, ker so morali najprej poskrbeti za tisto, zaradi česar so sploh odšli v tujino — za svoj obstanek. Domotožje res spremlja veliko naših ljudi, posebno v prvih mesecih ali letih tujine, vendar pa samo domotožje še ne rešuje ničesar. Prav društva z vsem tištim, kar spada zraven, kulturne prireditve, družabna srečanja, pogovori v domačem jeziku in drugo, pa mnogim našim ljudem pomagajo premagati občutek izgubljenosti v tujem svetu, jim predstavljajo tesno vez z domovino in jim pomagajo dvigati narodnostno in osebno samozavest. Prav narodnostna društva pa so tudi tista, ki v mnogih državah zastopajo naše ljudi v javnem življenju teh dežel.

Zato mislim, da ni odveč, če še enkrat izrazimo priznanje vsem, ki si toliko prizadevajo za uspeh slovenskih društev na tujem.

Jože Prešeren

DOVOLJ DELOVNIH MEST ZA POVRATNIKE

V Slovenijo se po podatkih republiške skupnosti za zaposlovanje vsako leto vrne približno dva tisoč naših ljudi, ki so začasno zaposleni na tujem. Večina zlahka dobi delo doma, na splošno pa je povprečna čakalna doba za delovno mesto šest mesecev. Za letošnje leto se predvideva, da bo odprtih nad tri tisoč delovnih mest, pretežno na tistih področjih, od koder se največ ljudi zaposluje na tujem. Veliko hitreje naj bi se razvijala tudi obrt, ki naj bi zagotovila dodatnih 1400 delovnih mest.

Zanimivo je, da so ob novem letu, prav v času, ko se je pri nas mudilo na novoletnih počitnicah največ naših rojakov, v Lendavi odprli nov obrat tovarne Gorenje-Varstroj, v katerem izdelujejo sanitarne kabine, v Črnomlju, v Beli krajini, pa so položili temeljni kamen za novo tovarno Gorenja, v kateri bodo izdelovali kompresorje za hladilne naprave. Med novoletnimi prazniki se je povezovala z našimi rojaki tudi delovna organizacija Olga Meglič iz Ptuja, ki deluje v okviru sestavljene organizacije kovinske industrije ELKOM. Podjetje Olga Meglič namerava v vasi Dolane v Halozah zgraditi tovarno hidravličnih elementov; naši rojaki, ki so začasno zaposleni na tujem, naj bi novi tovarni posodili devize za uvoz opreme, s tem pa bi si zagotovili tudi delovno mesto. Posojilo v višini najmanj 10.000.— DM naj bi bilo za dobo petih let, tovarna pa bi jim ga vrnila po petih letih z 10 odstotnimi obrestmi.

SLOVENSKI DOM V GORICI

V Gorici v Italiji so slovesno položili temeljni kamen za slovenski kulturno-športni center. Center gradijo na pobudo slovenske kulturno-gospodarske zveze in ob finančni pomoči Slovenije. Objekt je projektiral arhitekt Edo Mihevc.

ŠTAFETA IZ KOSOVA

Zvezni odbor za proslavo dneva mladosti je sprejel program za proslavo tega praznika letos. Odbor je tudi sklenil, da bo letos štafeta mladosti krenila na pot iz avtonomne pokrajine Kosovo, predsedniku Titu pa jo bo letos izročil mladinec ali mladinka iz SR Makedonije.

Posnetek s tiskovne konference ob izidu 25. Slovenskega koledarja in prve številke 25. letnika Rodne grude

DRAGA NAFTA

Jugoslavija je v prvih desetih mesecih lani uvozila približno 7,8 milijona ton surove nafte, kar je za približno 15,8 odstotka več kot predlani v enakem obdobju. Poznavalci ocenjujejo, da bo letos Jugoslavija porabila za uvoz nafte približno 19,8 milijarde dinarjev, kar predstavlja več kot deset odstotkov celotnega jugoslovanskega uvoza. Večino nafte uvaža Jugoslavija iz Sovjetske zveze, Iraka in Libije.

VEČ GLOBTOUROVIH GOSTOV

Turistična agencija Globtour iz Ljubljane bo letos pripeljala v Jugoslavijo več tujih gostov kot lani. To je predvsem rezultat njihovih prizadevanj pri raziskavah tujega turističnega trga. V Kanadi je Globtour podpisal petletno pogodbo s čarterskim prevoznikom Wardair, ki bo prepeljal k nam v prihodnji turistični sezoni 8 do 10 tisoč Kanadčanov. Novo tržišče so osvojili tudi na Švedskem, kjer so podpisali pogodbo z agencijo RESO, ki naj bi jim letos posredovala prav tako 8 do 10 tisoč gostov. Večina tujih gostov se zanima za letovanje v Dubrovniku in na dalmatinski obali, močno pa je tudi zanimanje za krožna potovanja po sosednjih deželah.

PET TON ZLATA

Iz podatkov zvezne statistike je razvidno, da je Jugoslavija lani pridobila 4886 kilogramov zlata, kar je za 11,7 odstotka manj kot predlani. V Jugoslaviji pridobivamo zlato v glavnem iz blata, ki ostane pri elektrolizi bakra oziroma svinca. Ker pa so teh dveh kovin zaradi neugodne prodaje pridobili manj, je bilo manj tudi zlata. Porabo zlata v Jugoslaviji ureja zvezni izvršni svet z odlokom. Večina zlata se porabi za izdelavo nakita, za umetno zobovje in za industrijo.

VLAKI 250 KM NA URO?

Strokovnjaki prometnega inštituta železniškega gospodarstva v Ljubljani dokončujejo na predlog mednarodne železniške unije zelo zahteven projekt »o kakovostnem skoku« na naših tirih. Po tem projektu naj bi se do konca naslednjega desetletja hitrost vlakov na naših magistralnih progah podvojila. Na najbolj prometnih progah v Jugoslaviji naj bi vlaki vozili s hitrostjo do 250 km na uro. Tu gre predvsem za smeri Ljubljana—München, Jesenice—Dimitrovgrad in Budimpešta—jadranska pristanišča. Elaborat slovenskih strokovnjakov je sestavni del programa modernizacije evropskih železnic.

JUBILEJ MATIČINI PUBLIKACIJ

Redni publikaciji Slovenske izseljenke matice, revija Rodna gruda in Slovenski koledar, proslavljata letos četrto stoletje izhajanja. Ob izidu jubilejnih številka sta uredništvi sklicali tiskovno konferenco z namenom, da domačo javnost nekoliko podrobneje seznanijo s publikacijami, ki sta priljubljeni med Slovenci na vseh kontinentih. O obeh naših publikacijah so ob jubileju objavili priložnostne članke skoraj vsi slovenski dnevni in tedenski listi.

SLOVENSKE PROSLAVE 1978

Predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije je razpravljalo o predlogu proslav in prireditev v letošnjem letu in soglašalo, da naj bo glavni kulturni dogodek leta 1978 stota obletnica rojstva velikega slovenskega pesnika Otona Župančiča. Osrednji slovenski proslavi bosta v Ljubljani in v juniju v Vinici v Beli krajini. Letos bomo proslavili tudi 35-letnico kočevskega zbora, sprejetje sklepov AVNOJ o priključitvi Primorske in Istre k Jugoslaviji in še nekatere dogodke iz naše zgodovine. Posebna svečanost bo tudi ob 25-letnici smrti revolucionarja Borisa Kidriča. Ena izmed pomembnejših republiških proslav bo tudi ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav.

DARILO KOROŠKIM SLOVENCEM

Predsednik Slovenske narodne podporne jednote Frank Groser je pred nedavnim poslal predsedniku Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, Avstrija, dr. Franciju Zwitterju ček za 2.500.— ameriških dolarjev. Ameriški Slovenci so poklonili denar našim koroškim rojakom, da bi ga po svoji presoji uporabili pri nadaljevanju boja proti diskriminaciji. Rojak Frank Groser je tudi sporočil da za leto načrtuje ponovni obisk Slovenije, ob tej priložnosti pa bo obiskal tudi avstrijsko Koroško.

IZVOZNO UVOZNA NESORAZMERNJA

Med Jugoslavijo in Evropsko gospodarsko skupnostjo (EGS) teče pogajanja, katerih namen je urediti in predvsem vsestransko razširiti trgovinsko, znanstveno, tehnično in drugo sodelovanje med našo državo in zahodnoevropskimi državami članicami EGS. Takšno sodelovanje seveda ni novost in je tudi razmeroma razvito, čeprav zaostaja za možnostmi in potrebami obeh strani. Ta ugotovitev je skupna in temelj sedanjih pogovorov.

Najbrž ni treba posebej poudarjati, da so odnosi in sodelovanje z EGS ne le gospodarsko, ampak tudi pomembno politično vprašanje. Jugoslavija je vsestransko zainteresirana, da ima čim bolj razvito sodelovanje s čim več državami, pri čemer pa mora biti le-to kar se da uravnoteženo.

Na grobo bi naše glavne gospodarske partnerje lahko razdelili na tri velike skupine: dežele v razvoju, razvite kapitalistične države (EGS, ZDA, Kanada, Japonska itd.), socialistične države (predvsem članice Sveta za vzajemno gospodarsko pomoč — SEV).

Od teh treh skupin so najmanjši partner dežele v razvoju — nanje je leta 1976 odpadlo okrog 16 odstotkov vse jugoslovanske zunanjetrgovinske menjave. Pri tem je razmerje med uvozom in izvozom dobro, saj v dežele v razvoju za nekaj odstotkov več izvažamo kot iz njih uvažamo. V celoti je mogoče reči, da so s to skupino držav še velike možnosti za povečanje sodelovanja in to ne samo trgovinskega, ampak tudi tehničnega, znanstvenega, kreditnega itd.

Kar zadeva izvoz, so naš največji partner socialistične države, kamor smo leta 1976 (za leto 1977 še ni na razpolago natančnih podatkov, vendar razlike ne bodo bistveno vplivale na osnovne tokove iz prejšnjega leta) izvozili kar 42 odstotkov vrednosti našega celotnega izvoza. Istega leta smo izvozili v EGS 27 odstotkov, v ZDA 4 odstotke in v vse ostale razvite kapitalistične države 8 odstotkov — torej skupaj tudi 42 odstotkov.

Precej drugačne pa so številke o uvozu. Tako je leta 1976 uvoz iz socialističnih držav (članice SEV) znašal samo 31 odstotkov vsega našega uvo-

za, iz razvitih kapitalističnih držav pa kar 54 odstotkov (od tega 39 odstotkov iz članic EGS).

Nesorazmerje je vidno na prvi pogled, saj te številke jasno govorijo, da je naše gospodarstvo v precejšnji meri odvisno od Zahoda. Ta odvisnost pa ne zadeva samo uvoza, ampak je še večja, ko gre za posojila, tehnologijo, turizem (z Zahoda prihaja v Jugoslavijo daleč največje število turistov) in zaposlovanje (največ naših zdomcev se zaposluje na Zahodu).

Takšno nesorazmerje je neprijetno po več platih. Naša plačilna bilanca z EGS in Zahodom v celoti je negativna — leta 1976 smo na primer pokrili z izvozom v EGS manj kot polovico našega uvoza iz teh držav, z izvozom v ZDA pa komaj četrtnino uvoza iz te države. Poleg tega tolikšna uvozna odvisnost od zahodnih gospodarstev pomeni, da Jugoslavija skupaj z njihovimi izdelki uvažuje tudi njihove gospodarske težave.

Izhod iz tega neprijetnega položaja je jasen: na vsak način je treba doseči, da se bo jugoslovanski izvoz v razvite kapitalistične države povečal. Pri tem je treba premagati predvsem dve težavi. Prva je skrb za primerno kakovost in izbor blaga; mnoga naša podjetja se zdaj zadovoljujejo z nekoliko slabšimi, manj zahtevnimi izdelki, ki pa jih vseeno razmeroma z lahkoto prodajajo v socialistične države, kjer tržišče ni tako zahtevno. To velja zlasti za blago za široko potrošnjo. Za večji izvoz tovrstnega blaga so lepe možnosti tudi na Zahodu, tako v Evropi (EGS), kot v Ameriki (ZDA in Kanada), vendar bi se morali proizvajalci precej bolj potruditi, da bi bila njihova ponudba kakovostna in moderna — skratka vabljiva.

Drugačno vrsto težav pa povzročajo nekatere omejitve, ki jih zahodna gospodarstva postavljajo našemu izvozu, predvsem z določanjem količin posameznih izdelkov, ki jih smejo njihova gospodarstva uvoziti iz Jugoslavije. Za odpravo tovrstnih ovir je potrebna tudi politična volja na Zahodu.

Gre torej za kar zamotana in težavna, a za Jugoslavijo zelo pomembna vprašanja. Vsaj del jih morajo rešiti sedanji pogovori z EGS.

Živahne kupčije na Gorenjskem sejmu v Kranju — foto: Janez Zrnec

LJUBLJANA — Zgodovinar Franče Ostanek je v Zgodovinskem časopisu objavil sestavek, v katerem na temelju podatkov v listinah dokazuje, da je šola v Innichenu na Tirolskem v Avstriji med najstarejšimi šolami na nekdanj s Slovenci naseljenem ozemlju. Dokazano je, da je začela s poukom leta 1140, verjetno pa je obstajala že dosti prej. Iz doslej zbrane dokumentacije imamo izpričano šolo v Kopru 1186. leta, na Koroškem pa so ugotovljene šole v Šentvidu (1220), Velikovcu (1231) in Krki (1189), tem slede šole v Mariboru, Škofji Loki in Ljubljani.

LJUBLJANA — Na severnem obrobku Ljubljane, na Brodu, so sezidali novo lesno tovarno Mobilia, ki je zdaj sestavni del gradbenega podjetja Megrad. Prej se je imenovala Oprema in je delovala v več kot skromnih prostorih v Šentvidu. Kraji Šentvid, Viž-

marje, Brod in Tacen, ki so že od nekdaj sloveli po številnih odličnih mizarških delavnicah, so tako končno le dobili moderno pohištveno tovarno. Mobilia se je takoj specializirala za stanovanjsko opremo in gradbeno pohištvo po naročilu. Med drugim so sodelovali pri opremljanju kongresnega centra Sava v Beogradu.

ŠKOFJA LOKA — Loška gimnazija postaja »smučarska«. Od 18 oddelkov so namreč štirje smučarski. Dvainšestdeset dijakov, odličnih smučarjev, ima pouk prilagojen tako, da lahko redno trenira in se udeležuje tudi tekem. »Smučarsko« gimnazijo, ki je za zdaj le poskusna, bodo tudi uradno potrdili.

KOPER — Na obalni cesti so začeli graditi tako imenovano škocjansko deteljico, končana bo do turistične sezone 1979. Stala bo 160 milijonov novih dinarjev.

REKA — To je ena najmanjših obmejnih vasic v sežanski občini. Njena usoda je bila usoda vseh oddaljenih in odmaknjenih slovenskih vasi: mladi so odhajali, ostali so le starejši ljudje. Zdaj pa, ko v vas vodi asfaltna cesta, ko so dobili tudi telefon, upajo, da bo tudi mladina ostala doma. Veseli dogodek, ko je po dvajsetih letih na Reki spet zajokal dojenček, spodbuja take upe.

PRESTRANEK — Kmetijska zadruha je odprla eno najsodobneje opremljenih farm za proizvodnjo mleka, na kateri bodo redili 550 krav in 440 telet. S sodobnim sistemom molže bodo v eni uri pomolzli 80 krav.

PIVKA — Perutninski kombinat je odprl novo farmo za valilna jajca. V njej bodo lahko vzgojili na leto približno štiri milijone enodnevnih piščancev. Farmi na Ravnah se bosta v bližnji prihodnosti pridružili še dve:

OSEBNO STI

farma za konzumna jajca v Cerknici ter nova valilnica v Žabičah pri Ilirski Bistrici. V letu 1980 naj bi Perutninski kombinat Pivka proizvajal že 17 000 ton piščančjega mesa in 50 milijonov konzumnih jajc.

POSTOJNA — Postojnska pihalna godba je bila ustanovljena že leta 1817, dobro leto pred odkritjem nadaljevanja jame. V teh dneh je praznovala že svoj 160. jubilej. V vsem tem obdobju so pogosto igrali pred jamo ali v sami jami. Danes šteje postojnska godba 50 godbenikov, večidel mladih ljudi, ki so se igranja naučili v glasbeni šoli.

NOVA GORICA — V Novi Gorici so začeli zidati kulturni center, ki ga bodo poimenovali po predsedniku republike Josipu Brozu Titu. Prva faza centra bo končana leta 1980, druga piše leta 1985. V kulturnem centru bo več velikih in manjših dvoran pa tudi umetniška galerija.

NOVA GORICA — Kolektiv Goriških opekarn je slavil svojo tridesetletnico. Povabljeni upokojenci so komaj mogli verjeti, da se je nekdanje revno podjetje, v katerem so delali predvsem s krampi, samokolnicami in kvečjemu z živinsko vprego, spremenilo v veliko moderno tovarno. Lani so v Goriških opekarnah izdelali več kot 100 milijonov opečnih enot in več sto tisoč kvadratnih metrov ploščic.

TOLMIN — Pevski oktet Majnik je bil pred tremi leti ustanovljen na posebno željo zdravljenih alkoholikov, ki so želeli pijačo zamenjati s pesmijo. Od tedaj so imeli že več kot 60 nastopov. Vsa tri leta vodi oktet Ivanka Kosmač, rojena Hvala. Takole pravi: »Nisem se mogla odreči glasbi in petju, čeprav mi je manjkalo prave glasbene vzgoje. V človeku spi notranja sila, ki ga spodbuja in sili, da po svojih močeh in zmožnostih prispeva k splošni kulturi naroda.«

GORENJA TREBUŠA — V 86 hišah nadvse raztresenih samotnih hribovskih zaselkov, kjer je vse do sedaj svetila petrolejka, plinska luč ali pa šibka svetloba vaške elektrarne, je zdaj zasvetila prava elektrika. Elektroenergetske naprave v Gornji Trebuši obsegajo več kot 14 km visokonapetostnega, 30 km nizkonapetostnega omrežja in pet transformatorskih postaj. Pri delih so pomagali tudi mladinci, vojaki in domačini.

CERKNO — Cerkljanska osnovna šola-spomenik NOB je znana po vsej Sloveniji. Zdaj se v tej prestolnici partizanstva ukvarjajo z namerou, da bi postavili še muzej, v katerem bo prikazana lokalna zgodovina s svojimi značilnostmi, na primer z laufarijo, predvsem pa slovenska partizanska saniteta (v bližini je partizanska bolnišnica Franja) in dejavnost na osvobojenem ozemlju. V muzeju bodo vsaj skrbno prikazane dejavnosti partizanskih delavnic, ki jih je bilo več kot 70. Tako bodo obiskovalci lahko videli, kako so za časa partizanov delovale gospodarske komisije, mlinci, prevoznništvo, šole za pevovodje, vojake, politike, bančnike, bolničarje, upravopolitični tečajji za člane narodnoosvobodilnih odborov in osnovne šole.

VAČE NAD LITIJO — V tem nerazvitem kraju, slavnem po najdišču Vaške situle, je tiskarna Slovenija odprla svojo knjigovoznico.

CELJE — Delavka Justa Benkovič je odprla prenovljeno in posodobljeno furnirnico LIK Savinja, ki je zdaj največja furnirnica na Balkanu. V njej bodo letno izdelali približno 14 milijonov kvadratnih metrov furnirjev na leto.

SLOVENJ GRADEC — Tu so slovesno odprli novi dom telesne kulture. Upajo, da bo vplival na nadaljnji razvoj športa v Mislinjski dolini.

MARIBOR — Medtem ko je plinovod dosegel že Gorenjsko, v severni metropoli hite z urejanjem sekundarnega omrežja, ki bo praviloma pod zemljo. Dela bodo končana sredi maja. Ne dosti pozneje bo po ceveh prišel prvi plin iz Sovjetske zveze. Žal pa strokovnjaki ugotavljajo, da se v mariborskih tovarnah vse prepočasi pripravljajo na uporabo tega novega vira energije.

GORNJA RADGONA — V gasilskem domu v Meleh so pisatelji-amaterji iz gornjeradgonske občine ustanovili občinsko literarno društvo. Člani društva so mladi ljudje, ki so po poklicu vzgojitelji, delavci, tehniki, dijaki, gospodinje. Z združenimi močmi si bodo prizadevali objavljati svoje literarne izdelke. Tovarna ELRAD Gorenje v Gornji Radgoni, ki se ukvarja z elektronsko proizvodnjo, bo izdala tiskano knjigo z njihovimi sestavki. Knjiga bo opremljena z reprodukcijami del slikarjev samoukov v gornjeradgonski občini.

LJUTOMERSKE IN ORMOŠKE GORICE — Na črti Radomerje—Železne dveri—Cuber—Jeruzalem—Svetinje zdaj tudi uradno pelje tako imenovana vinska cesta. Računajo, da bo modernizirana cesta vplivala na razvoj vinogradništva in turizma.

ANDREJ VERBIČ, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije, po vrnitvi slovenske delegacije iz Sovjetske zveze: »Možnosti Slovenije za gospodarsko sodelovanje s Sovjetsko zvezo so velike, a se je treba za to dobro pripraviti in organizirati.«

FRANC LESKOŠEK-LUKA, prvi komandant slovenske partizanske vojske, je slavil 80-letnico rojstva.

JAK KOPRIVC, prej glavni in odgovorni urednik Tanjuga, je bil imenovan za glavnega urednika publikacij časopisnega podjetja Delo.

BOŽO KOVAČ, novi predsednik društva novinarjev Slovenije: »Zadrega današnjega novinarskega jezika je predvsem v tem, da je premalo določen, premalo jasen. Pa tak ni samo novinarski jezik, takšen je pogosto naš splošni politični jezik.«

NEŽA JARNOVIČ, medicinska sestra iz Ljubljane, je prejela mednarodno priznanje »Florence Nightingale«.

MIMA JAUŠOVEC, igralka tenisa, in **BORUT PETRIČ**, plavalec, sta bila izbrana za najboljša slovenska športnika v letu 1977.

BOJAN KRŽAJ, slovenski alpski smučar, doma iz Tržiča, se je v letošnji smučarski sezoni visoko uvrstil na številnih mednarodnih tekmovanjih in tako zbral precej točk v tekmovanju za svetovni pokal.

INA SLOKAN, nekdanja urednica Rodne grude, je ob odhodu v pokoj prejela visoko odlikovanje predsednika republike »red dela z zlatim vencem«.

VERA VALENCI, nekdanja upravna urednica publikacij Slovenske izseljenske matice, pa je prejela odlikovanje »red zasluge za narod s srebrno zvezdo«.

BOŽO RAČIČ, narodopisec, zbiralec ljudskega izročila zlasti med Belokranjci, je konec lanskega leta slavil 90-letnico. Čestitamo!

Umrlí so:

JAKA AVŠIČ, 82, generalpolkovnik v pokoju, v zadnji vojni namestnik komandanta glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske Slovenije.

S PONOSOM BITI BRESTOVEC

Tisti, ki se spoznate na šport, ste bili gotovo presenečeni, ko se je pred kratkim časom popularni košarkarski klub Olimpija, večkratni državni prvak Jugoslavije, nenadoma preimenoval v Brest. Novo ime mu je dala velika slovenska pohištvena industrija, ki je z zanimivo komercialno potezo želela opozoriti nase. Vprašanje je, ali ji je bilo to sploh potrebno, saj gre za eno najmočnejših tovrstnih tovarn v Jugoslaviji. Iz manj kot nič je zrastle v moderno industrijo. Delavci cerkniških tovarn ne pravijo, da so zaposleni v tovarni, ampak pravijo preprosto, da so Brestovci. Tega ne povedo brez posebnega ponosa.

POZNAJO NAS V 42 DRŽAVAH

Industrija pohištva Brest je danes ena izmed vodilnih delovnih organizacij v slovenski lesni industriji. Skoraj tri četrtine njene proizvodnje predstavlja pohištvo. Uvršča se med najpomembnejše proizvajalce pohištva v Jugoslaviji. V Cerknici, v zaledju notranjskih gozdov, ima dve moderni tovarni, dve tovarni stojita v bližnjem Starem trgu, ena pa v Martinjaku. V vseh tovarnah je zaposlenih le nekaj

Anton Lunka, predsednik skupnega delavskega sveta

več kot 2000 delavcev. Poleg žaganega lesa in ivernih plošč izdelujejo predvsem opremo za najrazličnejša stanovanjska okolja, sestavljivo pohištvo, opremo dnevnih sob, otroških sob in jedilnic, opremo kopalnic, stole, namenjene predvsem ameriškemu trgu in kuhinje.

V salonu pohištva v sami Cerknici — mimogrede: v nekdanjem skromnem podeželskem središču se danes tare avtomobilov, tako da je težko parkirati — se vsakdo lahko na svoje oči prepriča, kako kakovostno pohištvo izdelujejo in kako si prizadevajo, da bi bilo njihovo pohištvo čim bolj udobno, če ne celo razkošno. Jugoslovanski kupec je postal zahteven. Bistrejše oko bo opazilo, da vsaj pri delu pohištva prevladuje skandinavski okus, to je masivno, udobno pohištvo, ki ga zlepa ne poškoduješ, namenjeno predvsem tistim, ki radi vidijo ob sebi naraven, nepredelan les, tak, ki še skoraj diši po smoli.

Cerkniški Brest ni znan samo doma ampak tudi po svetu. Precej pove podatek, da prodaja svoje izdelke kar v 42 držav sveta. Naštejmo vsaj prvih tucat držav, kjer dobro poznajo Brestove izdelke: Združene države Amerike, Zahodna Nemčija, Velika Britanija, Francija, Belgija, Sovjetska

Jože Braniselj, predsednik delavskega sveta tovarne pohištva

zveza, Madžarska, Švica, Avstrija, Ni-zozemska, Kanada, Italija. Izvažajo pa tudi na Dansko, Švedsko, v Avstralijo pa celo na Japonsko in Kitajsko, na Slonokoščeno obalo in v Islandijo. V Cerknici pogosto zvonijo telefoni z vsega sveta.

SPOMIN: DEŽNIKI NAD STROJI

Cerkniška industrija pohištva obstaja dobrih trideset let. V začetku pa je to bila prej beračija kot industrija. Nastala je iz sedmih revnih žagarskih obratov. Tri leta po ustanovitvi je bilo še vedno zaposlenih samo 130 delavcev. Najbolj izobraženi ljudje v podjetju so bili mizarji, pa še teh je bilo samo deset. Takrat so iz hlo-dov žagali deske in plohe, izdelovali so preproste lesene zaboje in barake.

Danes se spominjajo: »Do provizorijev, v katerih smo delali barake in stavbno pohištvo, si v deževnem vremenu prišel le v škornjih, ob dežju pa so delavci nad stroji razpenjali je bila podobna kačji koži. Nikakor si nismo znali razložiti, kako je prišlo do nesreče. Računali smo, kolikšna bo škoda. Na naše presenečenje pa so

PRVI DELAVSKI SVETI

Po zmagi socialistične revolucije v letu 1945, je bil v Jugoslaviji vzpostavljen administrativni družbenoekonomski sistem, ki je v začetku pospešil obnovo v vojni upostošene države, pospešil pa je tudi industrializacijo dežele. Kmalu se je začel nasproten proces, zasnovan na pre-raščanju državne lastnine in državnega upravljanja v družbeno lastnino ter družbeno upravljanje in samoupravljanje. Zakon o delavskih svetih je zvezna ljudska skupščina sprejela 27. junija 1950. Takrat je bilo v državi že več kot 800 delavskih svetov. Prvi delavski svet je bil ustanovljen 31. decembra 1949 v cementarni Prvoborac v Solinu pri Splitu.

največ trikrat. Zanj lahko zaprosita tudi oba zakonca, če sta oba zaposlena v podjetju. Preostali denar pa si delavci pridobe z namenskim varčevanjem.

Delovna organizacija krije svojim delavcem tudi pretežen del stroškov za prevoz na delo, organizira zanje letovanja na morju, jim omogoča bogato športno rekreacijo, imajo pa tudi lastno zdravstveno ambulanto.

Delavci so z vidnim napredkom zadovoljni. Sami povedo, da v vseh tridesetih letih niso niti enkrat prekinili dela (stavkali). Večidel tudi ne menjavajo službe, ampak ostajajo v podjetju vse življenje. Celó do delovnih sporov pride poredko, komaj vsaki dve leti enkrat. Redki spori se nanašajo le na spremembo delovnega mesta po zdravniško ugotovljeni delavčevi zmanjšani sposobnosti.

O ČEM ODLOČAJO DELAVCI

Ugodnosti, način življenja in napredek jim ne ureja neka višja sila od zgoraj, nekakšen vsemogočen direktor, čeprav ga seveda imajo. O vsem se zmenijo sami, sami odobre načrte, nakupe in preusmeritev proizvodnje, sami se zmenijo tudi za svoje plače. V podjetju se ne more zgoditi ničesar brez odločitve in odobritve petih delavskih svetov posameznih temeljnih delovnih organizacij in brez odločitve skupnega delavskega sveta, ki usklajuje delovanje vseh delavskih svetov.

Anton Lunka, 42, strojni ključavničar, vodja pogonske službe, je že dve leti predsednik skupnega delavskega sveta. V podjetje je prišel kot vajenec pred 27 leti. To je bilo leta 1950, ko

je bil ustanovljen prvi delavski svet. Spominja se, da so delavci takrat obesili na fasado tovarne velik napis: Delamo - vladamo. Vsi so bili vzhičeni, zavedali so se, da gre za nekaj novega, česar dotlej niso poznali. Takrat je bil neuk vajenček, danes je na čelu Brestovega samoupravljanja. O čem razpravlja in odloča skupni delavski svet, ki ga je izvolilo več kot 2000 delavcev?

Takole pravi: »Usklajujemo in preverjamo sklepe delavskih svetov posameznih temeljnih organizacij, pretresamo poslovno politiko podjetja in načrtujemo njegov razvoj.«

»O čem ste govorili na zadnjih sestankih?«

»Razpisali smo volitve v nove samoupravne organe, govorili smo o novem načinu delitve osebnega dohodka. Sklepali smo o prenovitvi posameznih naših tovarn, o nakupu novih strojev in o dolgoročnem sodelovanju z drugimi podjetji. Seveda pa tudi naš skupni delavski svet nima pravice sam odločati o količini pomembnejših stvari. O takšnih stvareh sklepajo zbori delavcev — torej prav vsi delavci! Po novem bodo zbori delavcev o vseh stvareh, ki so povezane z njihovimi pravicami, sklepali s tajnim glasovanjem.«

»So sestanki vašega delavskega sestanka burni?«

»Navadno potekajo mirno, ker je material za sestanke dobro pripravljen in pravočasno poslan. Seveda pa pride v pogovoru do različnih stališč, zlasti takrat, kadar kje ne teče vse v redu. Tako na primer nova tovarna ivernih plošč po treh mesecih še ni poslovala, kot bi morala. Ugotovili smo,

Delavec v Brestu: tovarna je tudi njegova last

kupci razgrabili prav te kuhinje. Mislili so, da so nalašč lakirane šekasto. To pa se jim je zdelo nadvse privlačno.«

Delali so skoraj, brez tehnikov in brez inženirjev. Toda že leta 1956 jim je uspelo izvažati v pet držav, med drugimi v ZDA.

PLAČA JE LE DEL STANDARDA

Navkljub temu, da so v podjetju prevladovali malo izobraženi delavci, so vedeli, da brez izobraženih ljudi ne bo šlo in tudi brez modernih strojev ne. Danes imajo oboje. Nihče jim ni ničesar podaril, prav vse so si morali priborjati sami. Zlasti z izobraženo delovno silo je bilo težko. Cerknica je natanko tako daleč od Ljubljane, da je za izobraženi kader manj zanimiva. Navkljub temu ima danes 55 delavcev visoko ali višjo šolo, 207 delavcev srednje, kvalificiranih pa je 635 delavcev. Sami šolajo ljudi iz svojih krajev, ti ne bodo odšli drugam. V sami Cerknici so ustanovili celo poseben lesni oddelek srednje tehniške šole. Tako se hočejo zavarovati tudi za prihodnost.

Človek ne hodi v službo samo zaradi plače, toda prav gotovo tudi zaradi plače. Brestovec zasluži v povprečju 4200 novih dinarjev, najslabši zaslužek je okrog 3000 dinarjev, najvišji pa okrog 12 000 dinarjev. Če boste pri priči preračunali te vsote v nemške marke ali v ameriške dolarje, boste nad vsotami razočarani. Zato takoj zapišimo, da so plače samo del ugodnosti, ki jih za svoje delo dobe Brestovci.

Vsaj en dnevni obrok zaužije delavec v tovarni (te ugodnosti se poslužuje 94 odstotkov zaposlenih). Zanj odšteje le 5 dinarjev. Kjerkoli drugje bi moral zanj odšteti od 20 do 30 dinarjev. Nadalje tovarna veliko denarja nameni za zidavo novih stanovanj ali pa za posojila tistim, ki si sami zidajo hiše. Najemnine za stanovanja so nizke, neekonomske. Kljub temu si veliko delavcev sezida lastne hiše. Posojilo zanje jim odobre glede na njihove sedanje stanovanjske razmere, višina posojila pa je odvisna tudi od nižje ali višje plače, od pomembnosti dela, ki ga opravljajo, od socialnih razmer. Delavec lahko dobi naenkrat največ 50 000 novih dinarjev posojila, za posojilo pa lahko zaprosi

da jim nagaja nova tehnologija, da pa je v tovarni tudi premalo discipline. Predlagali smo ukrepe in rešitve.«

»Če pride v kateri od vaših temeljnih organizacij združenega dela do izgube...«

»...jo druge temeljne organizacije solidarno krijejo. Ni nam lahko, cene v pohištveni industriji so zamrznjene. Rešujemo se lahko samo z višjo produktivnostjo in z moderno tehnologijo. Tega se zavedamo vsi. Zato vlagamo veliko denarja v nove, moderne stroje in tudi v strokovnjake. Na univerzi šolamo trideset študentov.«

ZANIMANJE ZA ZASEBNE HIŠE

Jože Braniselj, 51, inštruktor v embalirnici, je predsednik delavskega sveta ene izmed temeljnih organizacij Bresta, tovarne pohištva v Cerknici.

»O čem ste razpravljali na zadnjem sestanku vašega sveta?«

»Sklepali smo o soglasju za nakup strojev v sosednji temeljni organizaciji — s takšnim nakupom se mora strinjati vseh pet delavskih svetov. Izvolili smo odbor za civino zaščito, ki skrbi za varnost tovarne. Razpravljali smo o prošnji našega delavca, ki je želel delati samo v dopoldanski izmeni, ker se popoldne izobražuje v tečaju. Ugodili smo mu. Odobrili smo uvoz nekaterih strojnih delov, ki jih rabimo za popravilo strojev. Sicer pa moramo povedati, da je naš delavski svet le podaljšek zbora delavcev. Samoupravljanje se odvija tudi v številnih komisijah in v delavski kontroli.«

»Ali lahko navedete primer kakšne komisije?«

»Imamo na primer svet za osebne dohodke, za plače. Sestaja se enkrat na mesec. Vsako delovno mesto je ocenjeno z določenim številom točk. Svet vsak mesec sproti določa vrednost točke, glede na dosežene gospodarske uspehe. Plače so tako neposredno odvisne od dela, ki ga opravimo in od uspešne prodaje. Seveda pa ne moremo čez določeno višino. Držati se moramo samoupravnega sporazuma o višini plač, ki velja v naši panogi. Ena najbolj popularnih komisij je gotovo stanovanjska. Čeprav nimamo hudih stanovanjskih problemov, si veliko delavcev želi boljši in prijetnejši dom. Letos ne bomo zidali stanovanj v blokkih, pač pa bomo or-

ganizirali postavitev 40 montažnih hiš. Zanje vlada veliko zanimanje.«

POGOVORI O PRIHODNOSTI

Cerknica z okolico je pred zadnjo vojno slovela kot revna deželica, od koder so ljudje množično odhajali v svet. Danes ne pozna brezposelnosti. Kraj se je povsem spremenil. Pozna se mu, da je sedež močne delovne organizacije, da se je z njo stopil v eno. Brestovci so zadovoljni s hitrim razvojem in napredkom v zadnjih 15 letih. Vedo pa, da se sedaj ne smejo in ne morejo zaustaviti. Pogosto se pogovarjajo o prihodnosti svoje industrije. O tem govorijo med sabo po domovih, v zasebnih družbah in na sestankih. Odločili so se, da bodo že v prihodnjih letih začeli z novimi proizvodnimi dejavnostmi. Začeli bodo delati ognjavarne plošče, ki jih Jugoslavija za sedaj še uvaža, specializirali bodo proizvodnjo žaganega lesa, posebno skrb bodo posvetili oblažinjenu pohištvu, nasploh bodo vse svoje pohištvene zmogljivosti temeljito modernizirali. Zanimivo je, da v prihodnje ne nameravajo zaposliti bistveno več delavcev. Prizadevali pa si bodo, da bo v podjetju več izobraženih strokovnjakov, kot jih je sedaj. Le tako, menijo, bodo naraščali načrtovani družbeni proizvod, dohodek, izvoz, produktivnost in seveda tudi osebni dohodek.

LASTNIKI

Ob četrto stoletja samoupravljanja v svojem podjetju so dobili Brestovci odlikovanje — zlati znak samoupravljanja. To pomeni, da so lahko drugim za vzor. Od neblogljenih začetkov, ko so imeli delavci le šibke predstave o tem, kako naj bi tovarno vodili in razvijali sami, so napravili velikanski korak. Danes se jim zdi samo po sebi umevno, da odločajo o vsem, o velikih vlaganjih v svoje tovarne, o svoji prihodnosti pa tudi o navidez majhnih stvareh. Normalno se jim zdi, da imajo vpogled v težave in uspehe, da so seznanjeni z rezultati prodaje blaga, ki ga izdelujejo, z zahtevami trga in z načrti za prihodnost. Prav zato se v svojih tovarnah ne počutijo kot tujci ali mezdni delavci. Počutijo se kot lastniki svojih tovarn. To pa tudi v resnici so.

Janez Kajzer

PREBUJENI VINOGRAD

V začetku marca se na prisojnih rebrih začne delo v vinogradu. Ponekod so še zaplate snega, Primorska in Bela krajina pa se že kopljeta v soncu. Sonce drsi po bregovih, greje kamne in se dotika trt. Toda trte so še vse otrple od zime. Trta je kakor človek. Občutljiva na boleznih in prehlade... in tudi življenje trte je približno enako dolgo kakor človeško. Saj je znan rek, da je trta pri sedemdesetih že vsa uboga, neplodna in jo je potrebno izruvati iz zemlje.

Pametni vinogradnik dobro pozna življenjsko dobo svojega trtja in pravi čas poskrbi, da se obnemogle in stare trte zamenjajo z novimi. V Beli krajini, na južni strani Gorjancev, v deželi kamna in sonca in veselih ljudi, je pravi raj za vinogradnike. Na vsakem pobočju ali malo večjem hribu je vinska gorica in Belokranjci že od nekdaj slovijo kot odlični vinogradniki. Spomnimo se samo Semiške gore, pa Vivodine, Trnovca, ogromnih vinorodnih nasadov v okolici Metlike, kjer je tudi znana vinska klet, Tanče gore in drugih vinorodnih pobočij. In čeprav velja Bela krajina še zmerom za nerazvito področje, bo le držalo, da je vinogradništvo najmočnejša kmetijska panoga tega kraja, ki vrže tudi kakšen dinar. Z modernim, sodobnim pridelovanjem pa se stanje vsako leto izboljšuje.

Ko so oživele belokranjske vinske gorice, je bilo njega dni v vinogradih ljudi kakor kolov. Prihajali so s Kranjske in sosednje Hrvaške. Dela je bilo na pretek, bilo je tudi veliko veselja, saj Belokranjci ne skoparijo. Belokranjci so brkhe in nabrite, pridne delavke in predvsem odlične kuharice in gospodinje. Spoznajo se na vsa dela, posebno še na delo v vinogradu, ki je nekako temeljno delo belokranjskih ljudi. Saj so povezani s trtjem od zgodnje spomladi pa tja do pozne jeseni.

Vinski hramčki, zidanice na spomlad še posebej oživijo. To je čas prebujenja, novih sil. Sonce je dobrotljivo in potrebno je veliko postoriti, predno se trta zares prebudi. Predno se v njej naberejo sokovi, potrebni za novo življenje.

Alojz Fir iz Bereče vasi ama lep, na žico narejen vinograd na Plešivcu in ne more odvrniti pogleda od tistih trt.

»Mi smo že cela stoletja vinogradniki,« pripoveduje ves zagret in drži kozarec vina proti soncu. »O, bili so hudi časi. Vse se je delalo na roke, pa še delavcev ni bilo. Mučili smo se kakor živina za tistih nekaj litrov. Zdaj pa je vse drugače. Imamo traktor in druge stroje, ki so nujno potrebni za moderno obdelavo. Medsebojna vaška pomoč je nova in nadvse dragocena oblika sodelovanja med kmeti. Ti meni, jaz tebi, toda ta oblika pomoči se bistveno razlikuje od tiste tabrharske. Zdaj smo enakovredni partnerji in tudi pridelek je neprimerno boljši.«

Toda obrezovanje trte je še zmerom stvar roke in pametnega premisleka, da ne odrežeš napačnega izrastka (po vinogradniško šparona), da trte preveč ne obremeniš, kajti s tem ji ohromiš tudi življenjsko moč. Pri rezanju trtja mora biti človek zelo previden in ni vsakdo za tako zahtevno delo.

Odvečno trtje se zreže na kose in je odlična kurjava namesto dračja za peko kruha. Ali pa se ob vinogradu zakuri kres.

Belokranjski vinogradi postajajo v teh marčnih dneh očiščeni, vzorno nakoljeni, ponekod pa je tudi ta prastara oblika kolov že izginila. Nadomestili so jo betonski stebri in dolge v neskončnost napete jeklene žice, na katere se pozneje privezuje trtje. Tudi vrste so se močno razširile tako, da je možna moderna obdelava s traktorjem. In vrste niso več navpične kakor nekdaj, kar je bilo primerneje za kopanje z motikami. Zdaj pride v vinograd le nekaj ljudi, razen pri trgatvi. Toda Fir Alojz iz Bereče vasi ali Zdravko Radkovič, ki ima tudi vinograd, ali nešteto drugih kmetov trdi:

»Družabno življenje na vasi se ni spremenilo. Vse več mladih se vrača nazaj na deželo in vse več je novih vinogradov. En sam moderen vinograd na gori Plešivec je kakor velika družbena parcela. V resnici pa so to trte, katerih lastniki so doumeli sodobni čas, več koristijo imajo, več zadovoljstva in pa predvsem občutek, da se je tudi pri njih v Beli krajini nekaj premaknilo. Skoraj v vsako vas je že narejena asfaltna pot, doli v dolini pa je velika sodobna metliška klet in tu se modra frankinja in žametna črnina spreminjata v odlično »metliško črnino«, ki je poznana daleč naokoli in vse bolj cenjena.

Belokranjski vinogradnik med svojim trtjem

Tudi Jože Bukovec na Cerovcu pri Semiču je moderni vinogradnik. Trte so mu prirasle k srcu in tu na tej gori se počuti najlepše. V velikih sodih se nikoli ne pokaže dno. Samo takrat pred trgatvijo, ko mora oprati posodo in jo pripraviti za novino.

Ladislav Lesar

SLA PO PLESIH IN JEZIKU

Norma Tomić, 29 let, računovodkinja v tovarni električnih instrumentov v Buenos Airesu, dekle odločnega obnašanja, je bila rojena na južno-ameriških tleh. Nikoli ni nikamor potovala. Pred nedavnim je prvokrat v življenju sedla v letalo in se popeljala v domovino svojih prednikov. Bilo ji je tesno pri srcu, ne nazadnje zato, ker je poznala Jugoslavijo samo po pripovedovanju in ker je lahko kmalu ugotovila, da so se nekatere njene predstave o njej razblinile že kmalu po prihodu.

Po materi je Norma pripadnica tretjega jugoslovanskega rodu v Argentini, po očetu, ki je z rodnega Jadranskega morja odšel čez ocean s štirinajstimi leti, pa je pripadnica drugega rodu. Lahko bi se zgodilo, da bi Norma Tomić že zdavnaj pozabila na evropsko domovino svojih staršev. Zgodilo se je prav nasprotno: že od mladih let je čutila veliko veselje do

Norma Tomić: enoletni študij narodnih plesov in slovenščine v Ljubljani

jugoslovanskih narodnih plesov. Rojakinja Elvira Oreb jo je v pol leta naučila glavnih plesnih prvin, zatem je sama vodila folklorno skupino v društvu »Jorgovan«, pred štirimi leti je ustanovila folklorno skupino v društvu »Triglav« v Buenos Airesu. Pod njenim vodstvom se vrti v narodnem ritmu kar štiriintrideset fantov in deklet. Za ritem skrbi petnajst tamburašev in harmonikarjev. Po petnajstkrat do dvajsetkrat na leto nastopijo v argentinskih klubih, šolah, bolnišnicah, nastopili so za naše ljudi v Rosariu, plešejo ob najrazličnejših obletnicah, za praznik republike Jugoslavije. Plešejo slovenske (največ gorénjske), srbske, hrvaške in vojvodinske plesse. Po glasbeni strani vodi skupino Slovenec Daniel Lukač, sicer po poklicu mehanik.

V Jugoslavijo, v Slovenijo, v Ljubljano Norma ni prišla na vesel izlet, ampak na naporen enoletni študij. Dobil je namreč štipendijo, namenjeno kulturnemu izpopolnjevanju naših izseljencev. V službi v Buenos Airesu je zaprosila za enoletni brezplačni dopust. In je odletela.

V Ljubljani bo živela vse do jeseni, njeni vtisi bodo ob koncu prav gotovo še vse drugačni, kot so danes. Toda najvažnejši so začetni vtisi. Ko je prvokrat v življenju stopila na ljubljanske ulice, je začutila poseben vonj, ki ga ne zna popisati. Meni, da je to vonj po kaki začimbi ali morda po kamlicah. Več dni jo je spremljal nenavaden vonj, ki ga Ljubljančani ne čutijo. Po nekaj dneh pa ga tudi sama ni več občutila.

V Ljubljani je nemudoma vzljubila staro mesto, skrivnostne male ulice, všeč ji je bilo tromostovje, pa romantični ljubljanski grad. Poudarja, da ji je bila takoj všeč naša ženska moda. Zdi se ji, da so Slovenke oblečene bolj po zadnji modi, moderneje, kot ženske v Buenos Airesu. Presenečenje je bil zanjo živilski trg na prostem, kakršnega doma ni nikoli videla.

RAZOČARANJE: LOKALI BREZ NARODNE GLASBE

Nekatere stari so jo tudi močno razočarale. Predstavljala si je, da je v Ljubljani veliko gostiln in restavracij s slovensko narodno glasbo in z nastopi narodnih plesnih skupin. Doma je načrtovala, kako ji bo treba samo

stopiti v lokal in poslušati ter gledati. Nikoli se ni mogla sprijazniti z mislijo, da takšnih lokalov v Ljubljani preprosto ni. Pojasnilo, da hočejo obiskovalci v gostilnah svoj mir in ne hrupne glasbe ali celo plesov, je ni moglo potolažiti. Doma v Buenos Airesu si je predstavljala, da smo Slovenci nadvse veseli ljudje. Že po nekaj dneh bivanja v Sloveniji pa je svoje mnenje temeljito spremenila. Zdimo se ji prerესni in preveč zadržani, tudi premalo družabni.

Preden je začela urejati svoje raznolike vtise, se je lotila študija plesov pri dveh odličnih folklornih društvih, pri »Francetu Maroltu« in pri »Tinetu Rožancu«. Ves teden, od ponedeljka do petka, ji mineva v študiju slovenskih plesov pa tudi srbskih, hrvaških in makedonskih. Pripoveduje, da se je doma naučila slovenskih plesov po knjigah. Šele v Ljubljani je lahko preverjala, kaj je razumela prav in kaj narobe. Pravi, da je še kar zadel. Medtem se je že naučila številnih novih plesov, ki jih ni poznala. Inštruktorji narodnih plesov se ji zde prijazni. Potrpežljivo tešijo njeno nenasitno radovednost.

Poleg narodnih plesov se je namenila študirati tudi slovenščino. V njenem društvu »Triglav« je veliko Slovencev, toda malo takih, ki bi obvladali knjižno slovenščino. Menila je, da mora enoletno bivanje v Sloveniji uporabiti tudi za znanje novega jezika. Slovenščina je namreč zanjo skoraj nov jezik. Njeni starši so hrvaškega porekla, doma je slišala predvsem hrvaščino. Slovenski pogovor je komaj kdaj ujela v društvu.

TEŽAVE S SLOVENŠČINO

Slovenski jezik študira na Filozofski fakulteti v Ljubljani v posebnem tečaju za tuje študente. Pohvali se s profesorico, pravi, da boljše ni mogla dobiti. Slovensko kar dobro razume, težko pa se po slovensko izraža. Jezik se ji zdi težak. Težave ji povzročajo poudarki. Smeje se pravi, da se uči govoriti s priprtimi usti, da bi bolje zadela pravičen izgovor. Težko razume, čemu vztrajamo pri dvojnini. Hitro se nauči novih besed, zmedejo jo besede, ki so podobne hrvaškimi, vendar imajo v slovenščini različen pomen. Zaveda se, da se v enem letu ne bo naučila vsega, prepričana pa je,

da bo ob koncu kolikor toliko tekoče govorila tudi po slovensko.

In težave mlade rojakinje, ki se je prvokrat v življenju znašla v domovini svojih staršev, ki je zanjo domovina in tujina hkrati? Tudi teh ne manjka! Potoži, da nikogar ne pozna, v prvih nekaj mesecih ni naletela na nobeno prijateljsko družbo, v kateri bi se lahko razklepetala in se sprostila. S kritičnimi očmi je opazila, da v Sloveniji živimo močno vsak zase, da nismo tako družabni kot na primer pri njih v Buenos Airesu. Tam je pustila veliko prijateljev. Ko je odhajala, se je na treh poslovnih večerjih poslovilo od nje kar petsto prijateljev, delovnih kolegov in znancev. Sedaj ji veliko pišejo, pišejo ji celo taki, od katerih prej ne bi pričakovala, da bodo žrtvovali čas za pisanje pisem. Spročajo ji, da veliko mislijo nanjo in da jo pogrešajo.

Ali njena folklorna skupina zdaj počiva? Ne, kaj si pa mislim! V plesni skupini jo nadomešča njen mlajši

brat Miguel Angel Tomić, po poklicu elektrotehnik. Drugi so ji pisali, da jo dobro nadomešča.

NAJBOLJ FANTASTIČEN DOGODEK

In že sva v mislih v društvu »Triglav« v Buenos Airesu, med dvesto dejavnimi člani. Sploh si ne morete predstavljati, kaj je »Triglav«, razlaga Norma Tomić. Veličasten štirinadstropni društveni dom je že pod streho. Tako razsežen je, da meji na tri ulice. Osem tisoč kvadratnih metrov prostora bo v njem. Ni še povsem končan, vendar so nekateri prostori odprti že od maja 1977. Ko bo vse opremljeno, bo prekrasno. Kdor tega ne doživlja sam, si težko predstavlja, kaj pomeni članom življenje v društvu! Celo poročeni ljudje prihajajo v društvo vsaj enkrat na teden, skupaj z ženami in otroki: kegljajo, igrajo na tamburice, plešejo . . .

Kako pa ocenjuje nedavno združenje treh društev v Buenos Airesu v eno samo. Norma zagreto vzklika: To je najbolj fantastična stvar, ki se je pripetila v naši koloniji!

Sedaj se Normi nenadoma mudi. Bliža se ura, ko se začneja jezikovni tečaj. Ne bi ga rada zamudila. Odločila se je, da leto študija v Sloveniji temeljito izrabi. Vsako pridobljeno znanje ji bo pozneje prav prišlo. Kar ponosna je, da že po nekaj mesecih lahko bere slovenske časopise in revije. Razume skoraj vse, če pa le česa ne razume, si pomaga s slovarjem. Do konca svojega bivanja pri nas, upa, bo spremenila tudi svoje vtise o slovenski zaprtost. Počasi začneja razumevati, da smo Slovenci po svoji mentaliteti drugačni od narodov, ki žive južneje od nas, in tudi drugačni od živahnega temperamenta Južne Amerike. Trudi se, da bi dojela vrednote te različnosti.

Janez Kajzer

Člani folklorne skupine društva »Triglav« v Buenos Airesu

MIHAEL STROJ

SLIKAR

Slovenskega slikarja Mihaela Stroja (1803—1871) smo v vsej njegovi razsežnosti odkrili šel pred sedmimi leti na veliki razstavi njegovih del v Ljubljani. Rojen je bil v Ljubnem na Gorenjskem, vendar se je še kot otrok preselil z očetom v Ljubljano. Mati mu je zgodaj umrla, zato je bil vse življenje močno navezan na očeta. V ljubljanskih solah je bil odličnjak, različne uspehe je doživljal tudi na slikarski akademiji na Dunaju. Pri petindvajsetih letih je bil že veljavni slikar. Poročil se je, imel pet hčera, v življenju ni imel posebnih gmotnih skrbi, s katerimi so se vse življenje ubadali številni drugi slovenski umetniki. Imel je celo dovolj denarja, da se je s plačilom vojaka-namestnika izognil služenju vojaškega roka. Sodobniki ga popisujejo kot veljavnega, odločnega, vedno lepo, če že ne gizdalinsko oblečenega meščana.

Slikal je zgodovinske prizore, cerkvene slike, predvsem pa bogati meščanski svet, ki ga je obdajal in ki se je dal pri njem portretirati. Ta svet se kaže na njegovih slikah lep, idilično romantičen, kakršen je bil vseh naročnikom. Slikar se je učil pri klasicizmu, romantiki in predvsem pri bidermajerju, njegova zadnja dela pa se že močno prevesijo v realizem. Uspel je izoblikovati svoj lastni stil, ki se loči od tedaj tudi pri nas veljavnega stila avstrijskih slikarjev.

Na sosednji strani natisnjen posnetek Strojvega portreta pesnice in pisateljice Luize Pesjakove je eno njegovih najboljših del in zgleden primer bidermajerskega portreta. Slika je kar se da gladka, to je dosegel slikar tudi z drobno tkanim platnom. Obraz približno petindvajset let stare pesnice je idealizirano lep. Tudi vsa njena postava ustreza lepotnemu idealu časa. Cvetje, dragocen šal in nakit še poudarjajo njeno žensko eleganco.

PORTRETIRANKA

Portretiranka je bila ena prvih Slovenk, ki so se ukvarjale s pisanjem. Prav letos poteka 150 let od njenega rojstva in 80 let od njene smrti. Rojena je bila v odvetniški družini dr. Crobatha. Že v zgodnji otroški dobi se je v domači hiši spoznala s pesni-

kom Francetom Prešernom in z drugimi veleumi svoje dobe, tako s Poljakom Emilom Korytkom, Stankom Vrazom, Josipom Stritarjem in Franom Levstikom.

Pesnik France Prešeren se je z njo v njenih otroških letih rad igral. Napisal ji je celo stihe, ki jih je potem recitirala očetu ali materi za god. Bistro dekletce je bilo Prešernu tako všeč, da jo je pozneje celo poučeval v zgodovini, angleščini in latinščini. Teh učnih ur se je rada spominjala vse življenje. Pozneje je zapisala, kako je že tedaj slutila, da pesnik ni srečen.

Nadaljnjo izobrazbo si je Luiza Pesjakova pridobila v dekliškem zavodu. Skupaj z bratom se je učila vseh gimnazijskih predmetov, v tisti dobi deklet še ni moglo postati gimnazijka. Bila je svetovljansko in nemško izobražena. Slovenščino je znala samo za silo. Dvajsetletna se je poročila z bogatim trgovskim in prevoznikom podjetnikom. Poslej se je vsa posvetila vzgoji svojih hčera, ki jim je nudila nemško in francosko vzgojo. Šele v šestdesetih letih, v dobi preroda slovenskega meščanstva, je hčeram prikrbela slovenskega učitelja in se skupaj z njimi tudi sama začela učiti slovenščino.

Njen prestop v slovensko družbo je bil zelo opažen. Tudi sama je v slovenskih stihih na ves glas poudarjala svojo domoljubno pripadnost: »Domovino ljubim! naj glasno povem, / Domovino ljubim s srcem svojim vsem!«

O slovenskem jeziku je zapisala: »Izvor si ti kreposti, materin mi jezik...«

Zlagala je pesmi in domoljubne povestice, v katerih je popisovala lepoto domače zemlje, idiličnost kmečke hiše in prisrčnost otroštva. Pisala je tudi dramatične prizore, med drugim se je lotila izvirne tragedije o Prešernovem življenju, prevajala je za potrebe ljubljanske čitalnice, sama je prevajala tudi v nemščino, med drugim Prešernove pesmi. Danes jo poznamo predvsem po libretu, ki ga je napisala za opero Gorenjski slavček. Njene povesti ne presegajo sentimentalne, idilične in romantične ravni, čeprav so tu in tam napisane presenetljivo dramatično, saj se dogajanje odvija pred nami kot na filmskem platnu.

Pisati je začela v zrelih letih. Pobudo za ustvarjanje je našla predvsem v romantični pokrajini. Takšna pokrajina jo je prvokrat navdušila v toplicah pri Rogatcu, kamor je spremljala svojega očeta. Sama je o tem zapisala:

»Z luno vred so se prebudile doli na zemlji dolge črne sence. Čudne so bile na beli cesti podobe visocih koles, na katerih se je premikala naša kočija, in drevesa bližnjega gozdiča s svojo senco so sezala daleč čez ravan in se spotikala nad orjaškimi kolesi. Na oni strani ceste pa je bilo vse čisto in jasno. Ostrokožni obraz Rogatske gore tam v dalji je bil ves oblit s svetlobo. Brezam tu blizu mimo nas so se svetile bela krila in čez in čez so bila obsuta s srebrom. Vsaka rosna bilka se je napajala z 'božjo lučko' — kakor smo, bivši majhni otroci, imenovali luno — in blestele so se lepše nego li diamanti in smaragdi in, blaženstvo, delitve svetle te milosti se je udeležilo tudi srce moje, majhen, mil žarek božje lučke je padel vanje, čustvo je našlo besede, ki so se same po sebi povezale v gladke stihe in — prva pesem je bila zložena.«

V njeni dobi se je bilo ženski težko uveljaviti. Moški so bili tedaj še hudo prepričani o svoji absolutni večvrednosti. Značilen je vzdih pesnika Stanke Vraza, ki je ob neki priložnosti rekel o Luizi Pesjakovi: »Škoda, škoda, da ni deček!«

Veliko pesmi je napisala za otroke. Vzporedno je sodelovala tudi pri nemških časopisih, izdala je celo nemško mladinsko zbirko. Literarna zgodovina jo imenuje »visokočaščena gospa našega slovstva«. Sama je doživela žalostno starost. Njene hčere so se zgubile v nemškem svetu. Moževo podjetje je opešalo in končno doživelo polom. V družini je nastalo pomanjkanje. Svoja zadnja leta je preživela pozabljena.

Janez Kajzer

Mihael Stroj:
Luiza Pesjakova (olje, okoli 1855)

Lastnik:
Narodna galerija v Ljubljani

ŠENOVIŠKI RUDNIK
TUMIRA

SENOVŠKI RUDNIK UMIRA

Želela bi, kadar boste imeli kaj prostora v listu, da napišete kaj o kraju Senovo pri Brestanici. To je bila majhna vas, ko sem odšla pred 50 leti, zdaj pa mi sestra piše, da bi se izgubila, če bi se vrnila nazaj.

Ana Surovi
Altadena, Kalifornija, ZDA

Senovo je bilo pred petdesetimi leti res le majhna vasica. Kraj je začel rasti šele po prvi svetovni vojni, ko so tu začeli na veliko izkoriščati premog. Rudarsko naselje se je razvilo blizu rudniške separacije in upravnega poslopja rudnika. Zrasla je kar močna delavska kolonija, nekaj stanovanjskih blokov, katerih značilnost je bila, da so imeli krušne peči na dvoriščih, in uradniška kolonija ob Dovškem potoku. Po drugi svetovni vojni je bilo zgrajenih vmes več modernih stanovanjskih blokov, poleg njih pa so odprli tudi novo samopostrežno trgovino, ki je sprva zadovoljevala potrebe domačinov, danes pa že ugotavljajo, da je premajhna in preslabo založena.

Že nekaj let je Senovo povezano z Brestanico z lepo asfaltirano cesto, ki se potem nadaljuje še do Koprivnice, načrtujejo pa še modernizacijo ceste proti Podsredi na Kozjanskem. Oba sosedna kraja sta danes močno povezana, saj je med njima zrasla vrsta novih industrijskih obratov, v katerih so zaposleni pretežno prebivalci teh dveh krajev in iz bližnje okolice.

Na Senovem je pred dobrim desetletjem skoraj zavladal preplah, ko je postalo očitno, da so rudniku škodili dnevi. Rudnik je nudil delo številnim domačinom in okoličanom, z delom pa tudi materialno in socialno varnost. Svoja krizna obdobja je imel že med obema svetovnjima vojnama, ko je bilo v njegovih jaških zaposlenih le okrog 200 ljudi, svoj vrh pa je dosegel leta 1963, ko je nudil kruha preko tisoč sto delavcem. Le deset let pozneje je delalo v njem le še 350 ljudi. Najdostopnejši sloji premoga so bili izčrpani in stroški eksploatacije premoga so se močno povečali in še vedno groze, da bodo morali rudnik zapreti. Danes je zaposlenih v njem še skupno okrog 450 ljudi, ki pričakujejo, da imajo zaslužek zagotovljen le še za kakih 6 do 7 let.

Mnogi domačini so se bali, da si bodo morali iskati zaslužek v drugih

*Ob glavni ulici na Senovem
je po vojni zrasla vrsta stanovanjskih blokov*

*Lepe enodružinske hišice se širijo
zlasti v smeri proti Reštanju, Ravnem in Dovškem*

krajih, v pravem času pa je zmagala trezna misel, da je treba v kraju naseliti industrijo. In tako iz nekdanje rudarske vasi nastaja značilno industrijsko naselje. Že leta 1972 je mariborska Metalna odprla v kraju svoj obrat, v katerem izdelujejo dvigala in druge kovinske konstrukcije. V tem obratu so pretežno zaposleni prekvali-

ficirani rudarji. Njegovo izgradnjo je sofinanciral rudnik, ki je v zadnjem času prispeval tudi za novo tovarno TES, tovarno embalaže Senovo, za katero je del sredstev prispevala tudi tovarna celuloze iz Krškega. Manjši obrat na Senovem ima tudi tovarna perila in konfekcije Lisca iz Sevnice, kjer je zaposlenih nad 200 žensk. Vse

V spominskem parku ob glavni cesti stoji lep spomenik žrtvam nacizma, ob katerem je vedno prižgana rudarska svetilka

Na Senovem so pred leti zgradili tudi novo, moderno cerkev

to dokazuje, da se je v kraju naselila industrija, ki daje Senovemu vse bolj mestni videz.

Tajnik Krajevne skupnosti Senovo Ivan Kmetec, ki ga že močne delavske roke izdajajo, da je bil nekdanji rudar, nam je zatrjeval, da ima njihova skupnost iz leta v leto vrsto problemov, ki pa jih še kar uspešno rešujejo. S samo-

prispevkom krajanov bodo letos začeli zidati nov družbeni dom, kjer bodo imeli dvorano za raznovrstne prireditve, od kulturnih do športnih; dom, ki bo nosil ime po štirinajsti diviziji, bodo predvidoma končali še do letošnje jeseni. Krajevna skupnost si prek svojih delegatov tudi prizadeva, da bi v kraju dobili boljše trgovine, da ne bi kupci morali po večjih nakupih v Sevnico, Krško ali celo v Zagreb in Ljubljano, prizadevajo si za nadaljnjo izgradnjo cest, vodovoda, za čistost kraja in drugo. Vesele se, da so v Brestanici že začeli graditi nov most čez Savo, ki bo velika pridobitev za vse to območje in tudi za Kozjansko. Povezoval jih bo z novo zasavsko cesto in jim skrajšal marsikatero pot.

Franc Divjak, vodja krajevnega in matičnega urada Senovo, pa nam je v razgovoru pripovedoval, da število prebivalstva na območju njegovega urada narašča le počasi, skoraj bi lahko ugotavljali, da stagnira. Veča se le sámo središče Senovega. Kraj ima danes nekaj nad 2000 prebivalcev, na območju celotne krajevne skupnosti pa jih živi približno 3800. Po socialni sestavi je poleg delavcev tudi veliko »polproletarcev«, tistih, ki poleg rednega dela v rudniku ali v tovarni, vzdržujejo še kmetije. S tega območja je na tujem zaposlenih okrog sto ljudi, od katerih so se nekateri že odločili, da za stalno ostanejo na tujem, večina pa se jih namerava vrniti. Vsako leto se vrne v domovino precej domačinov, ki večidel brez težav najdejo zaposlitev v kraju. Rojaki s tega območja, ki za stalno ali začasno živijo na tujem, se pogosto oglašajo na matičnem uradu, da si uredijo svoje osebne dokumente ali pa tudi zato, da zvedo kake podrobnosti, ki jih zanimajo. Vodja matičnega urada nam je pripovedoval, da se največ zanimajo za zidavo enodružinskih hišic, tu pa pogosto iznašajo tudi svoje pripombe, ki pa večinoma lete na carino. Tu pa jim seveda lahko povedo le, da se je predpisov, tudi carinskih, pač treba držati.

Prav med našim razgovorom je prišel na matični urad tudi Maks Gabrič, eden izmed senovskih povratnikov iz tujine. V Nemčiji, v Frankfurtu na Maini, je delal več kot deset let, potem pa se je spet vrnil v senovski rudnik, kjer je bil zaposlen tudi pred odhodom v tujino. V rudniku je zapo-

slen kot obratni električar in tako z delom kakor tudi z zaslužkom je zadovoljen. Ali mu je delo v tujini pomagalo pri uresničitvi njegovih želja? Seveda mi je, se je pomenljivo nasmehnil. Povedal nam je, da si je z zaslužkom v Nemčiji v Brestanici postavil lepo hišo, si jo opremil in si nabavil še marsikaj, da si je izboljšal svoj družinski standard. »Tudi tu ni slabo življenje, kljub temu pa vidim, da bi si z zaslužkom doma težko prihranil toliko. Najbolj pa sem zadovoljen, ko imam zavest, da nisem nikomur ničesar dolžan,« nam je zatrjeval Maks Gabrič. Ko primerja delovne pogoje na tujem in doma, res ugotavlja, da je bila Nemčija boljša organizacija dela in da so imeli boljše orodja, delal je v tovarni generatorjev, pravi pa, da se je tudi doma v tem pogledu v zadnjem času veliko spremenilo na bolje.

Danes imajo na Senovem vse, kar potrebuje razvit kraj za svoje življenje: popolno osnovno šolo, eno izmed najmodernejših v Sloveniji, in poleg nje moderen otroški vrtec, zdravstveni dom, lekarno, pošto, knjižnico, stara cerkev pa je postala za kraj že premajhna, zato so v zadnjih letih zgradili novo, ki se odlikuje po svojem modernem zunanem videzu.

Sredi Senovega je kolektiv rudnika postavil spomenik z vklesanimi imeni tovarišev, ki so padli v narodnoosvobodilni vojni. Zlasti novejša zgodovina kraja, odkar je začel delovati rudnik, se ponaša s številnimi pomembnimi dogodki: rudarji in kmetje iz Senovega in Brestanice so v novembru 1918 pregnali iz rudniške uprave osovražene nemške uradnike, leta 1923 so rudarji praznovali 1. maj na Velikem Kamnu, ker jim rudniška uprava tega ni dovolila na Senovem, mnogi pa se še spominjajo tudi bogatega kulturnega delovanja prosvetnega društva Svoboda. Med zadnjo vojno je bilo tu aktivno tudi narodnoosvobodilno gibanje, ki ga je vodila močna partijska organizacija. V noči od 9. na 10. februar 1944 je prišla na Senovo XIV. divizija, ki je s kozjanskim bataljonom pripravila načrt za napad na orožniško postajo. Med napadom so uničili rudniško separacijo, materialno skladišče in strojnico. V spomin na ta dan je 9. februar senovski krajevni praznik.

Jože Prešeren

NA DRUGEM KONCU SVETA

Bilo je kot v domačih krajih: naša beseda o vprašanih, ki so naša, domača; na levi in na desni strani ceste vinska trta, kot je to ob mnogih cestah na Štajerskem, kje na Dolenjskem, v dolini ob Vipavi, na Krasu, v Brdih ali v Istri; že dan poprej, ko smo sedeli v topli dnevni sobi na stolah in ob mizi, vse v rustiki, ki jo izdeluje novogoriška tovarna Meblo, poslušali plošče s slovenskimi pesmi; in končno, ko je voznik obrnil gumbe na stikalni plošči in je zazvenela najprej naša pesem, potem pa se je oglasila Orlova mama in začela svojo pripoved o goriškem slavčku Gregorčiču in je očka Orel (pa ne Kosmačev junak) z rahlim narečnim poudarkom doživeto recital Gregorčičeve stihe o Soči.

Vendar pa je vse to samo spominjalo na našo deželico sredi starega sveta. Že avto, ki smo v njem sedeli, bi bil za naše ceste nenavaden: japonski model, ki ga izdeluje ameriški avtomobilski gigant Chrysler v svojem avstralskem obratu. Trte ob cesti niso rodile naših domačih vin, njih sok je bil včasih precej slajši in močnejši. Pa reka, ki smo se ob njej vozili, ni bila Drava ali Vipava ali Krka, pač pa voda z nam nenavadnim imenom Murray. Skratka, bil je narobe svet, kjer se je v oktobru razvetela dehteča pomlad, ko se pri nas doma odpravljamo že v zimo; kjer pihajo ledeno mrzli vetrovi ne s severa, pač pa z juga, kjer pa ostaja naš slovenski človek, ki živi na drugem koncu planeta, še vedno pristni, naš, domači slovenski človek.

Bil sem torej na ozemlju Avstralije, ki ni le zvezna država, pač pa celina zase, povsem drugačna od vseh drugih celin. Bilo je v državi Južna Avstralija, v njenem glavnem mestu Adelaide. In nisem bil v gosteh, pač pa na službeni poti — edini znanci na vsej tej celini so mi bili Prekmurec Alojz Meglič, njegova žena, rojena Avstralka, pa njuna majhna deklica, ki sem jih vse spoznal v Ljubljani na Izseljenjski matici.

Imel sem precej dela in sem mislil, da bi bilo lepo, če bi mi kdo od rojakov lahko pomagal. Prišli so, ne en sam, pač pa poleg Lojza še Janko Kačar, Boris Zabukovec in njegova žena Vicky, opravili smo vse, dogodilo pa se je tudi, kar nikoli nisem pričakoval, srečal sem dosti naših ljudi,

ki so že ob prvem srečanju nehavali biti znanci in so postajali prijatelji. Spoznal sem skratka delček našega rodu, ki si je v daljni deželi na povsem drugem koncu planeta poskušal poiskati in si je znal ustvariti svojo novo domovino. Dozdeva se mi, da je prav, če povem povsem pošteno: vsi oni žive v drugem svetu, kjer si grade svojo bodočnost. Vprašanja stare domovine so za njih daleč od njihove stvarnosti, bolj jih zanima, kako se bo razvijala njihova nova domovina, s katero so tesno povezali svojo usodo in bodočnost svojih otrok. Z razumom in s strastjo so se vključili v borbo za naprednejši jutrišnji dan v deželi, ki od nje pričakujejo srečo in uspeh.

In stara domovina, tu, na severni polobli naše zemlje, med Alpami, Pannonskimi ravninami in med Jadranom?

Kot najbrž vsak izseljenec, žive tudi Avstranci našega rodu vsak z dvema dušama in z dvema srcema. Na svojo staro domovino in na njen razvoj so vsi ponosni, prepričan sem, da jim pomeni naša slovenska pesem in beseda prav toliko kot njihov avstralski kruh.

Čeprav so bila naša srečanja kratka in prekratka, sem res vesel, da sem jih vsaj nekaj bolje spoznal. Metličana Darka na primer, ki bi bilo zanj dovolj prostora tudi v galeriji junakov Jacka Londona; ki si je izbral trdo, pustolovsko življenje iskalca dragih kamnov v puščavski območja iskat srečo. Ali pa šoferja in čebelarja Ivana Ahlina v delavskem naselju Ottoway z družino, kjer tudi otroci govore slovensko, kot bi živeli kje tu pri nas, ne pa tam daleč, kjer se blešči vsako noč na nebu ozvezdje Južnega križa. Pa delavca pri mestnem javnem prevozu Alojza Megliča iz Fulhama, ki je že tri leta zaporedoma dobil prvo nagrado mesta Adelaide za najlepši in najsmotrnejše urejen vrt, ki rad postreže goste zdaj s svežimi jagodami, pa seveda z drugim sadjem in zelenjavo, ki sta jo vložila skupaj z ženo desetine in desetine kozarcev, ki vam natoči v svoji gostoljubni hiši vina, ki ga je pripravil sam, ali pa domačega piva, kar vam je pač bolj všeč. Ali pa urednika slovenskega programa v univerzitetnem radiu Borisa Zabu-

kovca iz Richmonda, njegovo ženo Vicky, ki je po rodu Bolgarka, njune tri sinove, krepke in pametne, vse tri z dokončanimi fakultetami, ki ob večerih skupaj z očetom v garaži ustvarjajo nove tipe jadric (eden sinov je v svoji kategoriji dosegel že dvakrat prvo mesto v avstralskem zveznem tekmovanju, na svetovnem prvenstvu pa je bil — samo drugi! Upokojenca Janka Kačarja, ki mu je bilo časa za razgovore še premalo in je prišel ob odhodu na letališče, kot bi nas najraje spremil kar do Ljubljane.

Lepo doživetje pomeni tudi obisk v prostornem, vzorno urejenem slovenskem klubu v naselju Hindmarsh, kjer je za silo dovolj prostora tudi za sedemsto gostov, kjer še vedno živi spomin na Slake pa predsednika Matice Draga Seligerja in kjer prijazen predsednik kluba Frenk Žokalj nataka gostom v kozarce odlično avstralsko kapljico, sam pa pije za žejo raje ledenomrzlo pivo in z zadovoljstvom posluša pripoved, da je v stari domovini njegov bratranec partizanski general.

Dozdeva se mi, da bi lahko in da bi moral še marsikaj povedati o rojakih, ki žive tam daleč, na povsem drugem koncu sveta, saj je življenje vsakega med njimi razburkano, da bi lahko o njem napisal cel roman. Vendar pa bom ostal ob koncu le pri dveh ugotovitvah:

Vsi naši v Avstraliji so začeli s točke nič — s sabo so prinesli iz stare domovine samo delovne roke in svoj razum. Nihče jim ni poklanjal nič. Kar so dosegli, so dosegli samo s svojim trdim, vztrajnim delom!

In drugič, njihov čas ima več meril, kot pa čas pri nas. Ne merijo le ur, dni ali mesecev, merijo namreč tudi čas, ki je kdaj krajši, drugič morda daljši, a brez katerega ne gre: kdaj se bo torej nabralo dovolj dolarjev, kdaj se bo nabralo tudi dovolj dni dopusta, da bo za uredničevanje velike želje, za dolgo pot v deželo, ki je v resnici neizmerno daleč, a je v sanjah in v željah vselej prisotna — za novo srečanje s staro, izgubljeno, a nikoli pozabljeno domovino.

MED ROJAKI PO EVROPI

DRUŠTVO »PLANIKA« VABI SLOVENSKI KULTURNI FESTIVAL 1978 V MALMÖJU

Vsem slovenskim rojakom na Švedskem, v drugih evropskih državah in v domovini sporočamo, da je Slovensko kulturno društvo »Planika« iz Malmöja v sodelovanju s koordinacijskim odborom slovenskih društev prevzelo organizacijo četrtega Slovenskega kulturnega festivala slovenskih društev na Švedskem. Potem, ko smo našli primerno dvorano, smo lahko določili tudi datum festivala, ki bo 3. in 4. junija 1978 v dvorani Folketshus, Malmö.

Ker zahteva organizacija festivala veliko administrativnega dela, smo izbrali tričlansko delovno skupino, ki jo bomo v začetku leta še razširili, v dneh pred festivalom pa bomo v neposredno delo vključili večino članov našega društva, ki so nam obljubili sodelovanje že na množičnem sestanku v preteklem letu.

Sproti vas bomo obveščali o vseh pripravah, obenem pa bomo pošiljali vsa obvestila tudi neposredno na naslove društev. Zelo bi nas veselilo, če bi se za sodelovanje na festivalu prijavili tudi rojaki iz drugih skandinavskih in sosednjih držav. Prav tako se s pristojnimi organizacijami in ustanovami v tujini dogovarjamo o sodelovanju pri festivalu in o obiskih njihovih predstavnikov. Predvsem pa obveščamo vse slovenske rojake na Švedskem, da naj nam čim prej sporočijo, kako bo z njihovim obiskom festivala in s kakšnim programom nameravajo sodelovati, obenem pa želimo, da nas takrat obiščejo v čim večjem številu.

Upamo tudi, da nam bo uspelo, da bo našo prireditev posnela tudi jugoslovanska in švedska televizija. Pričakujemo tudi, da nas bo ob tej priložnosti obiskal tudi eden izmed znanih slovenskih ansamblov.

Dragi rojaki! V letu 1978 se vidimo v Malmöju na Švedskem! Svojo prisotnost nam javite na naslov: SKD »PLANIKA« Box 2011, 200 12 Malmö, Sverige.

UO Planike

POSTALI SO PIONIRJI PROSLAVA V WEINGARTNU

Jugoslovani, ki živimo v Ravensburgu in okolici, smo praznovali jugoslovanski dan republike v nedeljo 4. de-

Slovenski pionirji iz Ravensburga

cembra v Stadthalle v Weingartnu. Proslavo so skupno organizirali vsi jugoslovanski klubi, nogometni in folklorni, in seveda tudi naše dopolnilne šole, ki so pripravile lep program.

Naši slovenski šolarji so pod vodstvom svoje učiteljice Edite Pahor pripravili pet zelo lepih točk, vrhunec nastopa pa je bil, ko je po dvorani odmevala lepa pesem »Slovenci kremeniti«, ki jo je zapelo kar 31 otrok.

Ko pa je bilo dvanajst slovenskih pionirjev sprejetih v zvezo pionirjev Jugoslavije in je njihova zaprisega odmevala po dvorani, so marsikomu prišle solze na oči. Kako lepo jih je bilo poslušati in še lepše pogledati. Pripravili so nam res zelo lep program. Veseli smo, da obiskuje slovenski dopolnilni pouk v Ravensburgu zdaj kar 35 učencev. Naš oddelek je največji, kar jih ima tovarišica Pahorjeva, ki se vozi k nam iz Tuttlingena.

Stane Kokalj, Ravensburg

SESTANEK KOORDINACIJSKEGA ODBORA POUK MATERINSKEGA JEZIKA V ŠVEDSKI ŠOLI

V Jönköpingu je bil 12. novembra sestanek koordinacijskega odbora slovenskih društev na Švedskem. Na tem skupnem sestanku, udeležili so se ga tudi slovenski učitelji, so obravnavali več vprašanj, skupnih vsem društvom, oziroma celo vsem Slovincem na Švedskem. Dobra del razprave so posvetili pouku materinega jezika. Švedska je namreč sprejela zakon o pouku materinega jezika tujih otrok v svoji državi. Ta zakon je nastal na podlagi raziskav in opazovanj otrok tujih delavcev na Švedskem in v švedskih šolah ter na podlagi ugotovitev, da doživlja otrok psihične pretrese, če ne zna materinega jezika, da se bolje uči švedščine pa tudi drugih predmetov in se bolje vživlja v okolje, če obvlada svoj, materin jezik. Zakon določa, da so občine dolžne organizirati pouk v materinem jeziku, če starši to želijo. Na prvi pogled se zdi to sila ugodno, v praksi so pa tudi senčne strani.

Slovenci na Švedskem oziroma slovenska društva ugotavljajo predvsem to, da zakona ne bodo mogli najbolj izkoristiti, ker ni dovolj učiteljev za slovenski jezik. Drugi del problema je tudi v tem, da se starši ne zavedajo dovolj, kaj imajo pravico zahtevati. Pouk materinega jezika je v okviru sedanjega števila šolskih ur in šolar ima materin jezik namesto nekega drugega predmeta. Bolj idealno bi seveda bilo, če bi bil pouk materinščine v razporeditvi šolskih ur enakopraven drugim predmetom, da se ne bi pokrival z nobenim. Tako se bo morda zgodilo, da bodo šolarji ali starši oklevali, kako naj se odločijo, čeprav želijo, da bi njihovi otroci znali slovenski jezik. V ta namen tudi marsikaj žrtvujejo, toda ob tem zakonu se bo morda marsikateri od staršev znašel pred težko odločitvijo.

In kakšne so trenutno razmere glede pouka slovenskega jezika na Švedskem.

Trenutno je na Švedskem 12 učiteljev, ki učijo slovenske otroke materinščino, oziroma jim pomagajo v materinem jeziku. Prizadevajo pa si, da bi našli še več ljudi, ki bi bili sposobni opravljati to nalogo. Ugotavljali so tudi, da med starši narašča zanimanje za učenje slovenskega jezika. Še posebej so to ponazorili s podatki za Stockholm. Ker zdaj

po novem do slovenski učitelj od šole do šole, kjer so slovenski otroci, se tako hitreje tudi širi sporočilo o obstoju in delu slovenskega učitelja. Tako vse več staršev ve, da slovenski učitelj lahko pomaga tudi njihovem otroku.

Na posebnem sestanku so učitelji ustanovili tudi svoje društvo, ki ga je koordinacijski odbor slovenskih društev na Švedskem potrdil. Združeni in vključeni v zvezo jugoslovanskih klubov in društev na Švedskem bodo namreč učitelji lažje urejali razne probleme in uveljavljali nekatere pravice, ki jih daje zakon o pouku materinščine za otroke priseljencev.

Zavedajo se, da bodo združeni v društvih lahko kar največ storili in tako tudi kar največ imeli od tega novega zakona. Tako bodo pri uveljavljanju pravic in širjenju učenja materinščine prav društva lahko odigrala pomembno vlogo. Prek društev bo mogoče starše bolje seznaniti z možnostmi, ki jih daje zakon, prek društev bo mogoče na starše vplivati, da bodo te možnosti kolikor mogoče izkoristili. Združeni bodo lahko te pravice tudi bolj uspešno uveljavljali.

Na sestanku so govorili tudi o letovanju otrok v domovini, ki je za utrjevanje materinega jezika in narodne pripadnosti izrednega pomena. Poleg že dokaj uveljavljene letovanja v kolonijah so se navduševali nad šolo v naravi. Letos se je take šole prvič udeležila tudi skupina slovenskih otrok iz Stockholma, ki so bili nad delom in življenjem v taki skupini prav navdušeni. Sploh pa menijo, da naj bi bile oblike teh letovanj kar najbolj različne in možnosti izbire večje. Dogovorili so se, da bodo navezali v Sloveniji stike še z drugimi društvi in organizacijami, ki se ukvarjajo z otroki in mladino, tako taborniškimi organizacijami in planinskimi društvi. Otroci bi tako imeli še širše možnosti za preživljanje počitnic z vrstniki v domovini.

Koordinacijski odbor slovenskih društev na Švedskem je na svojem sestanku 12. novembra v Jönköpingu načel še nekatera druga skupna vprašanja. Tako so razpravljali o finansiranju skupnega časopisa »Naš glas« in govorili so že tudi o pripravi festivala slovenskih društev na Švedskem v letu 1978. Organizacijo tega velikega srečanja je letos prevzelo Slovensko društvo Planika v Malmöju.

Sestanka koordinacijskega odbora sta se udeležila tudi predstavnika koordinacijskega odbora SZDL mesta Ljubljane za sodelovanje z rojaki v tujini in republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije, ki sta tudi prevzela nekatere naloge pri posredovanju sodelovanja z domovino.

Boža Škoberne

IZ LANDSKRONE NA ŠVEDSKEM LIPA — DRUŠTVO DVEH DRUŠTEV

Gotovo se marsikateri naš rojak na Švedskem in prijatelj našega kluba vprašuje, kaj je s »Slovenijo«. O našem delu in o naših aktivnostih že precej časa ni bilo nobenega glasu. Ali vse spi? Ne, stvar je popolnoma drugačna, saj dobro vemo, da ima vsaka medalja dve plati.

Društvo je bilo tudi v letu 1977, tako kot v vseh prejšnjih letih, aktivno na vseh področjih kulturnega, društvenega in družabnega življenja. Prireditev smo imeli kar precej, zato zdaj ne bi omenjali vseh. Ponovim naj le, da smo imeli prireditev, posvečeno Dedku Mrazu, za tem ob 8. marcu, 1. maju, ob dnevu republike, počastili smo naše pisatelje idr. Poleg tega je društvo prirejalo tudi tradicionalne proste zabave, sodelovalo je na srečanju slovenskih društev v Olofströmu idr.

To pa je seveda vse nekaj drugega kot mrtvilo, o katerem govore nekateri. Zavedamo pa se tudi, da vsa društva niso tako aktivna, kot se včasih o njih piše. Drži pa, da se vsa društva na Švedskem otepajo s podobnimi težavami,

Skupina članov »Slovenije« iz Landskrone, ki je obiskala rojake v Kopenhagenu na Danskem

med drugim z neresnostjo nekaterih članov, nezainteresiranostjo, vmešavanjem zasebnih zadev idr. V upravnih odborih pa se trudi peščica ljudi, ki žrtvujejo mnogo svojega prostega časa, pogosto tudi službenega, za uspeh kluba. Ti ljudje so pogosto povsem anonimni ali pa so celo grajani za svoje delo od ljudi, ki tega dela sploh ne poznajo. S takimi problemi se je moralo spoprijeti tudi društvo »Slovenija«. Vrsta ljudi pri našem društvu zasluži posebno zahvalo, saj so vložili veliko truda v to, da se ohranja slovenska kultura v tujini, naša materinščina in enotnost z drugimi jugoslovanskimi rojaki. Posebej moramo omeniti dosedanjega predsednika Slavka Turka, ki ni samo vodil društva, ampak mu je tudi pomagal »na zeleno vejo«. Poleg stikov z domovino je navezal tudi dobre odnose z jugoslovanskim klubom Skåne, s katerim smo skupno proslavili pretekli 29. november.

Blagajničarka društva Štefanija Bergh je zelo natančna, kar je bilo razvidno tudi iz njenega temeljitega poročila na letni skupščini. Ekonom Slavko Dolničar in tajnik Pukmeister sta prav tako doprinesla k uspehom društva, Štefan Matičič kot športni referent pa je pripravil vrsto tekmovalij v šahu, tenisu, biljardu idr. Ob teh skromnih priznanjih naj omenimo še ansambel Slavka Semprimožnika in komorni kvartet Ivana Nabernika, Slavka, Viktorja in Marjana, ki so nas pogosto razveselili z domačo pesmijo. Po ob strani in dajali spodbudo za še večje uspehe. Prav tako se zahvaljujemo vsem časopisom, ki so poročali o delu našega društva, tako na Švedskem kakor tudi v domovini.

S tem je za nami eno obdobje. V Landskrone sta bili namreč dve slovenski društvi — SKK Triglav in SKD Slovenija. Marsikdo si je zastavil vprašanje: »Zakaj tako?« Zaradi teh in zaradi številnih drugih razlogov sta se društvi odločili, da se združita v enotno slovensko kulturno društvo »Lipa«. Upamo, da bodo vsi člani SKD »Slovenije« tudi člani novega kluba in mu zvesto pomagali, kajti le »v slogi je moč«.

Za UO »Slovenija«: M. P.

KORISTNO SODELOVANJE OTROCI IZ WINTERTHURA V LJUBLJANI

Ob nadvse prijateljskih odnosih med občino Ljubljana-Center in SPD Triglav iz Winterthura so našli tudi otroci tukajšnjega slovenskega oddelka jugoslovanske dopolnilne šole nove prijatelje, učence ljubljanske osemletke dr. Jože Potrč. Najprej so se spoznavali pismeno, predlani pred Novim letom so se nekateri prvič tudi videli, lani v oktobru pa nam je uspelo uresničiti veliko željo: da bi se naši otroci vključili v slovensko šolanje v domovini za en teden, stanovali pa naj bi pri svojih »prijateljčkih«.

Starši so nama zaupali svoje otroke in v soboto, 9. oktobra zvečer smo odpotovali iz Züricha. Še prisrčen pozdrav, nekaj fotografskih posnetkov in vlak je potegnil. Čeprav vsi razburjeni od pričakovanja, kaj bo jutri, smo

kmalu pospali. Zbudili smo se na Jesenicah. Ah, Slovenija! »Hura!« so vzklikali vsi v en glas. Bolj smo se bližali Ljubljani, večje je bilo veselje otrok. Sprejem na železniški postaji je bil nepozaben: pričakali so nas direktor šole, tov. Simič, tovarišice Železnikova, Štrausova in Mlakarjeva ter starši, ki so male »winterthurske Slovence« sprejeli v varstvo in oskrbo. Po kratkem razgovoru smo se razšli.

Naslednji dan so pričeli otroci s poukom, midve pa sva se sestali z njihovimi učiteljicami. Ko sva v odmoru spraševale naše šolarčke, kako se kaj počutijo, sva slišali: »Dobro! Fajn! Prima! Odlično!« Razumeli so se, kot da se poznajo že leta.

V sredo so nas naši gostitelji popeljali na celodnevni izlet. Pot nas je najprej zanesla v Škofjo Loko. Tu nas je čakal kustos škofjeloškega muzeja. Popeljal nas je po starem delu mesta in nam pripovedoval o njegovem nastanku in razvoju. Ko smo prehodili dobršno število stopnic, smo se znašli pred vhomom v stari grad, kjer je sedaj muzej. Ogledali smo si ga od zunaj, še temeljiteje pa vse bogastvo iz najstarejših časov pa vse do tja, ko je tudi Škofja Loka postala svobodna.

Po majhnem okrepčilu smo se odpeljali do Dražgoš, kjer smo se povzpeli na vrh spomenika, postavljenega v spomin padlim žrtvam v slavni dražgoški bitki. Tovariš iz Škofje Loke nam je s svojim pripovedovanjem tako približal dogodke izpred skoraj 46 let, da prav gotovo ni bilo nikogar med nami, ki bi ne spoznal resnične veličine ne le dogodka, temveč predvsem vseh, ki so se tedaj borili za svobodo in pravice našega naroda.

Po slikoviti Selški dolini smo se preko Škofje Loke pripeljali do Vrbe, kjer smo si ogledali rojstno hišo našega velikega pesnika dr. Franceta Prešerna.

Čas je mineval hitreje, kot smo želeli, zato nismo mogli obiskati tudi Doslovč, kakor smo načrtovali. Pač pa smo se zaustavili še na Bledu, kjer smo občudovali lepoto kraja, jezera in okolice; skoraj enako pa so nas navdušile odlične »kremšnite«. Kljub rahli utrujenosti smo se s pesmijo vrnili v Ljubljano.

V četrtek popoldne smo odšli v Pionirsko knjižnico. Razkazala nam jo je tovarišica Kobetova. Imeli smo občutek, da bi se marsikateri otrok prav rad še delj časa zadržal v njej, ker ga je pritegnilo vse: izbira, število in pestrost knjig. Prejeli smo tudi knjižna darila, ki jih bomo prav gotovo vsi vedno znova jemali v roke. Na koncu smo se kar precej časa zadržali v kletnih prostorih knjižnice, kjer deluje modelarski krožek. Tovariš Tršar je razložil potek modeliranja iz osnovnega materiala — gline in vsak je smel vzeti kepo v roke. Pa kaj, ko nas je spet preganjal čas; tako so ostali za nami le nedokončani izdelki.

Poslednji dan pouka — petek. Spet smo se našli isti kot v začetku tedna. Izmenjali smo vtise, načrtovali za naprej, saj bomo prihodnjč, verjetno enkrat v februarju, mi, ki živimo v Švici, sprejeli naše gostitelje v goste. Sredi pogovora so nas zmotili otroci, ki so kar prehitevali v pripovedovanju, kako je bilo v zavarovalnici Sava, kamor so bili povabljeni. Lahko so povedali vse, kar jim je prišlo na misel, prepevali so pesmice, ki so se jih naučili v slovenski in švicarski šoli in — dobili so tooooliko daril! Vendar so se vsi prav radi vrnili v razrede k zadnji uri skupnega pouka.

V soboto, 15. oktobra, smo se spet zbrali na istem mestu, kjer smo se srečali pred enim tednom. Nas odhajajočih je bilo osem; pospremila pa nas je šestintrideset dobrih prijateljev. Nisva jih šteli midve; a naslednji dan, ko smo že prestopili švicarsko mejo, naju je eden od potnikov vprašal, koliko da imava otrok, ko nas je pa pozdravljalo toliko »sorodnikov«.

Nisva na dolgo in široko razlagali, kako je v resnici; a zakaj tudi? Ta opazovalec je spoznal bistvo: pospreмили so

nas ljudje, ki nas imajo radi, pospreмили so nas NAŠI DOBRI LJUDJE. Ti otroci, ki so bili v gosteh, bodo zdaj imeli prav gotovo bolj stvarno predstavo o domovini; ne bo jim pomenila več samo babice, dedka, tete, strice in morje ali gore za dva ali tri tedne v letu. Četudi ne popolleg teh pa naj omenimo še partnerje teh članov, ki so stali noma zavestno, pa se bodo vedno znova spominjali vsega: ljudi, lepote pokrajine, načina — odnosa — učiteljev v šoli in s pomočjo vsega tega prav gotovo najosnovnejšega: tu so doma, sem bodo lahko vedno prihajali, bodo vedno dobrodošli in našli bodo vsi prijaznost, pomoč in ljubezen.

Upava, da se bodo podobni obiski nadaljevali. Ko bodo prišli ljubljanski prijatelji k nam, jim bomo pokazali nekaj Švice. Videli bodo, da je lepa, zelo urejena in precej hladna. Ker so vajeni toplote našega podnebja, bodo prav gotovo, ko se bodo vrnili, povedali — vsak na svoj način — tisti pregovor, ki pravi: »Povsod je lepo, a doma je najlepše.«

Barbara Smrekar, Breda Tušek, Winterthur, Švica

VINSKA TRGATEV V KÖPINGU PLES OB TUJIH ZVOKIH

Po daljšem času se vam spet oglašamo iz Köpinga na Švedskem. Sporočam vam, da je naše društvo tudi lansko jesen priredilo že tradicionalno vinsko trgatev, katere se je udeležilo lepo število Slovencev iz Köpinga in iz drugih bližnjih krajev. Dvorana je bila lepo okrašena, stene so krasile slike z lepimi slovenskimi motivi. Belo pregrnjene mize so bile okrašene z jesenskim cvetjem, na naše lepe vinske gorice pa je spominjala lepo urejena brajda.

Dva posnetka z ustanovnega občnega zbora novega slovenskega društva na Švedskem — Slovenskega kulturnega društva Ivan Cankar v Halmstadu

Povedati moram še to, da je letos na naši prireditvi prvi-krat igral švedski ansambel. Njihove melodije so bile lepe, moramo pa priznati, da se ob njih navzoči rojaki niso mogli tako razgreti kakor takrat, kadar odmevajo po dvorani naši valčki in polke. Med smehom in plesom so učenci slovenske šole pridno prodajali srečke naše loterije, ki je vabila z lepimi dobitki. Pozabiti ne smemo tudi na večerjo, ki jo je za vse pripravila naša izvrstna kuharica Bogdana Arih.

Tudi ta naša prireditev je ponovno dokazala, da smo Slovenci vesel narod, da se znamo razveseliti, pa čeprav živimo daleč od rodne domovine. Ugotovili smo tudi, da so tudi take prireditve potrebne, saj tudi na ta način utrjujemo našo lepo slovensko besedo, kulturo in narodne običaje.

Franjo Breznik, Köping, Švedska

P. S.

Slovensko društvo v Köpingu želi vsem Slovencem na Švedskem in drugod po svetu srečno in uspehov polno novo leto 1978!

JU-SKI VELESLALOMI PRIJATELJSTVA

V Rodni grudi smo že večkrat pisali o dejavnosti naših društev v Švici na športnem področju. Med slovenskimi društvi je tu na prvem mestu smučanje, nato kegljanje, jugoslovanska društva pa se veliko ukvarjajo z nogometom. Smučanje, o tem bo danes beseda, je brez dvoma najbolj priljubljen šport med našimi rojaki, kar dokazuje tudi iz leta v leto večja udeležba na raznih smučarskih tekmovanjih.

Da bi se ta šport še bolj uveljavil med našimi ljudmi, zlasti v tekmovalnem pogledu, so društva, ki se ukvarjajo s to dejavnostjo, ustanovila JU-SKI, jugoslovanski smučarski kup (pokal) v inozemstvu. To združenje vodi smučarska komisija, ki jo sestavljajo po dva delegata iz naslednjih društev: SPD Triglav Zürich, SD Planika Winterthur, PD Vihor skupno s Hrvatsko kulturno zajednico, SKSD Triglav München in tudi novoustanovljeno SPD v Vorarlbergu v Avstriji.

Namen JU-SKI je razvijati smučarski šport, tovarištvo, športni duh in veselje do narave ter zbliževanje vseh nas, ki smo začasno na tujem, tudi na športnem področju. Naloge smučarske komisije pa so: da skrbi za dosežek opisanega namena JU-SKI, da koordinira in pomaga pri organizaciji tekmovanj, da skrbi za vzgojo sodniškega kadra in predstavlja razsodišče na tekmovanjih, da poskrbi za pokale in odličja za zmagovalce, da sestavi seznam rezultatov, njih razglasitev, razdeli pokale, da objavi koledar vseh prireditev in drugo.

JU-SKI je torej seštevek več tekmovanj, na katerih bodo tekmovalci v ekipni konkurenci in v konkurenci posameznikov zbirali točke po sistemu svetovnega smučarskega pokala. Za letošnje zimsko sezono so predvidena naslednja tekmovanja:

1) 15. 1. 1978 »1. münchenski veleslalom za pokal Rudis-78« — Tekmovanje letos prvič organizira SKSD Triglav iz Münchna v Achenkirchu v Avstriji.

2) 29. 1. 1978 »3. veleslalom prijateljstva« v Riedbachu v Švici v organizaciji SD Planika iz Winterthura.

3) 19. 2. 1978 »4. Vihorov veleslalom« v Adelbodnu v Švici. Tekmovanje organizirata PD Vihor in HKZ Zürich.

4) 5. 3. 1978 »7. slovenski veleslalom« v Unteribergu v Švici.

Organizator SPD Triglav sprejema prijave in daje informacije.

Za JU-SKI: Jože Jelovčan

LETNI PLES ZVEZE BENEŠKIH SLOVENCEV V ŠVICI »DOMAČA POSTREŽBA«

Vsem tistim, ki tega ne vedo, naj povemo, da je Zveza Beneških Slovencev mlado društvo, saj se je rodilo komaj pred tremi leti. Dirigentsko palico so takrat predali Danilu Kljačiču, ki je zdaj že tretje leto predsednik društva. Pa ne brez razloga. Treba je bilo namreč začeti prav skromno, kajti društvena blagajna se še dandanes ne polni iz prispevkov od članarine. Beneških Slovencev je v Švici malo, malo je tudi članov.

Najprej so se sestajali na domovih — no, tam se vidovajo še vedno, da kakšno povedo, zapoje in zaplešejo — potem pa so vabili na piknike. Družčina je bila vedno večja. Člani Zveze Beneških Slovencev so se polagoma vključevali tudi v aktivnosti SPD Triglava in drugih društev in tako jih srečujemo med tekmovalci na smučarskih prireditvah, pri kegljačih, med zmagovalci v Unteribergu, pa seveda tudi pri vinski trgatvi in na planinskem plesu. In kdo ne pozna Beneškega Slovenca Romana, ki je s svojo harmoniko prenekajkrat popestril slovenske večere in piknike.

Da je delo društva na poti, ki vodi k uspehu, je pokazal 29. oktober, ko se je na letnem plesu Zveze Beneških Slovencev zbralo nič manj kot tristo petdeset ljudi in je bila občinska dvorana v Dietlikonu, podeželskem mestecu v bližini Züricha, skorajda premajhna.

Kot posebno večera so objavili »domačo postrežbo«. In res, na pretek je bilo klobas in pečenic in čevapčičev, pa tudi na rebrca in polento niso pozabili. A za povrh še — stregla so domača, slovenska dekleta.

Kvintet Slovenija s pevko Metko je igral poskočne brez prestanka, izbrali so najboljšega polkaša, pečenice so pekli do pete zjutraj, za nameček pa so izbrali brhko Slovenko za »Miss trgatve«.

Predsednik Danilo pa je sedel kot na trnjih. A le zakaj?

Ko sem ga čez nekaj dni srečala, mi pravi: »Predno sem šel na zabavo, sem rekel ženi, naj še počaka — in držala je besedo — zabava je bila mimo in rodila se je hči.«

Breda Cechich-Stepić

OBČNI ZBOR PRELOMNICA V WINTERHURU — PLANIKA

V dvorani restavracije Neuwiesenhof v Winterthuru je bil 12. novembra lani občni zbor podružnice ŠKK SPD Triglav.

Predsednik Marko Urbas je najprej pozdravil goste, konzula Dušana Izakovića, predsednika matičnega društva iz Züricha Romana Kranjca in sekretarja jugoslovanskega kluba iz Winterthura Milana Krstića, nato pa prebral poročilo uprave. Poročilo je bilo jedrnat in polno razveseljivih novic, prav posebej pohvalno pa je, da se je to leto polovico članov prišlo dela in pomagalo pri organizaciji prireditev. Zato so tudi tako uspele. Kar spomnimo se dneva žena, ko so otroci mamicam pripenjali nageljčke in jim dajali darila, pa Wardstrassefesta in Albanfesta ali vinske trgatve, ki je trajala do jutra, in velikega piknika v Tössu, kjer se je zbralo čez štiristo ljudi.

V kratki ŠKK pa je beseda »šport«, zato še športu svoje. Komaj leto dni ali nekaj več je od tega, ko sta bili ustanovljeni smučarska in kegljaška sekcija in obe se iz dneva v dan širita in krepiata.

Kegljači so letos prišli k članom še »Sočo«, novo sekcijo iz Schaffhausna in »Štajerce« iz Kreuzlingena, sodelovali na šestih turnirjih in dosegli, ekipno in posamezno, prvo mesto kar enajstkrat. — Predsednik čestita članicam

in članom kegljačem, potem pa izroči plakete in prehodne pokale zmagovalcem klubskega spomladanskega in jesenskega tekmovanja, ki je bilo končano prav ta dan. Zadnjega ne bomo imenovali, omenimo naj le prve tri: pri ženskah je prva Marija Kerndl, druga Marija Šmigoc, tretja Marlies Rot, med moškimi pa je bil prvi Zdravko Odar, drugi Ivan Šuštaršič, tretji pa Karel Oblak... A vsem, ki tekmujejo, naj povemo še tole: če nisi prvi, pa bodi vsaj zadnji, kajti zato boš v Winterthuru dobil sigurno — vsaj klobaso!

Medtem ko so kegljači podirali keglje, so smučarji vrata. Tako je bilo januarja v Riedbachu veliko odprto klubsko prvenstvo z imenom »Veleslalom Prijateljstva« s presenetljivo udeležbo tekmovalcev — tako uspešno je bilo, da bo Riedbach odslej tradicionalen.

Sledili so treningi za otroke in odrasle, nato pa tekmovanje v Adelbodenu in končno, svečani zaključni veleslalom v Unteribergu. In rezultat? Čestitamo! Smučarji iz Winterthura so v ligi zasedli ekipno prvo mesto.

Mens sana in corpore sano — zdravi Slovenci, zdrav duh in lepa slovenska beseda so cilji društva, zato skrbje tudi za naše najmlajše. Predsednik poroča, da so našli dodatne šolske prostore, do sedaj poučujeta dve učiteljici in še več otrok lahko hodi v slovensko dopolnilno šolo... Pa ne samo v šolo, aktivni so otroci tudi v društvu. Tako jih srečujemo na odru ob raznih prireditvah, ob dnevu žena, z lepim programom na tradicionalni prireditvi »Otroci vabijo«, na proslavah, s petjem in pesmijo pa tudi ob dveh velikih dogodkih v Winterthuru — podpisovanju pogodbe s predstavniki koordinacijskega odbora občine Ljubljana-Center o medsebojnem sodelovanju in pomoči in ob razvitju prapora društva. Otroci se srečajo s svojimi vrstniki v šoli dr. Jožeta Potrča, kljub skrbi, da preživijo nepozabne dneve z njimi v njihovih družinah v Ljubljani a, da ne pozabijo drug na drugega, bodo šolarji iz Ljubljane prišli prav kmalu na obisk v Švico.

Kdor ne smuča, ne pleše, ne keglja, in je raje doma — temu je na voljo knjižnica. Knjig sicer še ni mnogo, a vsak dan jih je več.

Sledí poročilo gospodarja društva in pa finančno — blagajna beleži prav lep izkupiček. Potem pa presenečenje!

Na občnem zboru SKK SPD Triglav v Winterthuru v Švici

V imenu uprave podružnice SKK SPD Triglav Winterthur predlaga Marko Urbas članom, da se osamosvoje. Saj so bili že dlje časa samostojni v vsem, delo je teklo dobro, imajo svoj program in nekaj sekcij, finance tudi, ves odbor, matično društvo pa tudi ne nasprotuje. Dvorana v hipu zaživi, beseda da besedo, cel kup vprašanj in odgovorov, vse je jasno — roke se dvignejo — da, da — rojeno je novo — SLOVENSKO DRUŠTVO »PLANIKA« WINTERTHUR.

Sledi aplavz in nove volitve — in Marko Urbas je ponovno predsednik, prvi predsednik novega slovenskega društva in z njim v upravi Alojz Dolinšek, Marija Krendl, Slavko Podgornik, Ludvik Smrekar ter Boris Rot in Jože Zabel iz Schaffhausena, iz Kreuzlingena pa Janko Goričan.

Da pa bo vse teklo v redu bodo skrbeli novi člani nadzornega odbora Ivan Umek, Barbara Smrekar in Oto Čerček.

Novemu društvu in novim odbornikom obilo sreče in uspehov želi Rodna gruda! *Breda Cechich-Stepič*

OBČNI ZBOR SPD TRIGLAV V ZÜRICHU ŽELJA: LASTNI PROSTORI

Zürich-Schwamendingen, sobota 5. oktober 1977 — Dvorana Hotela Hirschen je svečano okrašena, oder z jugoslovansko zastavo in praporom društva, delovna miza, na njej mikrofoni, pred njo velika vaza z nageljni. Občni zbor SPD Triglava Zürich — uprava društva bo polagala račune o delu v letu 1977.

Ura je osem, že primanjkuje stolov, vsi so prišli nenavadno točno, kot da so nestrpnost čakali, da slišijo, kako je bilo in kaj bo novega. Pod odrom predsednik Roman Kranjc seznanja goste — prišel je generalni konzul iz Züricha Branko Karađole s člani ambasade iz Berna, Mirkom Baričem in Boškom Kajgano, člani predsedstva koordinacijskega odbora občine Ljubljana-Center Rudi Žavbi in Edo Sikirič, ter predstavniki Zveze Beneških Slovencev, Planinskega društva Vihor, Hrvatske kulturne zajednice, Pro Culture Slovenicae in drugih.

Predsednik Roman Kranjc stopi na oder, pozdravi goste in prebere telegrame, ki jih je prejel občni zbor, Rudi Žavbi govori o medsebojnem sodelovanju in prenese čla-

nom pozdrave iz domovine, generalni konzul Branko Karadole pa čestita SPD Triglavu, kot enemu najboljših društev, ki je lahko za vzgled ostalim.

Delovno predsedstvo zaseda omizje na odru in predse- dujoči prebere program večera. Prvi je predsednik Roman Kranjc. Zahvali se vsem, ki so gmotno ali pa z lastnim delom doprinesli k uspehu in poroča o proslavi dneva žena, piknikih, planinskem plesu, prireditvi »Otroci vabi- jo«, o rekordnem številu udeležencev na veleslalomu v

Nov upravni odbor SPD Triglav iz Züricha, ki ga tudi v novem letu vodi Roman Kranjc

Unteribergu, pa o pohodu na Triglav, izletu v nacionalni park v Engadinu, predstavah domačih filmov in pa o zgo- dovinskem dogodku — podpisovanju pogodbe s koordi- nacijskim odborom občine Ljubljana-Center o medsebojni pomoči in sodelovanju, ki je že to leto rodilo bogate sadove.

Zdi se, da je v tem letu res nagajalo le vreme, saj je preprečilo nekaj visokogorskih tur in piknikov, sicer bi bil program dela izpolnjen v celoti.

Kot običajno je na vrsti poročilo gospodarja o inventarju in finančno poročilo.

Številka za številko se vrsti, dohodki, izdatki, izdatki, dohodki, vsi napeto poslušajo, komaj že čakajo, da slišijo tisto poslednjo številko — bo pozitivna? Kot boben zadoni številka z odra . . . Kaj slišimo? — Tak lep izkupiček?

Ni torej čudno, da je bil ob novih volitvah Roman Kranjc z večino glasov ponovno izvoljen za predsednika društva. Poleg njega so izvoljeni v upravo še Franc Nečemer, Cilka Bizjak, Tone Mazi in Marjan Dragocet, pa Jože Bostič, Darinka Kovač, Zdravko Walland, Marjan Brodeško, Metod Fikfak in Anton Ciferle. Uprava je nova, mlada, polna dobre volje in idej . . . Pogovarjamo se z nekaterimi aktivnimi člani stare uprave. Obremenjeni so na delovnih mestih še bolj kot prej — časa za sestanke in stalno aktivno delo pač ni več. »Zato pa bomo pomagali takrat, ko bomo mogli,« pravijo in tako jih bo sedaj še več, ki bodo, vsak po malo, nosili breme odgovornosti.

Sledi razno. Diskusija postaja vedno bolj živahna, naj- prej o tem in onem, potem pa vsi govore samo o enem — kako deliti izkupiček. Matija Tuma, predsednik delovne komisije, ki vodi zbor sistematično in dosledno, ostane ne- izprosen tudi sedaj in daje govornikom na voljo le po mi- nuto ali dve. Zapisnikarja že boli roka, vse želje in pred- loge je treba zapisati. V dvorani zašumi kot v panju, a ko je diskusija končana, nam je vsem jasno, da vsi, po tihem ali glasno, žele le eno — društvene prostore.

Dela je konec, sledi zabava. Pa, da ne bi mislili, da so le rajali! Kaj še, prvi delovni sestanek odbornikov je bil že zjutraj ob pol devetih in že so skupaj s predstavniki iz domovine kovali načrte za društvo za prihodnje leto. Pra- vijo, da bo nekaj presenečenj!

Breda Cechich-Stepič

SREČANJI NA NIZOZEMSKEM

TRIJE RODOVI

Anton Kozole iz Brunssuma je že več kot pol stoletja na Nizozemskem. Prvega novembra lani je minilo 50 let, ko je prišel v to deželo, četrtega novembra je šel na prvi »šiht« v rudnik, prvega aprila 1928 pa je končno začel opravljati svoj poklic, za katerega se je izučil še doma — krojaštvo.

Rojak Kozole vsako leto prihaja na obisk v Slovenijo, včasih celo po dvakrat. Morda je tudi to vzrok, da še iz- redno lepo obvlada materinščino, saj mu štajersko narečje tam od Velikega Kamna pri Brestanici, teče še tako, kot bi domovine nikoli ne zapustil. Le kdaj pa kdaj se v po- govoru ustavi in išče primerno besedo, ki jo — če je ne najde — zamenja kar s tujo. Ampak to se dogaja sila poredkoma. Rojak Kozole, dolga leta tudi prizadeven dru- štveni delavec v slovenskem društvu, se nasmehne, če mu postavite vprašanje, kako da po pol stoletja bivanja v tu- jini še tako lepo govori slovensko.

»No, veste kaj, mi Slovenci smo mehek narod in zme- raj čutimo tisto, kar smo v mladih letih dobili od staršev. In to nas neverjetno vleče, saj ni za nas nič ljubšega, če lahko gremo pogledat svojo domovino, obiskat sorodnike in znance. To nas spet poživi, da lahko vzdržimo kakšno leto, potem pa spet gremo.«

Tako pravi naš izseljenec — pionir, ki je to veliko bo- gastvo, znanje materinščine, prenesel tudi na svoje potom- ce in njihove družine.

Franc Drenovec iz Brunssuma pa je tako rekoč že rojen na Nizozemskem. Tako rekoč pravim zato, ker je bil še skoraj dojenček, ko so ga starši prinesli v to deželo tuli- panov. V njegovi družini vedno teče slovenska beseda, saj je soproga zavedna Korošica iz Sel na avstrijskem Koroškem, slovensko pa znata tudi sin Franci, zdaj študent na univerzi, in hčerka Sonja. Franc Drenovec, po poklicu uradnik, med rojaki na Nizozemskem loči tri rodove.

»Res, pri Slovencih na Nizozemskem imamo že tri gene- racije.

Prva — to so Slovenci, ki so v letih od 1920 do 1930 prišli iz domovine predvsem v rudnike, drugi — to smo mi, ki smo v večini rojeni v tujini, tretji pa so naši otroci, se pravi vnuki prvih izseljencev.

Zanimivo je, da se ta tretji rod na Nizozemskem bolj zanima za slovenske zadeve, za domovino, za slovenske ples, za našo pesem, kot drugi rod. Res je to zanimivo, saj bi človek pričakoval ravno obratno. Včasih o tem raz- mišljam, pa se mi zdi, da bi lahko ta pojav razložili pri- bližno takole:

Prvi rod izseljencev, naši očetje in matere, so prišli na Nizozemsko — kot pravimo — s trehuhom za kruhom. Tu so morali biti trd boj za obstanek, saj jim je bila prva in edina skrb delo, za kaj drugega skoraj ni bilo možnosti. Poleg tega so morali prijeti za najslabše delo, v glavnem táko, kakršnega domačini niso hoteli.

Drugi rod še ni bil povsem integriran v nizozemsko družbo in je torej še bolj ali manj stal ob strani, čeprav takih skrbi za obstanek kot prvotni naseljenci ni imel več.

Za tretji rod, to je za naše otroke in seveda pozneje za njihove potomce, pa je položaj čisto drugačen. Tu so rojeni, tu odrasčajo, imajo enake pravice kot domačini, enake možnosti, kot vsi Nizozemci. Vendar se naš tretji rod zaveda, vsaj v večini, da ima še nekaj več kot Nizo- zemci. To je slovensko ozadje, to sta slovenska pesem in ples, slovenska zabava in pa seveda še posebno Slovenija kot domovina njegovih staršev. V tem je torej njihova prednost pred domačini.«

E. Petrin

PRIZNANJA DRUŠTVENIM DELAVCEM

Šestindvajseti november lani je bil v Maasmechelenu pri Eisdnu v Belgiji praznik, za katerega pravijo, da mu jih je bilo le malo podobnih.

In po pravici — pol stoletja skupnega življenja zares ni nekaj vsakdanjega. Slavila pa sta tako častljivo obletnico »zlata nevesta in ženin« Tončka in France Trkajeva, dolgoletna društvena delavca v eisdenskem slovenskem društvu sv. Barbare in sploh trda Slovenca kljub skoraj petdesetletnemu življenju v tujini. Ne le da nista zatajila svoje mehke dolenjske govornice, tudi drugače sta vselej in povsod poudarjala, od kod sta doma. Tončka pa je povrh tega s pisano besedo mnogim mladim rojakom pomagala, da niso pozabili materinščine. Za to ji gre hvala vseh, ki jim poštena narodna zavest ni samo prazna beseda!

»OD RANEGA JUTRA DO RANEGA JUTRA«

Da je bila »zlata ohcet« pri Trkajevih zares dogodek, kakršnih v Maasmechelenu ni bilo veliko ali pa še sploh ne, pove tudi kratko pismo, ki ga je »nevesta« Tončka pisala piscu tega zapisa.

»Veste, da niti pred hišo nisva smela! Belgijci so krasili našo hišo in vso našo cesto, pa nama niso pustili, da bi to videla. Celó obljubiti sva morala, da tudi ponoči, do dneva zlate poroke, ne bova šla ven. Hoteli so naju presenetiti in naju tudi so!

Res, kaj takega še ni bilo v Maasmechelenu, to pravijo tudi drugi. Od nas do dvorane so postavili 249 smrek, vse so bile lepo okrašene. In ko smo bili na občini, je župan s krepkim poudarkom pohvalil ne le naju, ampak vse Slovence. Da nas zares spoštujejo, so pokazali v polni meri. Tudi društvo sv. Barbare in sploh Slovenci so se zelo potrudili za najin jubilej. Presenečenje naju je spremljalo od »ranega jutra do ranega jutra!«

Pred petdesetimi leti, ko sta si prvič rekla »da« in stopila na skupno življenjsko pot, pa ni bilo tako.

Doma pri Francetu niso bili za to, da bi v hišo prišla Tončka. Pri njih so imeli grunt, brhka Tončka pa razen pridnih rok in bistre glave ni imela ničesar. Toda France ni popustil.

»Nisem jih poslušal, še zadnjo minuto so me držali doma, pa sem rekel: kar sem obljubil, sem obljubil, in to bom tudi storil. Pa sem šel!«

Rojakinja Tončka Trkajeva ob »svojih« otrokih

Oklicana sta bila enkrat za trikrat in Tončka je postala mlada Trkajevka. Nikoli ni bilo za to žal ne njej in ne njemu. Posebno ko sta prišla v tujino, je bilo hudo: nista znala tuje govornice, denarja ni bilo, sprva tudi ne strehe nad glavo, a ljubezen, ki ju je zvezala za vse življenje, je premagala vse. Za hudimi časi so prišli lepši, posebno ko jima je zrasla družina, ko so jima hčerke podarile vnuke in le-ti zdaj že tudi pravnuke! Toda vse hudo je pozabljeno, morda se kdaj pa kdaj še utrne na minule dni grenak spomin, ni pa zanj bilo niti časa niti prostora 26. novembra, ko sta Tončka in France Trkajeva spet potrdila tisto, kar sta si obljubila pred pol stoletja!

MOJI SPOMINI . . .

Tončka Trkaj je pesnica. Preprosta rudarska žena, mati in gospodinja, je rada prijela za pero in si iz duše trgala misli in besede, kakršne so v njeni pesmi »Moji spomini«:

<i>Kjer široka Krka teče,</i>	<i>Ko odrasla sem v dekle,</i>
<i>kjer čista Radomlja šumlja,</i>	<i>sem našla ljubljeno srce,</i>
<i>tja mi hitijo tople želje,</i>	<i>od bede sva v tuji kraj odšla,</i>
<i>saj tam sem jaz doma!</i>	<i>kjer sva se postarala.</i>
<i>Prelepa vas Šmarjeta</i>	<i>Čeravno lasje so posiveli,</i>
<i>iz spomina mi ne gre,</i>	<i>telo je ovenelo,</i>
<i>tam ugledala sem luč sveta</i>	<i>ostali topli so spomini</i>
<i>in tam pustila sem srce.</i>	<i>na ljubo rodno zemljičo!</i>

»Vsako minuto sem porabila, da sem kaj napisala. In bolj ko sem pisala, večje veselje sem imela, posebno ker sem videla, da ljudje radi poslušajo. To mi je dajalo še več poguma. Začela pa sem, ko je bilo treba za vnučko napisati pesmico, ki bi jo rada deklamirala na Miklavževem večeru.«

Tončka Trkaj sama ne ve, koliko pesmic in iger je napisala. Meni, da je pesmic več kot osemsto, igrice za otroke in za odrasle pa dvajset ali triindvajset. In tematika njene pisanja? Predvsem domovina, njene lepote, spomini nanjo, za otroke pa ptički, ribice, potočki . . .

Tončka pesmic in igrice ni samo pisala, ampak je otroke tudi učila deklamirati in igrati.

»Ja, včasih sem jih imela pri meni doma tudi po trideset. So zelo radi prišli in se pridno učili, nastopali so na slovenskih prireditvah in vsi so bili zadovoljni. Še posebno pa sem vesela, ker mnogi od teh otrok niso pozabili materinščine in še dandanes, ko so odrasli, znajo slovensko. Na to sem zares ponosna!«

ŠE NA MNOGA LETA!

Dolga leta dela v jami, saj je France kopal premog nad trideset let, pa vsakdanje skrbi, veselje in žalost, s katerimi Tončki ni bilo prizanešeno, sta pobelila njune lase, kot pravi Tončka v pesmici, ni pa to dolgo skupno življenje pogasilo ljubezni med njima. Nasprotno, še več je je, postala sta eno. Da bi le bilo zdravje, pa bosta »zlata nevesta in ženin« Tončka in France Trkaj doživela še kakšno lepo obletnico. Človek bi jima namreč ne prisodil pol stoletja skupnega življenja, tako sta še videti čila in zdrava. In da bi med svojimi dočakala še veliko lepih trenutkov, to je želja vseh, ki ju poznajo in ju spoštujejo ter imajo radi.

Še na mnoga leta, Trkajevi iz Maasmechelena!

E. Petrin

PARTIE EN FRANÇAIS

LES JOURNÉES DE LA CULTURE YOUGOSLAVE

Les Journées de la culture yougoslave ont débuté par l'exposition des peintures du jeune peintre yougoslave Daut Berisa dans la ville française de Les Mureaux. Les habitants de cette ville, à environ 40 km de Paris, ont examiné avec beaucoup d'intérêt les peintures et les dessins de ce jeune artiste du Kosovo, pour lequel le critique d'art Alain Jouffroy a écrit qu'il était «troublé, étonné et se posait toutes les questions qui provoquent l'oeuvre d'un artiste».

Dans le cadre des Journées de la culture yougoslave aura lieu encore un concert de chants populaires yougoslaves, exécutés par la Société culturo-artistique «Svetozar Marković» de Novi Sad; on y présentera nos dessins animés, nos documentaires et nos longs métrages, suivis d'un concert de musique classique d'auteurs yougoslaves. Et l'on organisera encore un entretien sur la Yougoslavie socialiste autogestionnaire, cette ville ayant un club très actif des Yougoslaves travaillant temporairement en France.

UNE PRÉSENTATION COURONNÉE DE SUCCÈS DE LA CULTURE MACÉDONIENNE A PARIS

La Semaine de la culture macédonienne à Paris a eu une réception favorable et louangeuse, bien que jusqu'ici cette partie de la culture européenne fût peu connue des Français. Mateja Matevski a expliqué que la Semaine de la culture macédonienne s'est déroulée sous le signe de la création macédonienne la plus entière possible, en tant que partie composante de la culture des nations et nationalités yougoslaves. On a donc présenté la tradition culturelle et particulièrement le folklore jusqu'aux réalisations les plus récentes. Les manifestations ont été suivies par les écrivains, les artistes, les musiciens, les travailleurs culturels et autres français. A la soirée de la poésie macédonienne, Jean Cassou a parlé très chaleureusement de la Yougoslavie, de la poésie macédonienne et yougoslave, du pays et du Maréchal Tito. L'exposition artistique a présenté les peintures de Kondovski, Kalčevski, Mazev, Anastasov, Perčinkov, Šijak, Lulovski, Kunovski, Naumovski et Čemerski. Le public a examiné avec intérêt l'exposition photographique «Vue sur la Macédoine» et l'art dramatique a été représenté par «Jane Zdgoraz» de Goran Stefanovski, mis en scène par Slobodan Unkovski. A la radio française, l'orchestre de chambre de «Sainte Sophie», dirigé par Toma Prošev, a exécuté les oeuvres des compositeurs macédoniens contemporains Stojan Stojkov, Risto Avramovski, Sotir Golabovski, du Slovène Alojz Srebotnjak et d'autres. A la fin des manifestations on a présenté aussi le film «Cgarin», mis en scène par Kiril Cenevski.

UN DIPLOMATE TRAVAILLEUR DE CHOC

Un sexagénaire vital, Fernand Laurent, membre de la délégation française à la Conférence sur la sécurité et la coopération à Belgrade, connaît bien notre pays, et surtout nos efforts dans l'édification d'après-guerre. Dès 1945 il fut, en effet, membre de l'Ambassade de France en Yougoslavie et, dans les années 1947 et 1948, il travailla dans les brigades des jeunes à la construction de la voie ferrée de

Šamac—Sarajevo et de l'autoroute de Belgrade—Zagreb.

Ce sympathique diplomate se souvient comment les jeunes passaient devant l'Ambassade avec des pancartes affirmant qu'il fallait finir la voie ferrée au cours de l'année. Leur élan le toucha et il se joignit à eux. Il fut membre de la 10e brigade des mineurs qui fut trois fois brigade de choc.

«Beaucoup de beaux souvenirs me lient à ces années-là, aux brigades de travail. Il y régnait une extraordinaire camaraderie, la fraternité et l'unité,» se rappelle Fernand Laurent, qui oeuvra plus tard à Moscou, Alger, en Israël, etc.

«Mes bonnes amitiés à tous mes anciens camarades de la voie et de la route que nous avons construites et qui nous ont formés!» a dit encore le diplomate Laurent qui à Belgrade s'engage pour une plus grande sécurité en Europe et une meilleure coopération entre tous les États.

KOPER EST DEvenu ÉVÊCHE

Trieste et Koper sont devenus après 149 ans deux évêchés séparés. Le pape Paul VI a, en effet, nommé Mgr. Janez Jenko, qui était jusqu'ici administrateur apostolique pour le Littoral Slovène, nouvel évêque de l'évêché de Koper. L'Église catholique a donc reconnu officiellement la délimitation entre l'Italie et la Yougoslavie, comme elle a été confirmée aussi par l'accord d'Osimo.

COUSTEAU A EXPLORÉ L'ADRIATIQUE

Dans le cadre des recherches touchant à la pollution des eaux de la Méditerranée, le fameux explorateur français des profondeurs marines, Jacques Cousteau a fait avec l'équipage de son navire Le Calypso d'amples recherches dans quatre secteurs de notre partie de l'Adriatique. A la conférence de presse à son arrivée en Yougoslavie, Cousteau a dit que les renseignements recueillis sur la pollution de l'Adriatique seront incorporés dans le tableau entier de la pollution des eaux de la Méditerranée. Après ses premières impressions, il a dit que l'Adriatique est encore assez propre, mais qu'il faut veiller à tout ce qui s'y écoule.

LES COMMUNICATIONS TÉLÉPHONIQUES AVEC L'ÉTRANGER

A Ljubljana on construit depuis deux ans déjà un central téléphonique international qui sera très important aussi pour l'amélioration des communications téléphoniques du pays. Par ailleurs, les appels téléphoniques à l'étranger ne passeront plus par Zagreb et Belgrade.

LE REVENU LE PLUS ÉLEVÉ

La Commission économique européenne des Nations Unies a constaté, dans une analyse des mouvements économiques en Europe méridionale, que l'an dernier en Yougoslavie le revenu national brut a augmenté de plus de 6 %, ce qui est le taux le plus élevé dans cette partie de l'Europe.

PRENOVLJENI SIMBOL LJUBLJANE

Leta in leta že razpravljajo o tem, da bi bilo treba to ljubljansko znamenitost obnoviti in primerno preurediti v še zanimivejšo turistično privlačnost ter ob tem seveda ne pozabiti na kulturno plat, ki naj bi jo nudil »novi« grad s svojimi prostori...

Pravzaprav segajo prizadevanja za ureditev ljubljanskega gradu in pove-zave njegove funkcije s potrebami mesta v leto 1902, ko je takratna mestna občina začela postopek za pridobitev lastništva nad gradom. Hoteli so ga preurediti v objekt za »tujce« (očitno takrat še niso poznali izraza »turist«) ter ga nameniti tudi kulturi (muzej). Teh načrtov pa ni bilo moč uresničiti in tri leta kasneje se je grad spremenil v stanovanjski objekt.

Akcija za sanacijo in prenavo gradu se je pričela leta 1963: v naslednjih letih so zgradili in asfaltirali cesto na grad ter razselili zadnje stanovalce.

»Zdaj so že statično obnovljeni stavbni elementi tistega dela gradu, ki je namenjen gospodarsko-turističnim dejavnostim, letos pa bomo s temi deli končali na vsej grajski stavbi,« je povedal ing. Jože Erjavec, član izvršnega sveta mestne skupščine in predsednik komisije za obnovo gradu. »Prihodnje leto bo na gradu že urejena poročna dvorana, v naslednjih nekaj letih pa naj bi ta ljubljanski simbol postal tak, kakršnega si zamišljamo in kakršen bi moral biti.«

Taka napoved je prav gotovo utemeljena, saj so lani decembra podpisali »družbeni dogovor o sanaciji ljubljanskega gradu« in prav z njim dobivajo dolgoletne želje in potrebe prebivalcev Ljubljane — pa tudi širše družbenopolitične skupnosti — povsem realne možnosti, da se ta mestna akropola spremeni v obljudeno postojanko, kjer si ne bodo segali v roko le kultura, gostinstvo in turizem, ampak tudi vsi tisti mladi ljudje, ki se bodo odločili, da bodo prav na ljubljanskem gradu sklepali svoje zakonske zveze.

In kašen bo prenovljeni simbol Ljubljane?

»Polovica prostorov bo namenjena kulturi. Seveda program še ni dokončen, ker se bomo odločili šele po končani sanaciji, ko bodo prostori dokončno očiščeni ter predelne »stanovanjske« stene podrt. Predlogov je nekaj: muzejska zbirka o zgodovini mesta Ljubljane, zbirka tujih mojstrov, predstavnikov posameznih ljubljanskih kulturnih ustanov, ki bi z nekaterimi eksponati vabile obiskovalce gradu in jih usmerjale v svoje razstavne in muzejske prostore po mestu. Ureditev tega dela gradu pa bo verjetno ena izmed zadnjih faz, predvsem zaradi sredstev.«

V ostalih grajskih prostorih bodo med drugimi tudi gostinski lokali, ki bodo ponujali predvsem slovenske ku-

linarične posebnosti, trgovinice s spominki in izdelki domače obrti, manjši antikvariat, vinoteka ter večnamenski prostor za slavnostne sprejeme ter za poročne slovesnosti, kjer bodo obnavljali seveda tudi »prisega zvestobe« ob srebrnih in zlatih porokah.

Še vedno mislijo na sorazmerno staro idejo o dvigalu na grad, govorijo pa tudi o drugi možnosti: pomične stopnice z Mestnega trga. Seveda pa pride takšna ali drugačna rešitev v poštev šele v zadnji fazi obnove.

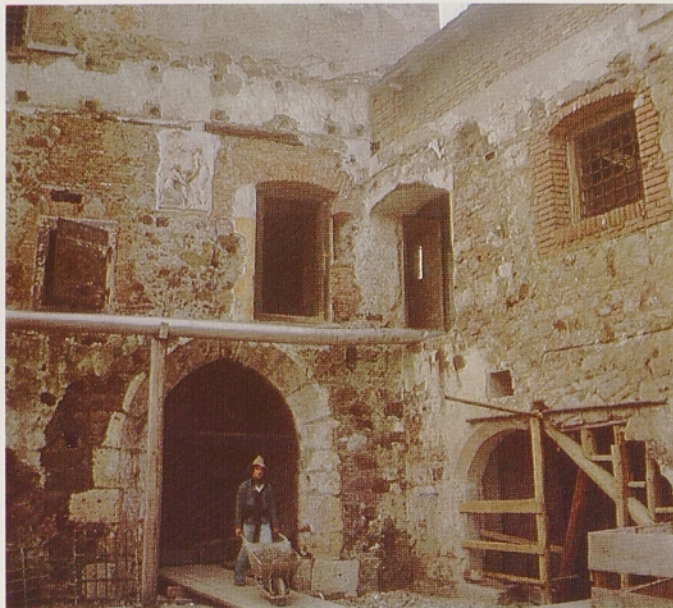
»Kakšni pa so načrti z grajskim stolpom?«

»Predvsem ga nameravamo gradbeno sanirati in urediti primeren dostop do vrha. To pomeni, da bomo zamenjali stopnišče ter uredili počivališča, govori pa se tudi o možnosti vgraditve dvigala.«

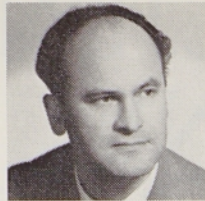
Cez nekaj let bo ljubljanski grad torej urejen in bo postal resnična turistično-kulturna privlačnost. Naj k vsemu temu ponudimo v premislek še droben predlog: morda bi se v prostorih, ki bodo namenjeni kulturi, našel tudi kotiček za občasne predstavitve kulturnih dejavnosti Slovencev, ki živijo po svetu? Rojaki bi verjetno radi volje prispevali gradivo, z zanimanjem pa si ga bomo ogledali ne samo tisti, ki živimo v Ljubljani ali v Sloveniji, pač pa tudi tisti, ki hodijo vsako leto obiskovat svojo rodno grudo.

Pavle Jakopič

Ljubljanski grad predstavlja eno izmed najbolj obiskanih turističnih znamenitosti v Sloveniji, zato vsekakor zasluži, da ga obnove. Foto: Miroslav Zajec

Dvolistna morska čebulica — Scilla bifolia
 Slikano pri vasi Jezero pod sv. Ano na robu Ljubljanskega
 barja, 1974

DR. LUKA
 PINTAR

Rožni koren — Sedum rosea
 Slikano na Debeli peči nad Krmo, 1975

Luka Pintar, 48, doktor medicine, specialist za otroške bolezni v Klinični bolnišnici za pediatrijo v Ljubljani, rojen Ljubljčan, ki še vedno živi v samem središču mesta.

Fotografsko kamero — prisega na practico — sta mu potisnala v roke morda prav mestni hrup in smrad. S svojim fotografskim objektivom, predvsem pa z vmesnimi obroči, ki mu omogočajo slikati tudi podrobnosti, ki jih s prostim očesom radi prezremo,

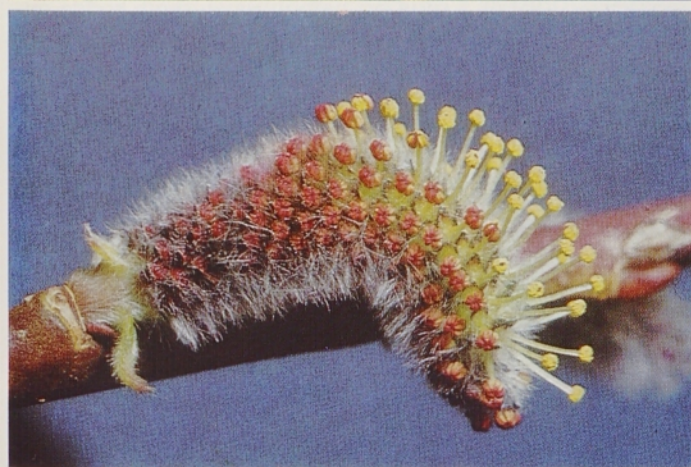

Zeleni teloh — Helleborus viridis
 Slikano v Selški dolini blizu vasi Praprotno, 1975

Gozdna krvomočnica — *Geranium silvaticum*
Slikano na visoki planoti Komna v Julijskih Alpah, 1977

Plodovi brusnice — *Vaccinium vitis idaea*
Slikano v gozdovih Pokljuke, 1974

Vrbova mačica —
Slikano v Peklu pri Borovnici, 1973

Mali vrtni polž —
Slikano v Bohinju, 1973

se je napotil iz utesnjenosti mesta v svobodno naravo, prvokrat pri sedemnajstih letih. Sprva je lovil lepote naše pokrajine, zadnjih petnajst let pa ga zanima samo svet rastlin; poseben, lep, če že ne kar čudežen; barvit, kakršen se kaže na njegovih barvnih posnetkih; poln skrivnostnih oblik, ki jih je še poudaril na svojih črno-belih fotografijah.

Botanika, ki je gotovo v sorodu z njegovim stroko, z medicino, ga je

zanimala že od nekdaj. Zakladnico diapozitivov in fotografij z rastlinskimi motivi si nabira povsem sistematično, tako kot so si nekoč dijaki in študentje ustvarjali herbarije. Vendar pravi, da mu ne gre zgolj za strogo dokumentarne fotografske podobe rastlin, ampak si prizadeva, da bi bile tudi likovno lepo predstavljene. Zato ga lahko vsako soboto, vsako nedeljo in še kdaj vmes srečate po dolinah in hribih zunaj mesta.

Razstave. Redno se udeležuje vsakoletne razstave naravoslovne fotografije v ljubljanskem prirodoslovnem muzeju. Pred kratkim je razstavljal v Zagrebu in Kranju. Njegove fotografije so bile natisnjene v številnih publikacijah, med drugim tudi v samostojnih slikovnih koledarjih.

Odlikovanja. Na razstavah naravoslovne in planinske fotografije je doslej prejel tri zlate, tri srebrne in štiri bronaste medalje.

J. K.

KANADA

NOVICE IZ HAMILTONA

Obletnico otvoritve naše dvorane smo praznovali prav slovesno. Udeležilo se je kar štiristo ljudi. Glavna atrakcija je bila loterija s številnimi dobitki. Najlepši dobitek je dobila Z. Mazuran iz Hamiltona — povratno letalsko vozovnico v Jugoslavijo.

Sicer pa smo pri nas še vsi pod močnim vtisom letošnje Cankarjeve proslave. Sklenili smo, da bomo vsako leto praznovali Cankarjev dan, enkrat v Hamiltonu, drugič v Kitchenerju, tretjič v St. Catharinsu. Na letošnji proslavi smo lahko slišali veliko lepih recitacij. V spominu pa nam je ostal predvsem nastop pevskega zbora »Majolika« iz Hamiltona, zlasti prva pesem Oj Triglav, moj dom. Folklorna skupina iz St. Catharinsa je zaplesala več slovenskih plesov. Primorski fantje iz Toronta so zapeli štiri pesmi folklorna skupina starejših iz St. Catharinsa pa je zaplesala štiri ples: Gospod gospa, Travo kosijo, Pustovanje in Pod gorami. Ivan Dolenc nam je predaval o Cankarju in naših izseljencih. Predstavil pa nam je tudi Marijo Hočevnar, ljudsko pesnico iz Kirklandlakea. Folklorna skupina starejših iz Hamiltona »Soča« je zaplesala tri ljudske ples. Naj izrabim prilžnost in se vsem nastopajočim, tudi

Hamilton, Kanada: Nastop pevskega zbora Majolika

tistim, ki jih v tem skopem poročilu nisem posebej omenil, lepo zahvalim.

*Egidij Kodarin,
tajnik društva Bled št. 13
Planica, Hamilton*

AVSTRALIJA

SNEMANJE SLOVENSKEGA FILMA

»Kamera! Akcija!« je zaklical bradati mož. Vsi so utihnili. Na cesti se je ustavil taksi, izstopila je prikupna plavalaska in se ozrla po postavnem fantu, ki se je trudil s kovčki. Skupaj sta prihajala skozi vhodna vrata in se vprašujoče ozirala.

»Cut!« je zakričal režiser in si pulil lase. Nekdo je pozabil odnesti stojalo druge kamere. Pokazalo se je v vidnem polju in vse je bilo treba začeti znova.

Ta zgodba se ni dogajala v Hollywoodu ali v kakem drugem filmskem studiu, ampak na zemljišču društva Triglav v Sydneyu. Filmska ekipa slovenskega filmskega podjetja Emona-Sydney je posnela prizore, ki se po scenariju odigravajo v klubskih prostorih in pred njimi.

Glavna filmska zvezda je Erika Gomboč, stara sedemnajst let, bivša učenka Triglavske dopolnilne šole. Rojena je v Avstraliji, vendar še kar dobro obvlada slovenščino. Ko bo

film dokončan, bo njena materinščina še bolj tekoča, so mi zagotavljali filmarji.

Drugi glavni igralec je Toni Tomažin. Oba sta potrpežljivo prenašala žgoče sonce in ponavljala prizore, kadar se je režiserju Karlu Dolencu zdelo, da niso zadosti dobro odigrani.

Vsenaokrog so bili snemalci, električarji, asistenti. Človek, ki ne ve veliko o filmu, bi se komaj znašel med njimi. Oni pa so vsi vedeli, kaj kdo dela. Filmsko skupino je organiziral Ernest Žibert s pomočjo peščice navdušenih prijateljev, kot so Stanko Fabjan, Karlo Dolenc, Vinko Samsa, Danny Jakšetič, Ivan in Frank Čufar, Jože Fišer, Jure Dušnik in drugi. Da ne pozabimo ženskega dela ekipe — Pavle Gruden, Danice Fišter in Marije Košorok. Sodeluje pa še veliko igralcev in tehničnih pomočnikov. Dobro srečo in upajmo, da bomo film kmalu videli!

PRVA SLOVENSKA LOVSKA DRUŽINA

Mnogo naših rojakov se je že veliko let ukvarjalo z lovom, vendar je lov kakor tudi ribolov vsakdo gojil le bolj sam zase. Naši ljudje so navdušeni za ta šport. Avstralski zakoni glede nošenja orožja so zelo sproščeni. Zato se je pri najbolj navdušenih rodila misel, da bi se organizirali in ustanovili lastno lovsko družino.

Štefan Žekš, ki je tudi marljiv delavec v društvu Triglav, je bil prvi, ki je predlagal ustanovitev lovske družine. Združevala naj bi Slovence, ki jih zanima lov. Konec leta 1976 se nas je zbralo ducat Slovencev, kmalu se nam jih je pridružilo še več. Februarja 1977 smo izvolili odbor družine, ki je poskrbel za registracijo društva, in takoj organizirali več tekmovanj in lovske zabave. Nimamo namena odtegniti člane od že obstoječih klubov in društev, pač pa želimo povezati tudi Slovence, ki še niso člani nobenega slovenskega društva. Včlanjeni v lovske družine pa bodo posredno povezani tudi z drugimi našimi društvi.

Osnovna naloga naše lovske družine je negovati naše lovske navade in običaje, prirejati najrazličnejša poučna in zabavna srečanja, da naši rojaki ne bi imeli časa gojiti domotožja. V lovni sezoni organiziramo tudi love. Naš prvi načrt je sezidati si lovske kočice, kjer se bomo shajali in prirejali zabave.

Za našo prvo zabavo nam je dalo na voljo svoje prostore slovensko društvo Triglav, ki je v kratkem času svojega obstoja pokazalo, da se da s složnim delom veliko narediti. Enkrat nam je dalo na voljo svoje prostore tudi staro slovensko društvo v Syd-

neju. Lovci, ki smo večidel tudi njihovi člani, smo Triglav in Slovenskem društvu v Sydneyu zelo hvaležni za gostoljubnost.

Lani smo se v manjših skupinah odpravili na lov trikrat. Uplenili smo 23 divjih prašičev, eno lisico, osem rac in 13 zajcev. V Avstraliji so letni časi razvrščeni drugače, kakor v naši stari domovini Sloveniji. Septembra se tukaj začne toplejše vreme, ki je za lov na divje prašiče manj primerno, nastopi pa pravi čas za ribolov.

Naj še na kratko opišem, kako je potekal naš lov na divje prašiče. Bili smo štirje. Naš vodnik je imel s seboj tudi tri lovske pse, posebej izurjene za lov na divje prašiče. Do lovišča smo se vozili sedem ur.

Divji prašiči niso avtohtona divjad Avstralije. V tropskem predelu te celine so divji prašiči potomci domačih prašičev, ki jih je leta 1770 spustil kapitan Cook, ko je odkrival avstralsko vzhodno obalo. Tudi na jugu Avstralije prašiči niso dolgo naseljeni in tudi ti so potomci domačih prašičev.

Ob jutranjem svitu smo se napolili ob močvirju, poraščenem s travo in gostim močvirjem. Že po kakih petsto metrih so psi izvohali v goščavi prašiča. Renčanje, puhanje in lomastenje nas je opozorilo, da smo naleteli na večjo žival.

Psi so prašiča takoj napadli in ga zgrabili. Kar do kolen v vodi smo zdrveli v smer, odkoder se je čul lajež. Zagledali smo velikega merjasca, ki so se mu psi obežali za vrat in uhlje. Merjasec je tolkel s čekani v desno in levo ter pse pometal po grmovju. Naš vodnik Martin je sprva nameraval merjasca ujeti živega, saj je bil le nekaj metrov pred nami, vendar je sprevidel, da je žival le predivja.

Isteга dne smo ujeli dva živa lanščaka, oba merjasca, težka po 60 kilogramov. Martin ju je zgrabil za zadnje noge in ju živa stlačil v vrečo.

Povedati moram, da nam je prvi prašič enega psa povsem pokončal, drugega pa hudo ranil. Martin je le težko prebolel izgubo.

Tri tedne pozneje smo z novimi psi spet drveli proti zahodu. Boginja lova nam je bila tokrat bolj naklonjena. Vrnili smo se kar s 13 prašiči.

V Avstraliji so divji prašiči zelo številni in za lov nanje ni potrebno posebno dovoljenje. Sklenili smo, da postane član našega društva pravi lovec šele takrat, ko z golimi rokami ujame živega divjega prašiča, ne lažjega od 30 kilogramov. Nekaterim je to že uspelo, vendar ne brez pomoči hrabrih psov.

Tovariške pozdrave vsem lovcem v domovini in vsem Slovencem po svetu pošilja lovska družina Sydney.

Pavle Bogataj

MOJI STARŠI IN SLOVENIJA

Za Cankarjeve literarne nagrade, ki jih je razpisalo sydneyško društvo Triglav, se je potegovalo 45 piscev, med njimi veliko mladih. Objavljamo vzorno napisan in vsebinsko nadvse zanimiv sestavek, ki ga je napisala udeleženka Triglavovega natečaja Rosemary Uljan, sicer dijakinja Triglavске šole.

Moji starši so bili rojeni v Sloveniji, ki je del Jugoslavije. Tam so bili rojeni tudi njihovi starši in starši njihovih staršev. Leta 1950 je moj bodoči oče zapustil svoj dom in družino ter se odpravil preko dolgočasno raztegnjenega oceana v Avstralijo. Tu je našel delo in se z velikimi težavami začel vživljati v novo, tuje in neznano okolje z nezaupnim pogledom na nove, tuje govoreče sodelavce in sosede. Skrivoma je upal, da mu bodo v neznanem svetu pomagali stopiti na lastne noge.

Doma v Jugoslaviji je istočasno moja bodoča mama skrbno skrivala pod blazino goreče upanje v skorajšnje snidenje s svojim dragim, ki je odšel v neznano tujino. Iz dneva v dan, iz tedna v teden in iz meseca v mesec se je raztegovalo to hrepenenje. Kar je bilo bolečine v srcu, se je kmalu pokazalo na obrazu, ki je postal bled in upadajoč. Pomlad se je zgubila v daljavi. Zamenjalo jo je poletje, toda ona ni opazila lepotnih sprememb narave, še manj lepote celotne, vrtu podobne Slovenije. Vse je šlo mimo nje neopazno, kot lahna meglica v zgodnji pomladi — in zamrznilo v ivju. Vrtnice so se razbohotile v najbujnejše cvetove, kot da žele predramiti njeno zamišljenost. Pa jih ni opazila. Ljudje so začeli opažati njen blede obraz in iz dneva v dan tanjšo postavo mladega dekliskega telesa, njene neurejene lase in v daljavo zamaknjen pogled.

Jeseni ni več mogla zdržati. Z vrha omare je vzela največji kovček in vanj pospravila svojo skromno garderobo. V prvi jutranji zori bi jo lahko videli, kako je s svojimi drobnimi nožicami stopala po znani poti v dolino in od tam daleč v nepoznani svet.

Nekaj dni zatem je že občutila trpko življenje, ki ga je njej in njeni usodi podobnim dajalo taboriščno življenje v Italiji.

Ko je prišla v Avstralijo, ni padla v naročje sreči. Kje naj ga išče, kam naj se obrne, da ga bo našla? Še jezika, ki so ga govorili v tej tuji deželi, ni razumela. Tujci so gledali zbegano in izgubljeno dekle z velikim kovčkom. Približal se ji je časnikar in ji nekaj rekel. Nista se mogla sporazumeti. Končno so le našli nekoga, da je posredoval.

Njena zgodba je bila tako ganljiva in prepričevalna, razen tega pa še žurnalistično zanimiva, da se je znašla v televizijskem studiu. Avstralija je s pomočjo prevajalca poslušala življenjsko zgodbo hrepenenja moje bodoče mamice.

Sreča se ji je nasmejala. Takoj je imela na razpolago več služb in stanovanj. Odšla je na delo k neki družini, kjer je skrbela za njihove otroke in za plačilo dostojno živela.

Medtem je našla tudi sanje svojega življenja. Nekega lepega dne sta se ponovno srečala ob čestitkah novih prijateljev, ki so jima zaželeli srečo in zadovoljstvo v skupnem življenju. Leta 1961 se jima je rodil prvi otrok — deček. In prva deklica. S skupnimi prihranki sta si kupila skromno hišo, v katero sta lahko povabila novo pridobljene prijatelje.

So moji slovenski starši drugačni od drugih? Kakšen vpliv imajo name? Ljubijo me in skrbijo za moje vsakdanje potrebe. Kupujejo mi tudi darila in me razvajajo, a ne preveč. Peljali so me v živalski vrt, na različna otroška zabavišča, celo na konjička so me posadili in šli z mano plavat.

Štirinajst let pozneje sem njihovo vse. Ni mi žal, da imam slovenske starše. Četudi govorimo doma drugače in ne v angleščini, jih imam nadvse rada in sem ponosna, da sem potomka takih Slovencev.

Moji starši so se zdaj že vživeli v novo okolje in v svojstven avstralski način življenja. Imamo tudi mogočno in lepo hišo ter še enega člana družine. Živimo v prijetnem domu v Avstraliji, toda slovenska kri mojih staršev bo za vedno živela v meni in v mojih otrokih.

Rosemary Uljan, Sydney

BELGIJA

ZLATOPOROČENCA SE ZAHVALJUJETA

Iskreno se zahvaljujeva vsem rojakom, ki so se zbrali v dvorani ob praznovanju najine zlate poroke, zahvaljujeva se za vse čestitke in darila. Posebna hvala predsedniku društva Avgustu Tanšku za lep nagovor in vsem sodelavcem, ki ste se trudili z okrasitvijo dvorane. Posebej se zahvaljujeva tudi požrtvovalnim rojakinjam Pepci Udovč, Fridi Čater, gospe Kotnikovi in učiteljici Luciji Užmah za trud z mladino, za nagovore in za prekrasne pesmi, ki so odmevale v dvorani. Vsi, dragi rojaki, ste naju ta dan presenečali od jutra do večera. Želiva vam vsem, da bi tudi vi dočakali zlato poroko in jo obhajali, kot sva jo midva. Še enkrat iskrena hvala in lep pozdrav! *Tončka in Franc Trkaj, Maasmechelen*

NAŠI PO SVETU

BRAZILIJA

OLIMPIJSKE IGRE PRISELJENCEV

Druge olimpiade priseljskih kolonij v Sao Paulu se je udeležilo trideset priseljskih kolonij, med njimi tudi jugoslovanska. Jugoslovanski delež je organiziralo Društvo prijateljev Jugoslavije. Naši so na olimpiadi tekmovali v nogometu, namiznem tenisu, tenisu, plavanju in šahu.

Jugoslovanski rojaki so sodelovali tudi pri drugih manifestacijah, tako pri volitvah lepote festivala in na razstavi umetniških slik. V času iger je bilo prikazanih tudi pet informativnih jugoslovanskih filmov.

SPREJEM OB PRAZNIKU

Jugoslovanski rojaki, ki živijo v Sao Paulu v Braziliji, so proslavili dan republike na velikem sprejemu, ki ga je zanje priredil jugoslovanski generalni konzul v prostorih doma Društva prijateljev Jugoslavije. Sprejema se je udeležilo nad petsto ljudi. Ob tej priložnosti so poslali tudi telegram s pozdravi in čestitkami predsedniku Titu.

Številni naši rojaki, ki se zaradi oddaljenosti ali iz drugih razlogov niso mogli udeležiti sprejema, so generalnemu konzulu poslali veliko število telegramov in pisem, v katerih so mu čestitali ob jugoslovanskem državnem prazniku.

Del udeležencev sprejema ob dnevu republike v prostorih Društva prijateljev Jugoslavije v Sao Paulu

S proslave v Montigny-en-Gohelle. Spredaj predsednik Združenja Jugoslovancev Justin Čebul

FRANCIJA

USPELA PROSLAVA

»Dragi rojaki in rojakinje! Otvaram današnjo proslavo dneva republike, praznika vseh jugoslovanskih narodov. Dovolite mi, da vas v imenu Združenja Jugoslovancev v severni Franciji iskreno pozdravljam in se vam zahvalim, da ste se odzvali našemu vabilu, da skupno proslavimo rojstni dan nove Jugoslavije, ki je z ogromnimi žrtvami danes svobodna pod pametnim vodstvom predsednika republike Josipa Broza Tita!« S temi besedami je predsednik Združenja Justin Čebul začel lansko proslavo dneva republike, ki je bila 20. novembra v Montigny-en-Gohelle. Za njim je spregovoril tudi jugoslovanski veleposlanik v Franciji Radomir Radović, ki je izrazil svoje zadovoljstvo, da se ponovno sreča z našimi rojaki v tem delu Francije. Spregovoril je tudi župan mesta Montigny, ki je poudaril pomemben delež jugoslovanskih izseljencev pri razvoju Francije. Med drugim je tudi omenil, da je minilo 54 let, odkar so prvi jugoslovanski rudarji, označeni kot komunisti, začeli prihajati v te kraje, omenil pa je tudi skupno borbo proti nacističnemu okupatorju v zadnji vojni. V imenu stare domovine je navzoče pozdravil Janez Očep, vodja trboveljske delegacije.

Po uradnem delu proslave je številne navzoče razvedril domači ansambel, ki je igral lepe slovenske melodije. Proslave se je udeležilo veliko rojakov tudi iz bolj oddaljenih krajev, celo iz Belgije. Predsednik Združenja Justin Čebul se je ob koncu zahvalil vsem odbornikom in članom, ki so pripomogli, da je proslava tako uspela.

SKUPNA PROSLAVA V FREYMING-MERLEBACHU

Tudi preteklo leto smo jugoslovanski rojaki v Freyming-Merlebachu slovesno počastili jugoslovanski narodni praznik, dan republike. Proslavo smo imeli 27. novembra v dvorani Witkovski v Freymingu, ki je bila zasedena do zadnjega kotička. Proslavo je organiziralo društvo Jadran, sodelovala pa so vsa sosednja društva — poleg Jadrana tudi Triglav in sveta Barbara iz Jeanne d'Arc.

Proslavo je s kratkim pozdravom začel predsednik Jadrana Jože Zdravič, za njim pa je o pomenu jugoslovanskega praznika spregovoril jugoslovanski generalni konzul iz Strassbourga Velimir Miović. Zbrane rojake je pozdravil tudi župan Freyming-Merlebacha g. Metzinger, ki nam je čestital ob jugoslovanskem prazniku.

Naša mladina je za tem pripravila več uspešnih recitacij. Lidija Sajovec je recitirala pesem »Kje je moj očka«, Kinkova Majda »Domovino brani«, lepo pa sta recitirali tudi sestrici Devene »Nepozabno pismo« in »Spomin našim rojakom«, ob spremstvu harmonikarja Martina Blatnika pa sta zapeli tudi več narodnih pesmi. Veseli smo bili tudi, da so bili tudi ta večer z nami rojaki iz Aumetza. Zapel nam je njihov moški in otroški pevski zbor, ki ga vodi rojakinja Marija Petkovšek. Lep nagovor je imela tudi rojkinja Maršičeva iz Nancyja, za njo pa je recitirala hčerka Irenca pesem »Materi padlega partizana«, Damien je spregovoril o »naši ljubezni do domovine«, Milan pa je povedal pesem »Naša zemlja«. Vsem nastopajočim moramo iskreno čestitati ob njihovem nastopu. Želimo jim, da bi še dolgo ohranili slovensko materino govorico, ki naj bo v veselje njim in vsemu društvu. Ob koncu je nastopil še pevski zbor Jadran, ki je zapel nekaj lepih slovenskih pesmi.

Za razvedrilo po uspeli proslavi je za tem poskrbel naš ansambel Triglav, da smo se lahko še zavrteli v veseli družbi. Vsem rojakom po svetu voščimo srečno novo leto 1978 tudi v imenu rudarskega društva Jadran iz Francije!

*Anton Škruba
Freyming-Merlebach*

ČILE

UGLED NAŠIH ROJAKOV

V državi na skrajnem jugu Latinske Amerike, v Čilu, živi in dela številna jugoslovanska naselbina. Največ jih je z otoka Brača in z drugih otokov, veliko pa jih je tudi iz vseh drugih predelov Jugoslavije. S svojim delom in poštenostjo so si pridobili velik ugled.

Večidel se ukvarjajo s trgovino, z industrijo, kmetijstvom in rudarstvom. Njihovi sinovi in vnuki so ugledni zdravniki, inženirji, profesorji in odvetniki. Jugoslovanska naselbina je tu najstarejša, saj so se nekateri naselili že leta 1844, verjetno pa že prej.

Ponosni so na ugled SFRJ po vsem svetu ter na gospodarski, znanstveni in kulturni razvoj stare domovine. Mnogi so sami obiskali Jugoslavijo in se prepričali o njenem napredku. Stari izseljenci zatrjujejo, da ne bi nikoli odšli od doma, če bi imeli vsaj približno tako dobre pogoje za delo, kot jih imajo Jugoslovani danes. Nekateri izmed njih so se celo odločili, da svoje stare dni preživijo v Jugoslaviji.

V vseh večjih središčih, kjer žive naši rojaki, delujejo najrazličnejša kulturna, športna in socialna društva. Vseh skupaj je približno trideset. Glavna središča so jugoslovanski domovi. Beseda dom ima zanje velik pomen, pomeni jim domovino in družino hkrati.

Nekaterim skupinam je uspelo organizirati na lokalnih radijskih postajah jugoslovanske ure, tako da lahko tudi preko radija poslušajo pesmi svoje stare domovine in zvedo za novice iz starega kraja pa tudi za društvene novice iz svoje naselbine in iz drugih naselbin.

V nekaterih središčih so obstajale tudi šole, kjer so se otroci naših rojakov lahko učili srbohrvaščino. Teh šol sicer ni več, pouk materinščine pa poteka v občasnih tečajih. Naši rojaki tudi redno praznujejo vse važnejše jugoslovanske praznike.

PARAGVAJ

ROJAKI, O KATERIH REDKO SLIŠIMO

V Paragvaju živi sicer maloštevilna, toda dokaj znana naselbina jugoslovanskih priseljencev. Večidel so se naselili še v drugi polovici 19. stoletja, tako da sedaj živita tu predvsem drugi in tretji rod. Čeprav žive daleč od domovine očetov in dedov, je niso pozabili.

V glavnem mestu Paragvaja, Asunciónu, še dandanes obstaja jugoslovansko izseljensko društvo, ustanovljeno 4. avgusta 1889. Sprva se je imenovalo Slavjanska sloga, zdaj pa se imenuje La Sociedad Slava de Securos Mutuos (Slovansko društvo za vzajemno pomoč). Hrvatje, Črnogorci in Slovenci, ki so se priselili v Paragvaj, so se že 29 let pred uradno ustanovitvijo Jugoslavije zavedali, da dele naši narodi skupno usodo. Svoj patriotizem so potrdili tudi med NOB. Takrat se je celotna jugoslovanska naselbina

opredelila za novo Jugoslavijo in ji tudi materialno in moralno pomagala.

Značilno je, da so naši rojaki v sorazmerno kratkem času dosegli visoko gospodarsko in družbeno raven. Đorđe Đucic, kasnejši jugoslovanski častni konzul in oče sedanjega častnega konzula, je bil eden od najbolj znanih trgovcev in lastnikov ladij v Paragvaju.

Med najbolj znanimi našimi izseljenci je treba omeniti predvsem prof. dr. Juana Stefanicha, odvetnika, univerzitetnega profesorja, ministra za zunanje zadeve in ministra za obrambo, ki je pred kratkim umrl v Buenos Airesu; prof. dr. Joseja Soljancica, bivšega ministra za zdravje, ki živi zdaj v Argentini; prof. dr. Arquimedes Lakonicha, bivšega predsednika vrhovnega sodišča, enega najbolj uglednih pravnikov v Paragvaju; dr. Marca Antonia Lakonicha, zgodovinarja, specialista za mednarodno pravo; mons. Anibala Maricevicha, škofa v Concepcionu; dr. Antonia Soljancica, uglednega medicinskega strokovnjaka, dr. Andresa Grubeticha, bivšega diplomata, dr. Nicolasa Antonia Pangracija, šefa oddelka v vojaški bolnišnici, dr. Modesta Bojanovicha, odvetnika, in dr. Roqueja Bojanovicha, zdravnika.

Sedanji predsednik društva je dr. Arquimedes Lakonich.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

GLASBENA MATICA PRED SLOVENSKO TURNEJO

Pevski zbor Glasbene matice v Clevelandu je dobro izvežban in tudi glasovno močan. Zato je razumljivo, da je za svoj jesenski koncert v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Avenue dobil veliko priznanj in čestitk. Po koncertu se je razvila družabna zabava s plesom, za kar je poskrbel Ed. Buechnerjev orkester.

Zbor že nekaj let poučuje Vladimir Maleckar, vodja filmskega in audio studia v Clevelandu. Rojen je bil v vasi Šembije na Notranjskem in je prišel v

Glava Enakopravnosti

IV 22732

ENAKOPRAVNOST
SLOVENIAN-EQUALITY-DAILY
NEODVIŠEN DNEVNIK ZASTOPAJOČ INTERESE SLOVENSKEGA DELAVSTVA
CLEVELAND PUBLISHED FOR (MONDAY) AUGUST 15, 1945

MAILED OCTOBER 10, 1945
Published at 1100 Market Street, Cleveland, Ohio, U.S.A. Entered as Second-Class Matter, April 28, 1914, at the Post Office at Cleveland, Ohio, under the title of 'Slovenian Equality Daily'.
POSTMASTER: THIS PAPER IS MAILED AT SPECIAL RATE OF \$1.00 PER ANNUM IN ADVANCE.

VELIKA VDELEZBA VESELICE S. R. Z.
Dohodki znašajo nad \$ 1000

VESELICE S. R. Z. (SLOVENSKE VESELICE) - VESELICE S. R. Z. (SLOVENSKE VESELICE) - VESELICE S. R. Z. (SLOVENSKE VESELICE)

Ameriko še kot otrok. Ima globok čut za slovenske pesmi, obenem pa je odličen dirigent, posebno v interpretaciji. Pri klavirju je zbor tokrat spremljala Donna Welssshous in sicer zelo spretno. Spored je bil skrbno zasnovan. Peli so večidel znane narodne in klasične pesmi, ki jih imajo naši ljudje še vedno zelo radi. Poslušalci so vsako točko sporeda posebej nagradili z živahnim ploskanjem.

Pevski zbor Glasbena matica se je takoj po jesenskem koncertu lotil priprav na svoj spomladanski koncert, predvsem pa se pripravlja na koncertno turnejo po Sloveniji, ki bo potekala v organizaciji Slovenske izseljenske matice v Ljubljani.

Pevski zbor bo odpotoval iz Clevelanda 28. junija. Letalska družba je pripravljena sprejeti v »koncertno« letalo poleg pevcev tudi druge rojake, ki žele za dva ali več tednov obiskati Jugoslavijo. Naročilo lahko oddaste Franku Bradachu, tel. 531-0983 ali drugim članom odbora, ki pripravljajo turnejo.

To bo že druga koncertna turneja Glasbene matice po slovenskih mestih pod pokroviteljstvom Slovenske izseljenske matice. Upamo in želimo, da bomo pri tej kulturni povezavi ameriške Slovenije s Slovenijo-Jugoslavijo dosegli mnogo uspehov.

Louis Kaferle

OBLETNICA ENAKOPRAVNOSTI

Letos se spominjamo 60. obletnice, odkar je začel v Clevelandu izhajati dnevnik Enakopravnost. To se je zgodilo 6. aprila 1918. Izdajala ga je korporacija Tiskovne družbe Enakopravnost, pozneje pa Ameriško-jugoslovanska tiskovna družba. Prvi urednik je bil Janko Rogelj, sledili pa so mu: Zvonko Novak, Louis F. Truger, Vatro J. Grill, Ivan Jontez, Anton Šabec, Mary Ivanush, John Boštjančič in Lojze Čampa. Enakopravnost je nehala izhajati 1. aprila 1957, ker niso mogli dobiti nikogar, ki bi bil sposoben prevzeti uredništvo. List je med vojno in po njej dosledno zagovarjal stališče nove Jugoslavije. J. B.

ZA MLADE PO SRCU

Kaj se je pripetilo Janezu

LJUBOSUMNI PES

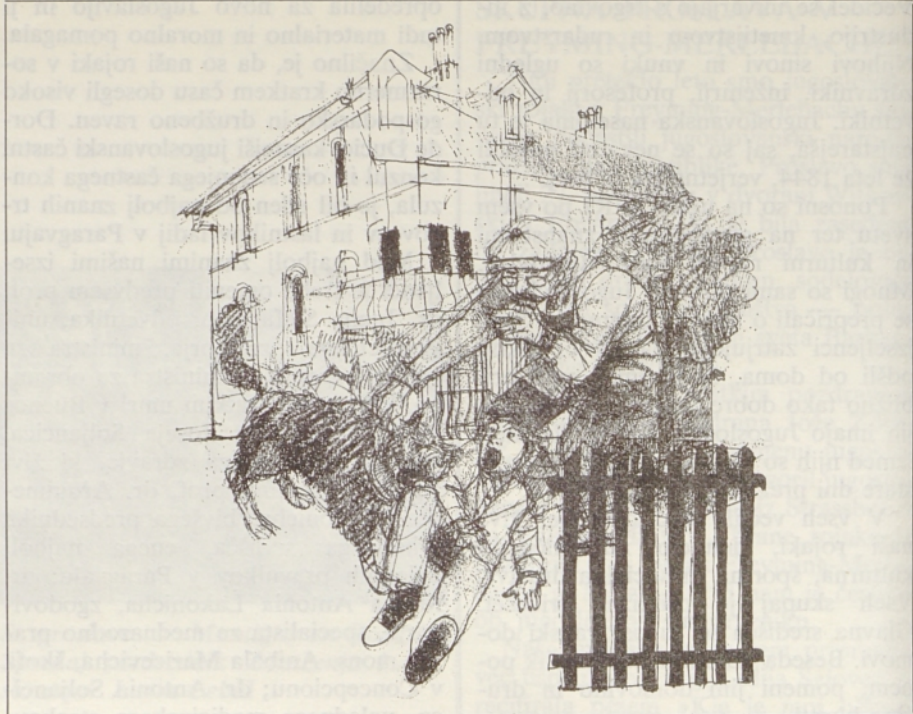
Janezov dedek je že upokojen, pa še vedno rad kaj naredi, če ga ljudje za to prosijo. Pečar je bil vse življenje in še sedaj zna delati s pečnicami in keramičnimi ploščicami, da sam ne veš, kdaj je peč sezidana in kdaj so keramična tla gotova. Prejšnji teden se je šel zmenit za delo k staremu znanцу v sosedno ulico. Janez ga je prosil, če gre lahko z njim. Veselo sta korakala po cesti in celo zabrundala sta si.

Ko sta prispela do znančeve hiše, ju je z laježem najprej veselo pozdravil domači pes. Gotovo je bil vesel, da bosta obiskovalca vnesla nekaj spremembe v dolgočasno pasje življenje. Pes čuvaj, ki je bil privezan na verigi, je najprej veselo pozdravil dedka, ki ga je dobro poznal, saj se je dedek večkrat ustavil pri znanцу in poklepetal z njim. Janez je stopil do psa, ki se je zdel tako prijazen in ga pobožal po glavi. Pes pa je znenada divje zalajal in zasadil svoje ostre zobe v Janezovo ramo.

Vse se je zgodilo tako hitro, kot bi mignil. Dedek je hitro odrinil psa. Prihiteli so domači, ki so bili videti zelo razburjeni. Janezu so hitro obvezali rano. Vsi v en glas so hiteli zatrjevati, da so zelo začudeni. Njihov pes ni dotlej še nikoli ugriznil ali napadel nikogar. Le kaj mu je bilo nankrat! Psa so hudo ozmerjali. Potuhnjeno se je odplazil v svojo leseno hišo.

Janeza in dedka je znanec s svojim avtomobilom odpeljal v bolnišnico. Tam so Janezu skrbno pregledali šest ranic — sledove šestih pasjih zobov. Nato so ranice očistili in roko obvezali, dali pa so mu tudi injekcijo. Janez je zamižal, da ne bi videl, kako igla prebada kožo. V oči mu je stopilo nekaj solz. Lastnika psa pa so v bolnišnici vprašali, ali je pes cepljen proti pasji steklini. Ko je lastnik pritrdil, je moral domov po potrdilo.

Doma so Janeza pričakali vznemirjeni najbližji sorodniki: mamica, babica, tri tete, dve napol teti, en stric, štiri sosede in še kdo. Mamica in babica sta bili objokani, Janez pa se je nalašč smejal, češ takle pasji ugriz je prava figa! Ko pa je odšel v svojo sobo, se je ob misli na vse hudo, kar se mu je zgodilo, le malo zjokal. Za vse čase pa si je zapomnil, da je ne-

znane pse bolje pustiti na miru, še celo, če so privezani na verigi. Vsi skupaj so namreč uganili, da ga je pes verjetno ugriznil zato, ker je bil nanj ljubosumen. Do tistega dne je bil vajen videti in slišati le Janezovega dedka.

Mirko Kovač

Anton Polenec

VRBA OB POTOKU

Mehke, sive mačice so že čepеле na tankih vrbovih vejicah. Pravkar so se otresle rjavih lusk, ki so jih ovijale in varovale vso dolgo zimo. Zdaj so postale vsak dan večje in lepše, saj so bili tudi sončni žarki vsak dan toplejši, čeprav je bila pomlad še daleč.

Nekega dne pa so mačice porumele. Izsa sivih, mehkih laskov so po-

kukale rumene bunkice. To so bili prašniki. Vrba je vzcvetela. In glej! Od nekod je priletela čebela in sedla na mačico. Stikala je po njej in vtikala med laske svoj dolgi jeziček. Prav na dnu cvetov, od koder rastejo prašniki, se je cedil sladek sok. Tega je srkala. Najbrž je bila čebelica kar zadovoljna. Po dolgi zimi, ko je morala čepeti v panju, se je spet lahko grela na soncu. Želodček si je znova napolnila z medičino, s sladkim sokom. Vsa vesela je razpela svoja mehka kožnata krilca in odletela domov, v čebelnjak, ki je stal na sončni rebri za vasjo. Ko je zlezla v panj, je od samega zadovoljstva začela kar plesati in se vrteti po satju. Tako je zdramila svoje tovarišice. Kmalu so druga za drugo odletele iz panja naravnost na vrbove mačice.

S sončnega brega je pribrenčal še čmrlj v svojem črno rumenem kožuščku. Tudi on je stikal po mačicah in srkal sladki sok. Rad se je sladkal kot čebele.

Vrbov grm je oživel. Sijalo je sonce, po mačicah pa so stikale čebele in čmrlji.

Tako kot letos je oživela vrba vsako leto. Davno, davno je že tega, kar je veter od nekod prinesel k potoku drobno, puhasto seme. Kar hitro je vzkliko. Še mlad vrbov grm bi zelo narasli potok kmalu odnesel, vendar grm si je opomogel, le še trdnije se je vrasel. Med njegove korenine, ki so segale v potok, so se naselili potočni raki. Pa kako veliki so bili in kakšne škarje so imeli! Pa je prišla račja kuga in jih pobrala. Precej let je že od tistih časov. Vrbov grm se je medtem razkošatil in na njem so se prikazale prve mačice. Vsako leto jih je bilo več. In vsako leto je bilo na njih več čebel in čmrljev. Tudi letos, ko je vrba tako zgodaj vzcvetela, so mačice privabile veliko teh krilatih gostov.

Potok, ki je tekkel pod vrbo, je izviral nekje daleč med hribi, poraslimi z gozdovi. Šumel in žuborel je po dolini med travniki in gozdovi. Zdaj se je zožil in tekkel hitreje pa se spet razširil in se pretakal počasneje po skalnatem koritu. Povsod so se videle rdečkaste, sive in belkaste skale, ki so molele tudi iz vode. Bregovi so bili obrasli z grmovjem. Od pomladi do pozne jeseni se je izza zelenih jelš, vrb, lesk, dreva komaj kje prikazala bistra voda in postrvi v njej. Ob potoku pa se je razraščal še repuh s svojimi ogromnimi listi. Klobučki so jim tudi rekli, saj so bili res podobni narobe obrnjenemu pokrivalu. Otroci so jih včasih ob dežju nosili na glavi. Med grmovjem in klobučki so sončni žarki komaj še prodrli do vode.

Zdaj pa, ko grmovje še ni ozelenelo, se je potok videl skozi vejevje. Res listja še ni bilo ne na vrbah ne na jelšah in ne na drenu, toda povsod so se odpirali cvetovi. Vrbove mačice so čepele na vrbah, leskove in jelševe mačice so se podaljšale in se majale v pomladanskih sapah, ki so raznašale njihov rumeni cvetni prah daleč naokrog. In dren je tudi že vzcvetel, veje so bile polne klobučkov z drobnimi, rumenimi cvetovi. Novo življenje se je prebujalo. Ne samo čebele in

čmrlji, tudi citronček je že letal okoli. Pomlad je prebudila tudi koprivarja, velikega in malega, pavlinčka in pikapolonica.

Ob potoku na prodnatem bregu je lapuh odprl svoje rumene cvetove in tudi repuh je začel poganjati. Kalužnice ob studencu, ki je pritekkel iz grape, so tudi že pognale svoje velike bleščeče se zelene liste. Tako se je približevala pomlad. Čebele in čmrlji niso več stikali po vrbah. Prašne mačice so se že vse obletele. Zdaj so letali na sončni breg nad potok, kjer so že cvetele trobentice, jetrniki, pomladanski svišči — zaspančki.

KARTANJE PREPOVEDANO

Mali Janez je šel med sprehodom po mestu z očkom na kavo. Čeprav je star šele šest let, pozna že vse črke, zna pa jih tudi že povezovati v besede in stavke. Najlaže seveda prebere tisto, kar je napisano z velikimi črkami.

Ko sta z očkom sedela za mizo in se je razgledoval po točilnici, je nad pultom opazil tablico z nekim napisom. Podrobno si jo je ogledal, potem pa počasi, sam zase prebral: K-A-R-T-A-N-J-E P-R-E-P-O-V-E-D-A-N-O. Čez nekaj časa pa je glasno rekel:

»Veš kaj, oči, kartanje je tukaj prepovedano. Dobro, da nisem vzel črne ga Petra s seboj.«

Resnična zgodba

DINAR NA DINAR

Dinar na dinar pogača, kamen na kamen palača, pravi ljudski pregovor. Tega rekla se drže tudi šolarji osnovne šole v lepi Kranjski gori. Že štiri leta imajo lastno hranilnico, ki je ena najboljših na Gorenjskem. Varčuje kar 410 kranjskogorskih šolarjev, na hranilnih knjižicah pa imajo skupaj več kot 120.000 novih dinarjev.

Vendar ne sede na svojem denarju. Ko so zvedeli, da bodo na Plavžu na Jesenicah zidali novo šolo za tisoč jeseniških otrok, so se odločili, da bodo odšteli iz svoje blagajne za jeseniške tovariše zajetno vsoto denarja. Zavedajo se, da imajo sami eno najlepših šol v Sloveniji, zato privoščijo moderno šolo tudi jeseniškim šolarjem.

Svojo hranilnico upravljajo sami šolarji s sodelovanjem mentorice Vere

Dulmin. V začetku šolskega leta objavijo razpis za prosta delovna mesta. Javijo se lahko le šolarji, ki so že končali četrty razred, ki imajo vsaj prav dobro oceno iz matematike in ki jih veseli delo z denarjem. Vsako leto dobijo veliko prijav. Izberejo deset najboljših in jih usposobijo za delo na posebnem tečaju. Zanimivo je, da včasih izdajo tudi svoj časopis Pikapolonica.

Lenka Hlebec

Kajetan Kovič

LADJA

Gašper dela novo ladjo, pravo ladjo prav zares, na vrveh bo belo jadro, za ogrodje hrastov les.

To bo imenitna ladja, Gašper bo njen kapitan, drugi teden bo odjadral na široki ocean.

Vozil bo po južnih morjih, šel na severni tečaj. Mama bo doma skrbela: »Kaj če ga ne bo nazaj?«

Vendar lepega večera jadro vrne se v pristan. Z ladje stopi in objame mamo Gašper kapitan.

Tak mornar sanjari mali, ko si ladjico gradi, belo ladjo, ki bo kmalu plula po — Ljubljani.

Miroslav Košuta

LESTEV IN SIRČEK

Mala miška išče lestev, da bi zlezla do neba, ker vabljivo luna-sirček se tam gori ji smehlja.

Pa so lestve vse prekratke, previsoko je nebo — žalostno zmajuje z glavo: s tistim sirčkom nič ne bo.

KROŽEK MLADIH DOPISNIKOV

MOJE OBLJUBE

DVAKRAT TUJKA

V Jugoslaviji zidamo lepo hišo, okrog nje pa bo velik, velik travnik. Živeli bomo v miru. To ni mesto, ampak majhna vasica Medno.

V domovini sem nekaj dni preživela pri prijateljci v Otočah. Sabina me je povabila s seboj tudi v šolo. Vstali sva zgodaj zjutraj, ker je šola daleč. Pešačili sva čez hrib. Spomnila sem se, da se v Nemčiji pripeljem v šolo kar z omnibusom.

V šoli je bilo vse drugače, kot sem si predstavljala. Učiteljica je bila še zelo mlada in prijazna. Ampak fantje v razredu so bili nesramni. Smejali so se mi in mi rekli »nemška baba«. Tako sem bila jezna, da sem največjega kar brcnila. Bila sem hudo razočarana, ker sem bila zdaj tujka tudi doma, kot sem bila prej tujka v tujini.

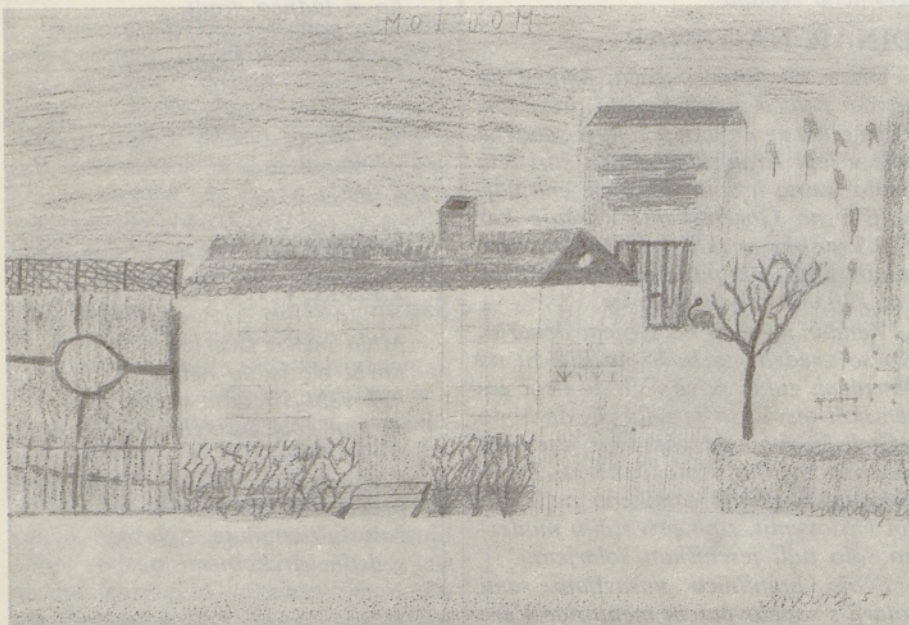
*Rozka Šušteršič, 7. raz.
Reutlingen, Nemčija*

MOJ DOM

Moj dom je v Kolsvi. To je mesto blizu Köpinga. Doma nas je pet: mama, ata, dva brata in jaz. Imamo tudi psa Runa. Naša hiša je nova. Pozimi je okrog hiše sneg, poleti pa so rožice.

*Lisbet Bajec
Köping, Švedska*

Andrej Suša, 6. raz. Ingolstadt, Nemčija: Moj dom

NAŠ JEŽ

Poleti smo našli malega ježa. Mamica ga je izgubila. Vzeli smo ga domov in mu dali mleko. Podnevi je spal v zaboju za drva, ponoči pa je tekal naokoli. Ježku je bilo ime Miško.

Saga, Stockholm, Švedska

KAMEN NA TRNKU

Med počitnicami sva z Moniko na Kolpi gledala ribiče, kako lovijo ribe. Tudi jaz sem jih hotel loviti, pa sem šel domov po trnek. Pritekel sem nazaj, nabral črve in poskusil loviti. Kar naenkrat se je trnek v vodi zataknil za kamen. Ko sem ga hotel potegniti iz vode, se je strgal. Tako je bilo mojega lova konec. Dva fantka, ki sta bila bolj izkušena ribiča, sta mi dala štiri ribe. Zakurili smo ogenj, jih spekli in pojedli.

*Branko Bukovac
Reutlingen, Nemčija*

ZAKAJ SEM ŽALOSTNA

Še vedno se spominjam počitnic, ki sem jih s starši preživela v Sloveniji in na morju v Velikem Lošinju. Bilo je zelo lepo, saj sem lahko veliko plavala. Kadar se vračamo v Švico, sem vedno žalostna, ker je Slovenija moja domovina in v njej živijo vsi sorodniki.

*Darja Vovk
Amriswil, Švica*

Dragi urednik! Zelo bom vesela, če boš mojo pesmico objavil. Tebi obljubim, da ti bom še večkrat pisala. Hodim v 2. razred nemške šole, obiskujem tudi slovenski dopolnilni pouk. V šoli se pridno učim, doma pa rada pomagam in se igram s svojim bratom Edvardom. Poslušaj mojo pesmico:

*V novem letu eno veliko željo imam
da bi mi zrastle vsi zobki nazaj.
Manjkajo mi trije, trije zobki beli.
Sem grizla bonbone, trde orehe,
zdaj pa imam. Manjkajo mi trije zobki
beli.*

*Obljubim vam, da orehov in bonbonov
grizla več ne bom.*

*Manuela Pergar
Ingolstadt, Nemčija*

ZIDAMO SI HIŠO

Rogaška Slatina je moj rojstni kraj. Tam imam staro mamo in ostale sorodnike. Obiskali smo jih in so nas lepo sprejeli. Ker si zidamo hišo, smo stanovali pri teti. Vsak dan sem se s kolesom vozila okrog hiše, kjer so bili delavci. Rogaška Slatina je znana po zdravilišču in slatini Donat. V bližini je tudi steklarna, kjer delajo lepe izdelke iz stekla. Naredili smo tudi izlet na Dolenjsko, kjer smo si v Krškem ogledali novo nuklerano elektrarno.

*Andreja Škrabl
Amriswil, Švica*

NAŠ RUNO

Mi imamo velikega psa. Ime mu je Runo. Je zelo priden. Varuje nam hišo. Najraje je meso. Spi v svoji hiši. Nikogar ne spusti mimo. Vedno zalaja.

*Henrik Bajec
Köping, Švedska*

NAGRADA

za najboljši prispevek na tej strani je tokrat pripadla Rozki Šušteršič iz Reutlingena. Ker nimamo njenega natančnega naslova, jo prosimo, naj knjižno nagrado med obiskom domovine dvigne v našem uredništvu ali pa pošlje točen naslov.

UMETNIŠKA BESEDA

Izidor Cankar

OBISK PRI OTONU ŽUPANČIČU

Ko sem obiskal Župančiča na domu, je stanoval v Wolfovi ulici in v eni tistih starih ljubljanskih hiš, ki so dokaj čudne: navzgor vodijo mračne stopnice, ki se cepijo in trgajo, kadar se jim zdi, in vedno takrat, kadar obiskovalec najmanj pričakuje; stanovanja posegajo na nerazumljiv in nepreračunljiv način drugo v drugo, povsod zijajo široka, prihuljena vrata, ki se zde zato vzdana, da škripljejo in da človeka zmotijo in zmedejo, če je sklenil iti naravnost po svoji poti. Kdor stopi v tako hišo proti poldnevu, začuti bližino kuhinj; njih sfere se dotikajo in v aromatičnih niansah prehajajo druga v drugo. Te hiše so tudi samo na zunaj večnadstropne, kajti kdor jih ne pozna prav natančno, ne bo znotraj nikdar vedel, kdaj se neha prvo nadstropje in kje se začenja podstrešje.

V letu, ko proslavljamo stoletnico rojstva pesnika Otona Župančiča, ponatiskujemo danes že slavni Obisk pri Otonu Župančiču, ki ga je pisatelj Izidor Cankar objavil v Domu in svetu leta 1911, pozneje pa tudi v knjigi Obiski. V svojem pogovoru nam predstavi tedaj dvaintridesetletnega pesnika, umetnika sredi najbolj ustvarjalnih let

V taki hiši je stanoval Oton Župančič, ko sem ga obiskal. Sešla sva se bila v kavarni in nato odšla skupaj na njegov dom. Župančič je šel po stopnišču naprej, naglo požiraje s svojim dolgim korakom po dve stopnici naenkrat, dokler ni sunkoma nekje obstal in široko odprl vrat svoje sobe. Vstopila sva. Soba gleda z enim samim, široko zevajočim oknom nekam v tuje hiše, pred njim stoji miza, ki služi obenem za pisalnik, na levo v kotu postelja, na desno poleg drugih vrat, ki vodijo neznano kam, še ena miza. Zraven nje visoka omara. Od nekod zdolgočaseno pogleduje popotni kovček, bridki grb naše umetnije; druge oprave menda ni v sobi, če ne štejete k njej morda tudi velike bele peči, sezidane in zgrajene v ljubljanskem slogu, ki s svojo gosposko obširnostjo dokazuje, da bi lahko izvrstno grela, če bi se ji zdelo. Tisti dan pred božičnimi prazniki je bila nekoliko mlačno razpložena.

Kolikor je soba mrtva in prazna, toliko jo je Župančič s svojim načinom bivanja, s svojim redom in neredom oživil in napolnil. Na obeh mizah leže kupoma knjige, nametane in spravljene, kakor so ravno padle iz rok. Obadva testamenta sv. pisma v žepni izdaji, ilustriran katalog neke monakovske razstave, obširen budistični katekizem, en zvezek Balzaca, nekaj ruskih knjig in veliko nemških, dva zvezka francoskih filozofskih del znane »Bibliothèque de philosophie contemporaine«, angleški original Dickensovega »Olivera Twista« in rokopis Župančičevega slovenskega prevoda. Med knjigami ni videti sistema ali tendence, marveč le nemirno zbiranje in izbiranje, skeptično iskanje odgovorov, odločno stremljenje po lepoti in resnici, a obenem disorientiranost ali morda resignirana konciliantnost. Kakor tipaje sega Župančič po knjigah, jih prebira in odlaga, da odpre nove; kupi na mizah se množe in pesmi tudi. Ne vem, če je kdo pri nas postavil tako izrazite spomenike prehojeni literarni poti, kot jih je postavil Župančič s svojimi tremi knjigami. Vsaka izmed njih je revija in oddih, vsaka novo obzorje.

Zdi se mi, da se Župančič v tej sobi dobro počuti. Napol veselo, napol ironično mi je kazal majhno kopje, baje iz husitskih bojev, ki ga je »rešil Slo-

vincem«. V omari ima spravljeno staro angleško vazo, ki je ponosen nanjo, na mizi se mu široko smeje s pisalne podloge miniaturnen portret gospodične dr. Tavčarjeve, ki ji je bil »potrpežljiv učitelj«, kakor pravi napis. Potrpežljivi učitelj pa hodi dobrovoljen z rokami v hlačnih žepih po sobi gori in doli, se vsakokrat skrbno ogne stola, ki mu je napoti, namesto da bi ga odrinil, ter izza nanosnika vprašujoče pogleduje svojega gosta.

* * *

Nekega dne v decembru preteklega leta sva se sešla z Župančičem v »Unionu«. Bilo je pred poldnevom, po kotih je sedelo le nekaj vestnih bralcev jutranjih časopisov, sicer pa so bili prostori skoraj prazni, če izzamemo levo krilo, kjer je Kristan delal korekturo in Jakopič s tovariši pil črno kavo. Sedela sva sama pri mizi. Zrak je bil svež in dosti hladen, a vendar ne toliko čist, da bi motil kavarniško razpoloženje.

Župančič pripoveduje stvarno in s poudarki prepričanja. Stavkov ne kroži, lepih besed ne išče, ne skuša frapirati, temveč povedati to, kar misli. Priznati moram, da sem pričakoval kaj duhovitih paradoksov in da jih nisem slišal. Pri njem je opaziti, da pojmuje kot umetnik svojo nalogo čisto stvarno. Sila prepričanja in belokranjski naglas, ki zazveni semintja v stavku, je posebna pikantnost Župančičeve govornje besede. Med pripovedovanjem gestikulira na način, ki ga doslej še nisem nikjer opazil; geste so nekako iztegnjene, dolge, precej podobne kretnjam nevesčega plavača; včasih izteza roke, kot bi nosil misel iz prsi. Kadar govori, se mu čelo naguba v tanke, malo vele gube, kadar se smeje, dobi obraz nekaj otroškega, preprosto navihanega izraza. Med stavkom mu včasih zmanjka odrešujoče besede, kar se zdi, da ga draži. Sploh sem opazil, da je z zvokom besede nezadovoljen, ker ne dosega duhovne lepote in gibčnosti pojma.

Župančič si je naročil kavo, prižgal cigareto in govoril:

»Meni je pesem izliv vse notranjosti, zdravja in moči, tako da se mora sama zapeti; sicer je lažniva in zato slaba. Verzov bi lahko izdal vsak mesec celo knjigo, če bi menil, da je pesnikova glavna dolžnost tiskati papir; a to ne bi bile pesmi, temveč neodkritost in narejenost v platnicah. Pesem je nekaj popolnoma svojega. Vedno pišejo, da samo sanjarimo in da pred realnostjo nalašč zapiramo oči. Jaz morem reči, da gledam svet prekleto realno in da realno mislim, a kadar pišem, ne kontroliram ničesar več, temveč zapišem verz, kakor se je sprožil sam.

Kako se mi pesem rodi? Dolgo se borim z različnimi vtisi in doživljaji, se mučim z njimi in jih spravljam v sklad, dokler ne pride minuta — in tedaj je vse narejeno. Včasih napišem pesem brez priprave, kajti vse življenje je najboljša priprava. 'Duma' mi je blodila po glavi ne vem koliko let — že od tistega časa, ko sem napisal 'Z vlakom' — leta in leta se mi je ta snov poetiško oblikovala. 'V Dumi' sem hotel pogledati domov z jasnim očesom in čutečim srcem: zato sem vpe-ljal dva glasova. Trezno sem hotel pregledati vse, kar je našega, mizerijo in veličino, nato pa preko romantike (ženski glas) in kozmopolitizma (moški glas) delati dalje.

Po tem boste razumeli, zakaj da-jem posamezne pesmi nerad iz rok; saj druga drugo nekako pojasnjuje in drži. Pesmi se medsebojno komentirajo, posamezne so pa nekako iztrgane iz čustvenega in umskega kompleksa in zato ne morejo tako vplivati.«

»Vaše prve knjige ni več dobiti v knjigotrstvu. Kaj sodite Vi *sedaj* o njej?«

»Čaša opojnosti je knjiga, ki je ne cenim. Zato bi jo uničil, ko bi bila moja last, pa ni več. Če bi pometal iz nje, kar mi ni všeč, bi morda ostalo kakih deset pesmi. Kar je na Čaši do-brega, je to, da je podala periodo mla-deniškega zanosa čisto odkrito; dru-gega ne vidim na njej. Sedaj bi jo dal v stope!«

»Kje ste se učili?«

»Prva šola so mi bila narodne pe-smi, naše, srbske in maloruske. Na malorusko narodno poezijo me je opozoril Krek, ki me je tudi seznanil s Ševčenkovo. To je prvotna struja. Potem sem prebiral naše poete — Prešerna, Gregorčiča, Aškerca — in klasike na gimnaziji. Kasneje sem se pečal s Shakespearjem, še pozneje sem bral Verlainea in Dehmela.«

»Po prostem ritmu Čaše opojnosti bi sklepal, da ste se zgodaj seznanili s tujimi modernimi pesniki.«

»Svobodnega verza sem iskal že na gimnaziji. Name ne vpliva nič, česar nisem sam notranje doživel. Potem se lastna izkušnja strne s tem, kar je že kdo podal in kdo drugi našel... V novejšem času sem bral Verhaerena in Whitmana. Poleg tega se sedaj bavim z naravoslovjem in filozofijo. Zadnje mesece sem se pečal s francoskim filo-zofom Bergsonom, kateremu je prin-cip življenja volja — on trdi, da člo-vek nima uma zaradi spekulacije, temveč zaradi dela — in s Schopen-hauerjem.«

»Kak cilj ste si zastavili kot poet?«

»Meni je poezija izliv neke napeto-sti v človeku. Ta izliv je tem bolj kre-pak, tem bolj v zvezi z življenjem, tem več globin in več širin obseva, s

čim večjo intenzivnostjo je poet gle-dal svet in čim življeneje je živel z umom, voljo in strastmi. Poezija je neka pot do samega sebe in do člo-veka, neko živo gibanje proti stvarim in središču vsega, približevanje centru. V sutvarjanju se človek bliža Bogu. To ustvarjanje je slepo, a bolj bistrogledo kot ves intelekt. Takrat čutim, da ni ničesar okrog mene kot neka moč in žarenje na vse strani. Svet je takrat kot velikanska klaviatura, in če pri-tisneš in vprašaš: Si tukaj? — ti od-govori v zvoku duh: Sem. Čim večji je umetnik, tem obsežnejša je klavi-atura, in če bi bil popoln, bi mu pel ves svet. Laž je pa tisto, če človek v trenutkih, ko ni v njem sile, hoče mar-kirati to veličino. To je verzificiranje, hinavščina, umetnost je pa resnica sama... Ko bi bil umetnik popoln, bi v vsaki dobi vse sprejemal, a tega ne more; zato mu pravite, da se razvija. V tem stadiju mu polnijo dušo ta vprašanja, v naslednjem se mu obzor-je širi, predstavljajo se mu novi pro-blemi, ki jih treba naskočiti... Glej-te, tega niti prav povedati ne morem; v momentu ne najdem primernih be-sed. Zato ne vem, če so ti slučajni pogovori pravi; tudi oni bi morali ča-kati svoje ure, kakor čaka skrivnost med prijateljema svoje, ko neklicana in brez zapovedi z vso močjo odkrito-srčnosti bruhne na dan.«

»Ali imate s svojimi pesmimi za-vedno tendenco?«

»Človek stremi za raznimi cilji in jaz mislim, da je poezija sled te poti. Čisto zavedne tendence v meni ni. Hočem sploh stopnjevat svoje zmož-nosti do zadnje višine, ki naj se raz-odene v delu. Zato je nujno, da je umetnik subjektiven, a obenem tudi objektivni; v kolikor se briga za real-nost okrog sebe, se gotovo giblje proti objektivnosti. S svojim duševnim apa-ratom izkuša objeti ves svet, drugače je fantast in romantik.«

»In kaj ste vi?«

»Jaz ne vem, kaj sem in kaj nisem. Le to vem, da vse moje stremljenje gre za objektivnostjo.«

»Ali niste med prijatelji Murna naj-bolj ljubili?«

»Da. Stanovala sva skupaj v cu-krarni. Kadar sem po njegovi smrti pisal kake razglednice, sem vedno ho-tel nasloviti tudi nanj, tako živ je bil pred menoj. Toda najvišje cenim Ket-teja. On je vse druga potencia, mož, medtem ko je bil Murn otrok in žen-ska; Kette je bil sploh najbolj univer-zalen človek med nami. Kaj sodim o drugih? Priznati moram, da jih pre-malo poznam, ker sem bival v tujini in tam nisem bral slovenskih knjig. Med-ved po mojem mnenju — kolikor ga poznam, sevé! — ni pravi pesnik, ker mu manjka zanosa in svobodnega po-

leta. Med mladimi se mi zdi Vladimir Levstik človek največjega obzora; njegova 'Mlada Breda' je nekaj tako finega kot malokaj pri nas. To je ka-kor nakaznica za naš realistični ro-man, roman širokega obsega in pre-gleda. Cvetko Golar ni intelekt, a ima najbolj čisto, bujno in organsko prav-ljično fantazijo.«

»Kaj pišete sedaj?«

»V glavi in deloma na papirju imam 'Jeralo'; kdaj in kako ga bom končal, ne vem. Prvo poglavje sem napisal že pred osmimi leti, ko sem kot vojak dobil štirinajst dni samotnega zapora. Če bi ga pisal sedaj, bi moral biti dru-gačen. 'Jerala' bo satiričen epos; ju-naka sem poznal osebno. Bil je veli-kan, do možganov ves zalit od tolišče, človek pogreznjen v materijo preko glave. Njemu nasproti postavim duha, urnega, gibčnega, vseobvladujočega — in tako naj se borita obadva prin-cipa. Jeralo bi vodil po Slovenskem, zato bi moral tudi sam popotovati. Ko sem se na Nemškem bavil z eposom, sem začutil, da potrebujem domačega zraka in domače zemlje, moral bi na kmete med naše ljudi...«

Za prihodnji božič ali veliko noč izdam morda zbirko pesmi. — Nata-kar, čaj!«

»Večkrat sem že slišal očitek, da so vaše pesmi pretemne in pretežke.«

»Po programu ne morem delati, si-cer bi moral poslušati vse nasvete Kadar pišem, ne mislim ne na tega, ne na onega, temveč nase; kar je v srcu, mora v besedo. Kaj morem jaz za to, da ne pojem o lipici in ptičku! Pojem, kar čutim, in ker sem izšel iz naroda, čutim z njim in zanj. Narod je res naj-višja instanca pri sodbi o umetnosti vrednosti pesmi, pa ne narod od dan-es, ampak narod bodočnosti — pri-hodnja stoletja naj nas sodijo! Sicer pa mislim, da me ljudstvo laže raz-ume, kot se zdi.«

»To bi se dalo le statistično doka-zati po knjižnicah. Jaz mislim, da ne, ker je treba šolane inteligence, da uživa bralec n. pr. Samogovore.«

»Ni res. Treba je intuicije, ta pa ni stvar uma... Toda ostaniva pri umet-niku! Od njega zahtevajo, da ustvar-ja in obenem pedagogizira. To ni umetnikova dolžnost; umetnik naj ustvarja, kritiki in drugi podobni lju-dje pa naj pedagogizirajo. Kadar Ja-kopič naslika sliko, ali naj še napiše razpravo, kako naj jo ljudje gledajo in kaj naj si pri tem mislijo? V mo-mentu ustvarjanja ni sploh nobenih računov več. Takrat človek bruha iz sebe, kar se je dolgo nabiralo v srcu, in se za vse drugo ne meni.«

Župančič je bil izpil črno kavo in čaj ter pokadil mnogo cigaret. Poldne je že minilo, obadva sva bila trudna in sva se kratko poslovila.

VASE ZGODBE

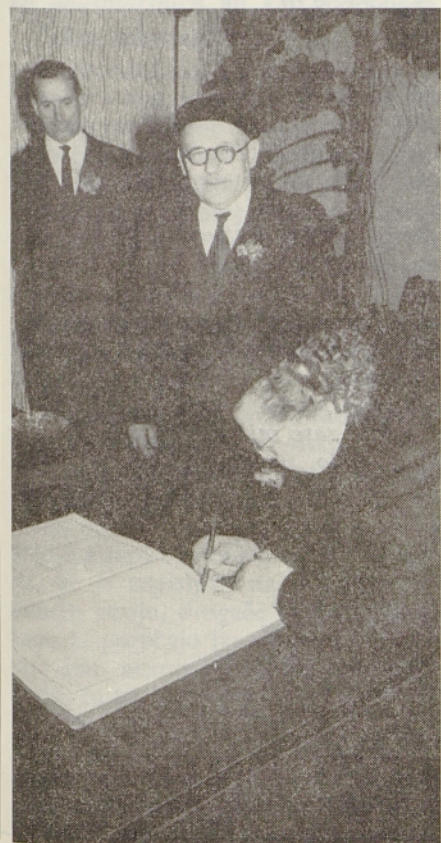
SPOMIN NA TEŽKE DNI

Pravkar je minilo 53 let, odkar smo prišli v tujino za boljšim delom, da bi si kaj prihranili. Kaj vse smo preživeli v 53 letih! Dvaindvajsetega septembra 1924 sem se poslovila od svojega rodnega kraja in odšla s šestčlansko družino v svet iskat delo in kruh. V stari Jugoslaviji je bilo zelo slabo za delavski razred, sploh pa za ljudi, ki so se ukvarjali s politiko. Tudi moj mož je ostal na cesti. Namenila sva se v Francijo. Ko smo prestopili francosko mejo, nam je bilo pri srcu tako težko, kot da bi pogoreli.

Vse mi je bilo tuje. Morala sem v trgovino po kruh in druge stvari, ki sem jih rabila za otroke, tujega jezika pa še nisem znala. Bilo je strašno.

Nekaj dni smo morali živeti skupaj z drugimi prišleki. Bilo nas je kot mravelj. Končno sva le dobila prazno stanovanje. Denarja sva imela komaj za

Zlata poroka zakoncev Tomšič — doma v Trbovljah

kruh za otroke. Do prve plače je bilo še dolgo. Z nekim prijateljem smo odšli kupovat pohištvo na kredit. To pa je bil za nas hud udarec. Družina se je vsako leto povečala za enega člana. Težko smo se prebijali naprej. Bilo je tako hudo, da sva že omahovala. Zdelo se nama je, da ne bova zdržala.

Vendar smo mi Slovenci trdni kot jeklo, zato pa še živimo. Nobenega dela se nisem ustrašila. Najprej sem delala pri Porscheju, a tam ni bilo pravega zaslužka. Nato sem hodila delat na kmete. Starejši otroci so bili v šoli, manjše sem vzela s seboj na njivo. Pozimi ni bilo dela na polju in sem šla v rudnik. Vsak dan sva bila oba črna od peta do glave. Leto za letom je šlo tako. Mož je pregaral v jami 41 let doma in v tujini.

Pred 53 leti smo prišli v tujino. Moram pa povedati, da smo vmes odšli za 12 let domov. To so bile družinske stvari. Če bi hotela vse popisati, bi prej omagala. Danes sva stara in do kraja zdelana, pa se nekako še

In še diamantna poroka — 60 let skupnega življenja — v Winglesu v Franciji

drživa, čeprav sva oba bolna. Mož je star 82 let, jaz pa 78 let. Sama sem stoodstotna invalidka, mož ima silikozo. Že devet let sem vezana na stol, ker me noge ne drže več. Zato pa rada pišem in še raje berem. Rodno grudo težko pričakujem mesec za mesecem. Kadar jo dobim, se vsaj malo potolažim. Za nekaj časa se z revijo vred preselim v svojo nepozabljeno domovino.

Sedaj stanujeva pri najstarejši hčerki. Imava 15 vnukov in 39 pravnukov. Ni čudno, da sva že stara. Midva sva pa imela 10 otrok, živih pa je samo še pet. Hčerka Anica je delala tri mesece udarniško v novi Jugoslaviji, sin Marc se je tudi boril in pomagal.

Lani sva z možem praznovala diamantno poroko. Zlato poroko pa sva obhajala v Trbovljah, kjer sva preživela 12 najlepših let najinega življenja. Domači, sorodniki in prijatelji so nama zapeli, da je vse donelo in je bilo veselja na pretek. Nikoli ne bom pozabila tistega dne. Slovenska pesem te pozdravi, poživi in razvedri.

*Marija Tomšič, roj. Pikš
Wingles, Francija*

GROB V SRCU

Pred odhodom k vojakom se je Zoran odločil, da bo temeljito pospravil svojo sobico. Po odsluženi vojaščini

ne bo več zelen fant. Zaposil se bo, začel samostojno živeti. Zato mora odstraniti navlako, ki se mu vleče po predalih še iz otroških let.

Izvelkel je predale drugega za drugim. Nekateri predmeti so ga spomnili na mlajšega brata, s katerim sta si v otroštvu delila sobico. Brat se je ure in ure predajal muziciranju. Brenkal je na kitaro in si izmišljal napeve ali pa si je vrtel plošče na gramofonu. On pa je raje bral in razmišljal.

Iz knjige, ki jo je vzel v roke, je padel droben popisani list: stih, namenjeni sošolki Manji. Nasmehnil se je. Prva ljubezen! Kje je že to in vendar se je še spomnil, kako ga je takrat prevzela vesela, kuštrava punca. Sestavljal ji je pesmi, ki jih ni nikoli odposlal. Bilo jima je komaj trinajst let. Sledila so bežna srečanja, poljubi, hrepenenje, bolečine z Nevo, Stašo, Alenko, vse do Zorke, s katero hodi sedaj in ki je njegovo pravo dekle.

Ko je hotel spraznjen spodnji predal zapreti, se je zataknil. Še enkrat je segel vanj in izvlekel zataknen šolski zvezek iz petega razreda osemletke: Domače naloge — Spisi. Odprl ga je in se ustavil ob naslovu: Sošolcu je umrl oče.

Bral je, kar je zapisal pred veliko leti: »Sošolcu Marjanu se je pri delu v tovarni smrtno ponesrečil oče. Zbra-

li smo za venec in se udeležili pogreba. Trije govorniki so tako lepo govorili o Marjanovem očetu, da je lahko Marjan nanj res ponosen. Res je, da nima več očeta, ima pa vsaj grob, ki ga lahko obišče, in lepe spomine nanj. Midva z bratom nimava očeta, a tudi njegovega groba ne, da bi mu prižgala svečo. Najin očka ni umrl, ampak nas je zapustil in pobegnil v Švico. Nikoli več se ne bo vrnil. Najin dedek pravi, da sva z bratom večja revčka kot Marjan, ker nosiva očetov grob v svojem srcu.«

Zoran se je spomnil, kako veselo je bilo doma, ko so še imeli očeta in kako rad ga je imel. V avtomobilu je vedno hotel sedeti zraven njega. Kakšne vragolije sta počenjala! Kadar je oče ob večerih pozno prihajal domov in se je mama jezno držala ali se celo jokala, je bil Zoran na očetovi strani. Mislil je, da je mama sitna.

Oče mu je obljubil, da mu bo za šesti rojstni dan kupil pravo kolo. Skupaj se bodo odpeljali na vesel izlet na deželo.

Nekaj dni pred rojstnim dnevom, ki se ga je tako veselil, je očka v plašču in s kovčkom navsezgodaj stopil v otroško sobo. Prebudil ju je. Zoran je sedel in veselo zaklical: »O, očka, kaj...« Oče mu je položil roko na usta in zašepetal: »Pssst, povedal va-

ma bom skrivnost. Odpotoval bom za nekaj dni in se vrnil z lepimi darili.« Njegove oči so sijale v razburjenju.

Zoran se je nakremžil: »Boš za moj rojstni dan doma?«

»Seveda bom,« je pokimal oče, ju naglo objel in poljubil. Zoranu je mimogrede še segel v lase in izginil. Zunanaj je zahrumel avtomobil. To je bil njegov zadnji pozdrav.

Po njegovem odhodu se je naselila doma žalost. Mama je nosila v rokah neko pismo in jokala. Babica je stakala, dedek robantil. Zoran je verjel, da se bo oče vrnil z darili.

Neprestano je tekal za hišni vogal in prisluškoval, ali ne bo cesti prihrumel očkov avtomobil. Oče se ni vrnil, ni prinesel daril, ni izpolnil obljube o kolesu in izletu na deželo. Na rojstni dan se je moral zadovoljiti s potico, ki jo je spekla babica.

Čakal je, da se oče vrne za njegov naslednji rojstni dan. Sedmi rojstni dan je minil, upanje je uplahnilo. Ljubezen do očeta se je umikala bolečini. Iz drobcev pogovorov odraslih se mu je izluščila drugačna podoba očeta: šibkega človeka brez hrbtenice, ki je od življenja več jemal kakor dajal in strahopetno pobegnil, ko se mu je življenje zapletlo. Zoranu je ostal v srcu grob. Vedel je, da ga bo vse življenje nosil s seboj.

Ina Slokan

SREČANJE

*»Pred hišo so cveteli zvončki beli,
dišala je pomlad, ob mladi travi
so naši mahali in srečno pot želeli.
Še pomnim, da so stara mati zajokali:
Ne vidimo se več! Bodite zdravi!
Bili smo tiho.
Vsak po svoje
bol slovesa je trpel.
Komu ni hudo, če gre čez lužo?
Mala Meta k sebi stiskala je pužo.*

*Ne vprašajte, kaj vse sem bil na tujem!
Pomival sem posodo, v zemljo ril,
bil sem brez dela,
v obupu pil.
»Excuse me«, me prileten mož ustavi
na Mariborski cesti.
Pol po naše, pol po tuje nekaj vpraša.
Ko mu razložim, kar vem,
v zadregi ženo Mary mi predstavi.
»Glej, lepa je Slovenija,« pravi.*

*Potem smo v Slaviji ob kavi obsedeli.
»S Št. Jurja sem po rodu.
Zdaj tu sva prvič z ženo
po dolgih desetletjih.
Rad videl bi naš domek stari.«*

*Naporna misel možu guba čelo,
da našel bi izraz v jeziku svojem.
Spomini davni zaživijo:*

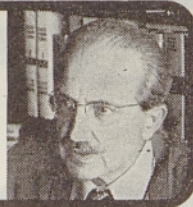
*»Težko sem bil bolan,
potem sem se v mizeriji učil
v jeziku tujem, še in še učil.
Zdaj sem konstruktor več kot dvajset let
v tovarni Boeing.
Tam našel sem si Mary —
zdaj nam ni hudo.
Vsega imamo.
Ne veste pa, kako
želel sem videti
Slovenijo, moj lepi, čudežni Št. Jurij.
Ves sem prevzet...«*

*Razumem ga in vidim: dušijo ga solze.
Imate kaj otrok? So še Slovenci?
Otrok? Troje jih imam.
Pri dobrem kruhu so, odrasli.
A grenko, tiho, kakor zase mi prizna:
Slovensko znajo le malo, malo.*

*Razšli smo se.
Tja dol v Št. Jurij onadva,
jaz na Švedsko.
Kako srce je stiskalo boleče
v bojazni čudni.*

*Kaj bo z mojimi v tujini?
Bodo Slovenci še — in njih otroci?
Dvom se razrašča in me peče.*

Marija Hriberšek, Halmstad, Švedska

TEŽAVE Z IMENI

V prejšnji številki sem poskusil odgovoriti na vprašanje našega rojaka Franka C. iz Chicaga — *zakaj slovensko časopisje, menda pod vplivom Tanjuga, piše tuja lastna imena in s tem tudi osebna imena večidel v srbski, torej fonetični obliki, čeprav slovenska slovnica zahteva pisavo tujih osebnih imen v izvirni obliki* — in pri tem razgrnil predenj in pred vas dve obliki jezika, *govorjeno in zapisano*, in opozoril na slovensko in angleško prilagajanje pisave izreki.

Tako vidimo, da Slovenec zaradi svojega črkopisa lahko zapiše na primer ime *Janko Šuštaršič* tako, kakor ga izgovori, ker sta obe obliki, zapisa in izgovorna, za Slovenca tako rekoč isti, identični, in ker imajo naše tiskarne in pisalni stroji vse za to ime potrebne črke in ker naši ljudje natančno tako vse te črke tudi preberejo.

Pa vzemimo, da je ta *Janko Šuštaršič* slaven popevkar ali filmski igralec in pride v Združene države Amerike. Ves tisk poroča o njegovem prihodu, ampak to ni več *Janko Šuštaršič*, temveč bodisi *Janko Sustarsic* bodisi *Yanko Shushtarshich* ali kaj podobnega.

Zakaj tako?

Preprosto zato, ker ameriški pisalni stroji in s tem tudi teleprinterji in tudi tiskarne na splošno nimajo črk *š*, *č*, in *ž*, ker teh črk pač ni v angleškem črkopisu, tako da namesto njih pišejo preprosto *s*, *c* in *z* (torej osnovna črkovna znamenja brez strešic). Za tisk bi bila ta oblika imena (*Janko Sustarsic*) zadovoljiva informacija in bi bilo potem vsakemu bralcu prepuščeno, da si po mili volji to ime prebere, kakor pač ve in zna, na primer (*ženko sastarsik*).

Ampak današnja občila (komunikacije) ne obsegajo samo tiska, temveč tudi radio in televizijo, ali z drugimi besedami: reporterji, ki oddajajo poročila po teleprinterju, se lahko zadovoljijo z zapisano obliko *Janko Sustarsic*, ki je zapisljiva na njihovem pisalnem stroju, drugače je pa z reporterji, ki poročajo po telefonu. Ti morajo ime neznanega gosta tudi izgovoriti. In tu imajo dve možnosti: bodisi da ga izgovorijo, kakor so videli zapisano, in ga tako tudi po telefonu črkujejo, ali pa poskušajo dodati tudi izgovorno, fonetično obliko imena, kakor so jo pač ujeli ob javni napovedi,

in tako črkujejo na primer *yanko shooshtarshich*.

Ta oblika je posebej dragocena za radijske urednike in napovedovalce, ki so v celoti odvisni samo od akustične (slušne) podobe imena, saj le tako morejo posredovati poslušalcem in seveda tudi njim lahko narekujejo posamezne črke, se pravi črkovni zapis, da si poslušalci lahko v spominu ali v zavesti vzporedijo obe obliki imena, zapisno, ki so jo mogoče brali v časopisu, in izgovorno.

Televizija ima idealno možnost, da lahko poda obe informaciji. Ime izgovori in ga tudi zapiše. Zapiše celo v izvirni obliki (na roke): *Janko Šuštaršič*; ali na pisalni stroj: *Janko Sustarsic*; ali v izgovorno usmerjeni obliki.

Jasno je, da je industrija pisalnih in tiskarskih strojev prilagojena za posamezne jezike in posamezne dežele in za njihov črkopisni in jezikovni razvoj, zato se ne smemo čuditi, če v angleških in ameriških leksikonih ali leksikonskih slovarjih (Webster) pišejo in s tem predpisujejo na primer imena znanih ljudi v takile sebi prilagojeni obliki *Chaikovsky* ali *Tchaikovski* namesto *Čajkovski*, *Chaliapin* namesto *Šaljapin* in podobno.

Na splošno se torej informacija o imenu poskuša v Ameriki približati obema oblikama, izgovorni in zapisni, obenem, ker bi utegnile oblike kot *Čajkovski*, *Šaljapin* zapeljati v napačico. Kakor hitro pride tuje ime v njihove zapisne mlino, se avtomatično spremeni, bodisi v gol zapis s tam obno branje: (*kedžkouski*, *seldžepin*).

Po tem načelu se ravna tudi Francoščini črkami: *Janko Sustarsic*, ali pa v izgovorni zapis *Yanko Chuchtarshich*. V antologiji slovenskih pesnikov, ki je leta 1962 izšla v Parizu, so na primer naši pesniki takole zapisani: *Frantzé Préchern*, *Simon Grégoritchitch*, *Anton Achkerts*, *Ivan Tsankar*, *Oton Joupantchitch*, *Miran Yarts*, *Milé Kloptchitch*, *Bojo Vodouček*, *Yojé Oudovitch*, *Dané Zayts* namesto *France Prešeren*, *Simon Gregorčič*, *Anton Aškerc*, *Ivan Cankar*, *Oton Župančič*, *Miran Jarc*, *Mile Klopčič*, *Božo Vodušek*, *Jože Udovič*, *Dane Zajc*.

Podobne zakonitosti veljajo za špansko jezikovno področje, podobne za italijansko, podobne za nemško.

Janko Moder

LETNA KNJIŽNA ZBIRKA PREŠERNOVE DRUŽBE (6 knjig, 100 din). Med šestimi knjigami je posebne pozornosti vredna izvirna povest Janca Vipotnika »Enainštirideseto«, nadalje potopis časnika Jozeta Šircija »Živa Afrika«, Avgušlina in Matjaža Laha izčrpno informativno delo »Svet v številkah« in »Izbrane pesmi« Otona Župančiča.

SLOVENSKA ŽEPNA KNJIGA. Sedem slovenskih založb iz Ljubljane, Maribora in Kopra je v nakladi 10.000 izvodov začelo izdajati ceneno žepno knjigo, v kateri bodo tiskali vse zvrsti, od priručnikov, leksikonov in atlasov do zabavne literature, seveda pa predvsem resno leposlovje. Izšlo je prvih 12 knjig, posamezna knjiga stane le 20 do 60 din. Nekaj slovenskih pisateljev v zbirki: Miško Kranjec (ljubzenska povest *Lepa Vida prekmurska*), Ciril Kosmač (Pomladni dan), Tone Seliškar (Bratovščina Sinjega galeba), Ivan Ivačič (Kuharska knjiga).

KAREL GRABELJŠEK: NIOBA (Partizanska knjiga v Ljubljani, 160 din). Nov Grabeljškov roman, pripoved o zapuščeni kmečki zemlji, o kmetici, ki je rodila osem otrok in ostala na zemlji sama, pomeni kvalitetni vrh Grabeljškove proze.

VLADO RIBARIČ: NEVIDNA VOJNA (Tehniška založba Slovenije, 400 din). Zanimivo poljudnoznanstveno delo o dogajanjih po drugi svetovni vojni tako na Vzhodu kot na Zahodu. Knjiga je bogato ilustrirana: 62 barvnih slik, številne črno bele slike in zemljevidi.

IVAN BRATKO: OKROGLA MI-ZA (Državna založba Slovenije, 75 din). V dnevniku s konference neuvrščenih v Colombu so razgrnjena širša vprašanja neuvrščenih držav. Knjigi so dodani potopisi iz dežel, ki jih je pisatelj obiskal.

BRANKO GRADIŠNIK: ČAS (Mladinska knjiga, 78 din). Moderno, razmišljajoče napisana knjiga novel je avtorjev knjižni prvenec. Po njej bodo segli zlasti ljubitelji bolj zahtevnega pisateljskega stila in morda tudi ljubitelji znanstvene fantastike.

R. Z.

LOČITEV ZA ZMERAJ

Smrt! Beseda, ki v nas sproži toliko nasprotujočih si čustev. V trenutkih premišljevanja se nam zdi včasih nekaj tako samoumevnega, drugič pa nekaj, kar povzroči, da nas ob misli na smrt zmrza; v mislih se sicer lahko poigravamo, toda le, dokler je samo misel. Povsem drugače pa je, če postane smrt dejstvo.

Kriza, povzročena s smrtjo staršev, moža ali žene, otrok ali prijateljev in tistih, ki so nam blizu, je nekaj, kar vsi poznamo, tudi če denimo, še nismo doživeli, da bi nam umrl nekdo, ki ga imamo radi. Saj vsi vemo, da ob izgubi osebe, s katero smo delili marsikaj v življenju — od drobnih radosti in prav tako drobnih trenutkov žalosti jeze — začutimo bolečino in globoko žalost. Žalost pa je povsem normalen proces, ki spremlja kakršnokoli ločitev ali izgubo osebe, do katere smo gojili čustva ljubezni in naklonjenosti. In vendar prav tako vemo, da je žalost zaradi ločitve z nekom drugačna od tiste, ki jo čutimo, če to ločitev povzroči smrt.

Tako kot velja za mnoge pojave v življenju, velja tudi za žalost ob smrti osebe, ki smo jo imeli radi: čas opravi svoje!

In vendar nas ob tem zanima: Koliko časa traja žalost, ki nam jo je povzročila smrt, ko nam je za vedno vzela ljubljene človeka?

Od posameznika, njegove osebnosti, sposobnosti, da se hrabro sooči z realnostjo, v kateri se znajde po smrti drugega, je odvisno tudi trajanje žalosti in bolečine. Toda, prav tako je odvisna od situacije, v kateri se zgodi. Nenadno smrt drage osebe drugače doživljamo kot pa smrt, ki je posledica dolge bolezni.

Začetni šok, povzročen s smrtjo drage osebe, vsebuje akutno reakcijo žalosti, ki je v bistvu poskus zanikanja resničnosti. Splošna telesna slabost, intenzivni občutki bolečine v različnih delih telesa, zlasti takrat, ko premišljujemo o umrli osebi. Moč teh telesnih bolečin niha, vendar sčasoma le pojenja.

»Tako, kot tolikokrat, je odšla od doma. Tako kot tolikokrat sva se dogovorila, kaj bo kdo storil ali naredil in kdo bo pazil na otroke, če bo kdo izmed naju imel kakšno pot ali sestanek. In tako je odšla in se ni vrnila.

Le kratko sporočilo, da je dne . . . ob trčenju avtomobilov umrla za posledicami prometne nesreče. Sporočilo je bilo kratko, toda nisem ga mogel dojeti. Nisem mogel dojeti, da je ni. Po svetu sem hodil kot v sanjah. Vsaka misel nanjo me je bolela, skelela. To je trajalo ves mesec!«

Mesec, včasih še več časa traja to počasno pojemanje fizične bolečine, ki jo čutimo ob izgubi osebe, ki smo jo imeli radi. Večno nihanje v naših mislih in čustvih, ko bi drugi moral biti tu poleg nas in vendar ga ni.

Šele po tem smo sposobni zbrati toliko moči, da sprejmemo vsakodnevno življenje, tudi z izgubo ljubljene osebe. In vendar so tudi takrat naše misli, usmerjene k osebi, ki je ni; sanjamo, da je le tu. Kot da bi si vsaj v mislih radi ohranili živo podobo, besede, glas in izražanje tistega, ki ga več ni. In v tistem delu našega resničnega življenja, tistega, ki ga ne posvečamo mislim na izgubljeno osebo, se prav radi oddaljimo čustveno od drugih oseb. Motijo nas v naših tihih premišljevanjih in obujanju trenutkov, ki smo jih preživeli s tistim, ki ga več ni.

Življenje pa nas le sili v nenehni boj. Delo in naloge, ki jih moramo še opraviti, terjajo našo aktivnost in angažiranost. Vse to pa nam omogoča, da naša žalost blede, da blede naš občutek krivde, da nismo vsega storili, kar bi morali in počasi uplahne tudi jeza na vse tiste, ki bi to našo ljubljeno osebo rešili smrti. In tako nas menjajoča čustva žalosti, krivde, jeze, v bistvu privedejo do sposobnosti sprejemanja dokončnosti ločitve, povzročene s smrtjo. In čeprav globoko užaloščeni zaradi izgube, vendar počasi blede moč podobe izgubljene osebe. Če tega ne zmoremo ali pa se tudi dovolj ne potrudimo, da se čim prej srečamo z dejstvom, da osebe, ki smo jo imeli radi, ni, se lahko obvarujemo kronične žalosti, ki privede v bolezensko stanje. Premostiti, izogniti se poistovetenju z osebo, ki je umrla, izogniti se različnim samokaznovalnim namenom, terja od tistega, ki preživlja smrt ljubljene osebe, veliko naporov in osebne moči. In prav s to osebno močjo pomagamo sebi in realnemu spominu na tistega, ki ga ni več med nami.

Azra Kristančič
dipl. psihologinja

PTUJSKA KURENTOVA JUHA

Ta zapis boste morda praktično preskusili, ali pa si ga boste le prepisali v spomin na stare slovenske jedi, kar vsekakor zasluži. Gosi so bile in so še, zlasti v nižinskih predelih na Štajerskem in v Pomurju, pomemben člen domače »živine«. Tako so imele kar pomembno mesto tudi v praznični prehrani tamkajšnjih prebivalcev. Med jedili, pripravljenimi z gosjim mesom, je bila tudi kurentova juha, ki je bila zlasti priljubljena v krajih v okolici Ptujja. Zato so ji pogosto rekli tudi »ptujška kurentova juha«. Pripravljali pa so jo takole:

Kilogram prekajenega gosjega mesa razsekamo na poljubno velike kose, jih operemo v mlačni vodi in damo kuhat s hladno vodo. Količino določimo po članih družine. Ko meso zavre, dodamo jušno zelenjavo: peteršilj, zeleno, korenček, cel poper, lovorojev list, solimo in pustimo, da se počasi kuha eno uro. Medtem iz moke in dveh jajc zamesimo trdo testo, ki ga narihamo v ribano kašo in na prtu malo osušimo. To kašo lahko pripravimo že prejšnji večer. Ko je kaša malo osušena, jo pripravimo na domači masti, da postane zlato rumena. Zatem jo zalijemo z gosjo juho in pustimo, da vre dobrih dvajset minut. Nato dodamo juhi gosje meso, korenček, ki smo ga kuhali v juhi, narežemo na rezine, okus pa končno izboljšamo z seseklanim zelenim peteršiljem. Po starem ptujškem običaju mora biti v juhi kar precej gosjega mesa, ker so včasih verjeli, da to odvrne od hiše živalsko kugo.

SRNA PO POSTOJNSKO

Potrebujemo: 2 kg srninega stegna, dve žlici masti ali 2,5 del olja, pol kg čebule, sol, česen, košček prekajene slanine, 2 žlici paradižnikove mezge, nekaj lističev žajblja, precej majarona, muškadni orešček, vejico rožmarina, nekaj nageljnovih klinčkov, ščep paprike, pol litra belega vina, 2,5 del rdečega vina in pol del kisle smetane.

Pripravimo pa takole: meso zrežemo na tanke zrezke, sesekljamo čebulo in oboje prepražimo na maščobi. Ko se sok posuši in maščoba izstopi, solimo in dodamo nekaj strokov strtega česna, sesekljamo prekajeno slanino, paradižnik, pripravimo tudi drugo divjačino: zajca, nega oreška, vejico rožmarina, klinčke, poper, ščep paprike. Čež vse to zlijemo belo in rdeče vino, pokrijemo in jed dušimo pri nizki toploti dve uri. Po dveh urah poskusimo, če je meso dovolj mehko. Če ni, pokuhamo še malo. Nato pobereemo zrezke iz kozice, omako pretlačimo, za tem pa vložimo vanjo zrezke in jed prevremo. Ko prevre, ji dodamo smetano in in premešamo. Jed ne sme več zavreti. Poleg ponudimo kruhove ali drugačne cmoke, razne žgance, široke rezance ali kaj podobnega. Na podoben način lahko pripravimo tudi drugo divjačino: zajca, gamsa, divjega prašiča, lahko pa tudi govedino.

FILATELIJA

DOMAČE VIZE

VAS KOTICEK

V letu 1978 izide 17 izdaj priložnostnih znamk v skupni nominalni vrednosti 188,30 din.

1.—14. jan.: dve znamki ob 400-letnici smrti miniaturista Julija Klovića (1498—1578);

2.—28. jan.: štiri znamke muzejskih eksponatov — staro orožje;

3.—20. febr.: znamka ob stoletnici druge srbsko turške vojne — 1877;

4.—24. mar.: znamka ob 500-letnici slovenskega kmečkega punta na Koroškem. To je bil prvi večji punt, ki se je začel marca 1478 nad Beljakom in so ga julija 1478 zatrli Turki, ki so takrat vpadli na Koroško;

5.—24. apr.: štiri znamke ob dnevu jugoslovanskega vojnega letalstva — letala;

6.—3. maja: Dve znamki Evropa — CEPT — sliki arhitektonskih spomenikov;

7.—5. maja: znamka ob II. svetovnem amaterskem prvenstvu v boksu v Beogradu;

8.—25. maja: štiri znamke Živali;

9.—1. jun.: dve znamki ob mednarodnem dnevu varstva človekovega okolja — prikaz enega od narodnih parkov;

10.—19. jun.: znamka ob 100-letnici rojstva Filipa Filipovića in Radovana Dragovića, zaslužnih socialističnih oziroma komunističnih aktivistov v Srbiji;

11.— junija: dve znamki ob XI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije;

12.—10. avg.: znamka ob svetovnem prvenstvu v kajaku in kanuju na mirnih vodah;

13.—26. avg.: znamka ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav;

14.— 4. sept.: štiri znamke Sodobno jugoslovansko kiparstvo;

15.— 2. okt.: dve znamki Otroški festival »Radost Evrope« — otroški risbi;

16.— 5. okt.: znamka ob 100-letnici Kresnenske vstaje. Začela se je v Kresni v Pirinski Makedoniji;

17.—28. nov.: pet znamk Umetnost v Jugoslaviji skozi stoletja — grafike s socialno snovjo.

Med letom bodo izhajale tudi francovne znamke nominalnih vrednosti, ki bodo potrebne poštnemu prometu.

Bojan Pečar

Ansambel bratov AVSENIK, ki se vneto pripravlja na slavo »srebrnega jubileja«, je konec lanskega leta doživel eno svojih najdražjih priznanj. Na povabilo kabineta predsednika republike in na posebno pobudo predsednika Tita so razigrani godci »izpod Robleka« igrali in peli v Karadordevu, na lovu, ki ga je predsednik Tito pripravil za šefe diplomatskih misij, akreditiranih v Beogradu. Po štirih letih, ko so Avseniki za Silvestrovo 1973/74 na Brdu pri Kranju prvič nastopili pred predsednikom republike, je bilo vnovično srečanje tovariša Tita s priljubljenim ansamblom nadvse prisrčno, najbolj pa so seveda vžgale Koširjeve »lovske« s plošče »Lovske laži«. Zaradi nastopa v Karadordevu so Avseniki prekinili svojo švicarsko turnejo, saj pred tako ugledno »zeleno bratovščino« vsak ansambel lahko nastopi le enkrat v svoji karieri.

In še en ansambel iz Slovenije je konec lanskega leta nastopil za predsednika Tita: ta izjemna čast je doletela skupino VIKIJA AŠIČA iz Celja, ansambel, ki že vrsto let zapored žanje čast in hvalo na domala vseh domačih vižarskih prireditvah. Ašičevi fantje so za predsednika republike in njegove goste igrali na sprejemu, ki ga je priredil ob 80-letnici Franca Leskoška-Luke na Brdu.

Ponudba plošč polk in valčkov je v začetku letošnjega leta kar zavidljivo obilna. Poleg Slakovega »Popotnika« in Avsenikovega albuma »Povsod smo doma« je na prodajnih policah tudi »kanadska plošča« Kmetčevega ansambla z naslovom »Moja štajerska dežela«, pa plošča Celjskega instrumentalnega kvinteta »Voščimo Abrahamu«, ki so jo izdali ob desetletnici ansambla; prijatelj tria Francija Flereta in vokalnega kvinteta Dobropoljski fantje lahko sežejo po »Rdečih nageljnih« (tak je namreč naslov njihove velike plošče), vokalni kvartet DO je posnel izbor starih narodnih za ploščo »Oblaki so rudeči«, svojo enoletno vižarsko bero pa so na ploščah ali kasetah predstavili še mnogi drugi godci. Kaže, da zaloga polk in valčkov zlepa ne pošla.

Prireditelji zamejskega festivala domače zabavne glasbe v Števerjanu in pripravljalni odbor ptujkega festivala sta že objavila natečaj za letošnja festivala domačih viž in napevov. Organizatorji jubilejnega, desetega ptujkega festivala so letos pripravili kar dvoje razpisov: poleg že tradicionalnega natečaja za prijave ansamblov so letos prvič objavili tudi natečaj za besedila polk in valčkov, s čimer želijo prireditelji dvigniti nad raven »gasilske veselice«, kar je bilo zadnje čase ptujskemu festivalu večkrat očitamo.

Brane Golob

DOPISOVANJE S FILATELISTI

Sem filatelist in zbiram žigosane znamke iz Francije in Združenih držav Amerike. Ker je v teh dveh državah tudi veliko naših izseljencev, se obračam nanje z željo, da bi se dopisoval z njimi in si izmenjeval znamke. Dopisoval bi si rad v slovenskem ali angleškem jeziku.

Anton Sterle
61210 Ljubljana-Šentvid
Kurirska 3

MALI OGLASI

Prodajam novo hišo z 2 ha zemljišča — pritlični rodni nasadi — na hribčku, lep razgled na Krško polje ob asfaltirani cesti, na samem.

Ponudbe:

Vesel Gvidon
68273 Leskovec pri Krškem
Jugoslavija

Prodajam hišo z vrtom v kraju Trebnje, Stari trg 20.

Ponudbe na naslov:

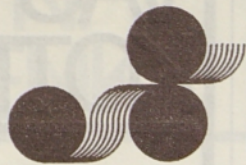
Krevs Ladislav
Wilhelmshöhe 9
5180 Eschweiler
Deutschland

REGIONALNO SMUČARSKO TEKMOVANJE

SPD Triglav v Švici organizira 5. marca regionalno smučarsko tekmovanje (7. slovenski veleslalom), ki bo na smučiščih v Unteribergu. Udeležence tekmovanja vabimo, da se zberejo v Unteribergu že 4. marca na družabnem večeru, ki bo v športni dvorani v tem mestu. Organizator želi, da bi se tega večera udeležilo čim več naših rojakov iz Švice in sosednih alpskih držav. Za razvedrilo bo igral ansambel iz domovine. Pričetek ob 19. uri.

Prijave za tekmovanje sprejema do 1. 3. 1978 Janez Kušar, Sternackerstr. 8, 5200 Brugg, tel.: 056/41 74 84. Prijavite pa se lahko tudi v tekmovalni pisarni v soboto 4. marca od 10. do 14. ure.

U. O. SPD Triglav v Švici

slovenske
železarne
ljubljana

Železarstvo na slovenskem ozemlju ima staro in bogato večstoletno tradicijo. V številnih talilnih ognjiščih se je ruda z ogljem reducirala v železo, ki so ga v žilavilnih ognjiščih obdelovali do prave vsebine ogljika in končno prekovali v železarske izdelke. Z naraščajočo potrebo po jeklu se je izpopolnjevala tudi tehnologija. Iz talilnih ognjišč so se razvili plavži, iz katerih je otekalo nekovo surovo železo — grodelj, žilavilna ognjišča pa so se spremenila v pudlovke. Kovačnice so postale premajhne in graditi so se pričele valjarne na vodni in kasneje parni pogon. Naraščanje proizvodnje je zahtevalo vedno večje proizvodne enote, vedno več železarskih delavcev in vedno večje kapitale. Posamezne fužine niso mogle več slediti hitremu napredku tehnologije. Izgubljale so svojo konkurenčno sposobnost in stare fužinarske organizacije so se morale umakniti kapitalno močnejšim družbam. Tako so v prejšnjem stoletju po ukinitvi nekaterih, ter po združitvi in modernizaciji ostalih nastale na slovenskem ozemlju tri železarne — železarna Jesenice, Ravne in Štore, ki so svojo dejavnost ohranile do današnjih dni.

Obdobje med obema svetovnima vojnama ni znatno prispevalo k rasti proizvodnega potenciala niti tehnološkega napredka treh slovenskih železarn. Ne glede na to pa je slovensko železarstvo v državnem merilu zavzemalo v bivši Jugoslaviji prvo mesto.

Nov nesluten razvoj pa je doseglo po drugi svetovni vojni, v socialistični Jugoslaviji. Načrtno in skladno s celotno industrializacijo države so bili v vseh treh slovenskih železarnah modernizirani in zgrajeni v celoti novi obrati. Vpeljana je bila sodobna tehnologija proizvodnje ter vroče in hladne predelave jekla. V primerjavi z ostalimi jugoslovanskimi železarnami, ki so pretežno izdelovalci masovnih vrst jekla, je značilnost slovenskih železarn proizvodnja kvalitetnih in plemenitih vrst jekla

ter visok delež jeklarskih izdelkov z višjo stopnjo predelave. Taka struktura proizvodnje odgovarja tudi našim splošnim ekonomskim, tehnološkim, energetske, tržnim in kadrovskim pogojem.

Stalno izboljševanje gospodarskega učinka poslovanja je in mora biti trajna naloga vsake gospodarske organizacije. Za dosego tega je med drugim potrebno stalno izpopolnjevanje tehnologije proizvodnje, popolnejše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti, boljša koordinacija in specializacija proizvodnje. To, kakor tudi nujna potreba skladnega nadaljnega razvoja, enotnejšega nastopa na domačem in inozemskih tržiščih, ter ne na zadnjem mestu tudi združevanje intelektualnega potenciala je bilo glavno in osnovno vodilo za v letu 1969 izpeljano integracijo vseh treh izdelovalcev jekla na področju republike Slovenije — železarne Jesenice, Ravne in Štore v združeno podjetje — Slovenske železarne s sedežem v Ljubljani.

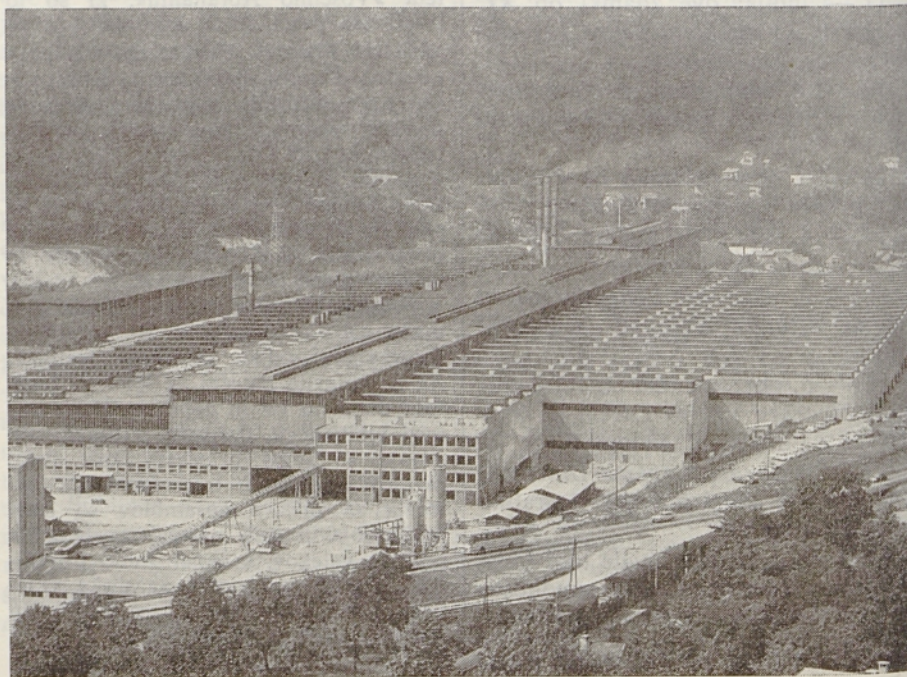
Med sprejetimi izhodišči razvojne politike tako združenega podjetja

je bila tudi uskladitev proizvodnje s porabo jekla. V tem prizadevanju za čim večjo uskladitev razvoja proizvodnje osnovnih metalurških izdelkov za njihovo nadaljnjo predelavo so se kot prva v l. 1973 povezala v integralno celoto še štiri kovinsko predelovalna podjetja — tovarna verig Lesce, tovarna vijakov Plamen Kropa, tovarna vijakov Tovil Ljubljana in tovarna žičnih izdelkov Žična Celje. Razen teh sedmih proizvodnih delovnih organizacij je bil v sklop Slovenskih železarn vključen še Metalurški inštitut v Ljubljani, ki je osrednja raziskovalna institucija na področju metalurške dejavnosti v Sloveniji.

S tem je bil postavljen temelj sestavljene organizacije združenega dela Slovenske železarne, kar pomeni nov in pomemben mejnik v razvoju in krepitvi slovenskega železarstva.

V prvem petletnem obdobju obstoja združenega podjetja se je od l. 1970 do l. 1975 povečala proizvodnja surovega jekla od 630.000 na 795.000 ton ali za 26 %; proizvodnja gotovega blaga od 527.000 na 74.000 ton ali za 40 % in celotni dohodek od 1.8 na 8.3

Nova hladna valjarna pri Železarni Jesenice

svetovnem trgu

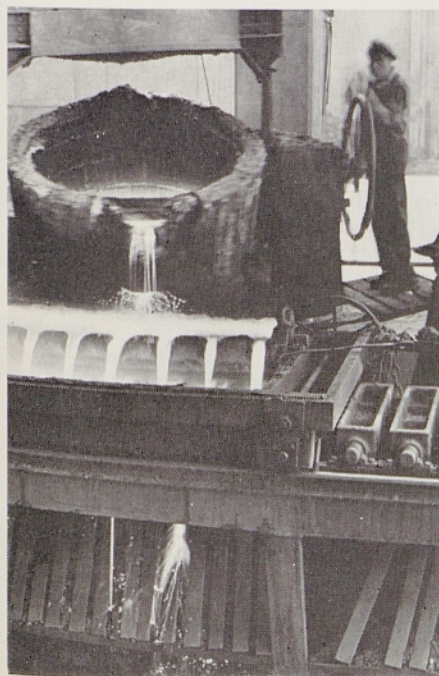
milijarde din. Vrednost izvoza se je dvignila od 9.5 mil. dolarjev v l. 1970 na 38.8 mil. dolarjev v l. 1975, ter v 76. letu na 44.4 mil. dolarjev.

S tem rezultatom so se slovenske železarne med organizacijami združenega dela povzpele po doseženem celotnem dohodku v l. 1975 na prvo mesto v Sloveniji.

Slovenske železarne izdelujejo danes širok asortiment kvalitetnih in plemenitih konstrukcijskih jekel za strojogradnjo, nosilne konstrukcije, kotlogradnjo, ladjedelništvo itd.; vzmetna jekla; avtomatna jekla, nelegirana in legirana orodna jekla, brzorezna jekla; nerjava in ognjeobstojna jekla; dinamo in trafo jekla, ter jekla za posebne namene uporabe.

Ta jekla predelujejo v toplo in hladno valjano odnosno vlečeno paličasto jeklo, pločevino in žico; kovano jeklo in odkovke; jeklolitino sivo in nodularno litino; ulite in kovane valje; vzmeti za cestna vozila; rezalno orodje, industrijske nože in ostalo rezalno orodje za kovinsko, lesno in druge industrijske panoge; pnevmatska

Jeklo teče . . .

vrtalna in odkopna kladiva; mehanske in hidravlične stiskalnice; kovaško-valjarske stroje; industrijske škarje; poljedelske traktorje ter končno verige, vijake, varilne elektrode in žice za talno varjenje in ostale žične izdelke.

Jugoslavija je odprta in nevezana socialistična dežela, zato mora biti tudi njeno gospodarstvo vključeno v mednarodno delitev dela. Del naših izdelkov mora imeti svoje odjemalce v tujini. Izvoz je za Slovenske železarne nujna potreba, le na ta način si lahko zgotovijo potrebna devizna sredstva tako za uvoz dela nekaterih surovin, potrošnega materiala in investicijske opreme. Izvoz omogoča tudi boljše izkoriščanje naših zmogljivosti. Dalje ne smemo pozabiti, da izvoz omogoča tudi transfer znanja, izkušenj in tehnologije in da je edino pravo merilo naše resnične ekonomičnosti proizvodnje. Le na zunanjih tržiščih se srečujemo s svetovnimi ekonomskimi dosežki.

Izdelki slovenskih železarn se ne pojavljajo danes prvič na svetovnem trgu, številna priznanja in odlikovanja, ki jih hranijo tehnični muzeji železarn, pričajo o visoki kakovostni ravni izdelkov slovenskih železarn, ki so si že v pretečenem stoletju našli pot na svetovna tržišča. Izvoz je praktično zamrl v obdobju med obema svetovnjima vojnoma. Izvozna dejavnost pa je bila tudi v prvih povojnih letih spričo velikih domačih potreb zelo skromna.

Vedno v večji meri zavedajoč se v prejšnjem odstavku dokumentirane nujnosti izvoza so se slovenske železarne stalno prizadevale za povečanje obsega izvoza in so danes že postale kljub veliki konkurenci relativno močan izvoznik. Krepitev izvoza je ena od važnih nalog, ki si jo je sestavljena delovna organizacija – Slovenske železarne – zastavila tudi v svojem razvojnem načrtu za naslednje obdobje.

Izvoz slovenskih železarn je v l. 1970 dosegel vrednost vsega 9.4 mil. \$. Od tega leta dalje je v stalnem porastu in je v l. 1976 dosegel do danes rekordno višino 44.4 mil. \$. V šestih letih se je torej povečal za 4.7-krat. V tem obdobju pa se ni le povečal količinski obseg izvoza, temveč so bile dosežene tudi strukturalne spremembe v asortimentu in to v korist višje vrednih jeklarskih izdelkov z višjo stopnjo predelave. Od skupno dosežene vrednosti izvoza v l. 1976 – 44.4 mil. \$ odpade na konvertibilne valute 56 % in na kliring 44 %. Računano na zaposlenega so slovenske železarne izvozile za 2.638 \$ blaga. Delež posameznih delovnih organizacij v sklopu združenega podjetja seveda ni enakomeren. Saj je odvisen od asortimenta, razlike pa obstojajo tudi med izvozom v zahodne razvite države in države SEV. Največji izvoz 3.180 \$ na zaposlenega je med železarnami dosegla železarna Ravne, med predelovalnimi delovnimi organizacijami pa Plamen Kropa z 9.800 \$ na zaposlenega.

Po obsegu izvoza stoji med vzhodno evropskimi državami na prvem mestu Sovjetska zveza, med zahodnimi državami pa Zahodna Nemčija in Združene države Amerike.

V letu 1977 smo spričo krizne situacije na svetovnem trgu jekla le z velikimi težavami obdržali v l. 1976 doseženi nivo izvoza. Vendar ta proporcionalno nižji porast izvoza, kot smo ga dosegli v prehodnem letu, ne bo zavrl prizadevanj za uresničitev postavljene naloge – v tekočem planskem obdobju doseči 100 mil. \$ letnega izvoza.

Vasilij Terseglav

TOVARNA MODNE KONFEKCIJE

CELJE

toper

toper

toper

toper

toper

RODNA GRUDA 3

SLOVENIJA

SOZD »ELKOM« ZDRUŽENA
ELEKTROKOVINSKA
PODJETJA-MARIBOR O.SUB.O.

ELEKTROKOVINA MARIBOR

Proizvodni
program

Svetilke
za notranjo
in zunanjo
razsvetljavo

Svetilke
za notranjo
in zunanjo
razsvetljavo

Svetilke
za bolnišnice

Svetilke
za tunele

Tračne
svetilke
za prostore
z vlažnim
ali agresivnim
ozračjem

Predstikalne
naprave

Elektromotorji
Zavorni

elektromotorji

Elektromotorji
z zunanjim
rotorjem

Rotodinamične
črpalke

(horizontalne,
vertikalne,
normirane,
nodvodne
in hladilne)

Muljne
črpalke

(za
gradbeništvo)

Hidrobloki

Hidropostaje

Brusni

stroji

Rineži —

elektro-

hidravlični

mehanizmi

Avtomatski

polnilniki

akumulatorjev

Centralni

napajalniki

za napajanje

svetilok

varnostne

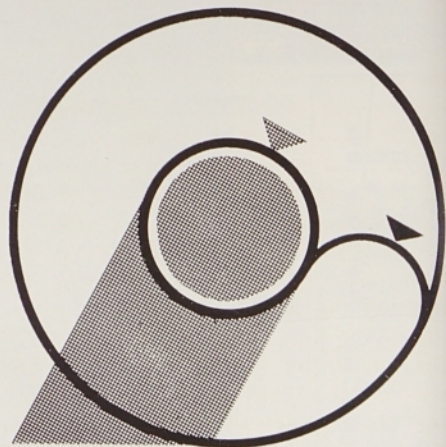
razsvetljave

Regulatorji

svetlobnega

toka

indov
EXPORT-IMPORT
industrija
ovitkov
ljubljana
Poljanska 95
SI-1000
indov
31601 yu indov
TEKOČI RAČUN L.B
50101-201-13047

25 LET

Izredno pestra izbira
kvalitetnih naravnih črev,
umetnih ovitkov in ovojev
za pečenje vam je vedno na
razpolago tudi v naši novi
samopostrežni trgovini na
Poljanski cesti 95

ENGLISH SECTION

FROM THE EDITOR

This month in »Rodna gruda« we would particularly like to draw your attention to a contribution about self-management in one of Slovenia's business enterprises, which should be an example of how self-management works here in practice. We set off for Cerknica, to the »Brest« Factory of Furniture, which is well-known in Yugoslavia and in many countries of the world for the excellent furniture it manufactures. The furniture industry is the Slovene branch of industry which takes first place amongst our exporters.

At Cerknica, at the »Brest« Factory, we had the longest talks with the chairman of the Central Workers' Council of the factory, who explained to us in simple words how workers are asserting their legal rights and how they are taking part in the running of the enterprise; at the same time we found out what decisive importance this factory has for the development of this part of our country, Nortranjska.

We invite all our readers to write to us and let us know what they would like to read about in the English Section and Spanish Page of our magazine.

Jože Prešeren

THE SLOVENE OCTET YESTERDAY, TODAY AND TOMORROW

"We have always tried to be close to the people and at the same time to attain a sufficient amount of prestige, for we do not believe in two kinds of culture — one of the highest artistic standards and one for the people; there is only one culture, which must be understandable to everybody".

The Slovene Octet, which has been singing for over twenty-six years, would have during this period perhaps had even fewer difficulties and better possibilities for the reaching of even greater artistic achievements if the voice of the people had got through. Perhaps — in that case — the crew of the octet boat would not be changing at this moment; they would stay together for another two or three years in spite of the natural need for the replacement of older singers with younger ones. Which members of the Octet are actually leaving? They are Tone Kozlevčar (baritone) and Božo Grošelj (second tenor), who have been the backbone of the Octet since it was founded in 1951, then the excellent baritonist Andrej Štrukelj, who, considering his age, is the "doyen" of the Octet, and finally, Jože Kores (first tenor), who has been attracted by

an offer from the Maribor Opera-House. The rest of the members, who will be joined by new singers — selected on the basis of the highest possible artistic standards — will, of course, make every effort to continue the honorable tradition of the Slovene Octet.

Have you perhaps seen the latest, jubilee album consisting of three records with a repertoire of exclusively Slovene songs, starting with those composed by Gallus, and continuing with those of Gerbič and Kogoj up to those of the present day composers, including Slovene folk partisan and patriotic songs, which the Slovene Octet has recently recorded for the "Helidon" record company? We took this well designed album, which bears the symbol of a red autumn leaf of the linden tree on the front cover, and includes a full text on the work and development of the Octet, with us on our tour of Norway. The Norwegians were really enthusiastic about these records. We ran out of the other records we had taken along with us during the first few concerts as well. "Although I don't understand the Slovene language I find these records wonderful; they bring me to life again," confessed a Norwegian carpenter, who had worked in America for a long time, and who, together with several other fans, even followed us to the hotel after the concert at Sandane. "You have become the singing ambassadors of Yugoslavia", the people at the Rikskoncerten Head-Office in Oslo told us.

"Master Singers" — this is how the music critic of the Belgrade newspaper "Politika" entitled his write-up after the Octet's most demanding programme had been presented at the "Bemus" Autumn Music Festival in Belgrade. The critic particularly praised "Bailiff Jernej's 'Our Father'", a piece composed by Pahor after Cankar's story "Bailiff Jernej and his Justice". "Excellent Slovene Octet", writes Oskar Pandi in the Ljubljana newspaper "Dnevnik" after the recent festival in Novi Sad; he goes on to say that "the convincing performance of the guests from Ljubljana was one of the highest, star-like moments of the festival". His colleague from the Hungarian paper "Magyar", Szo Mago Hedvig, similarly mentions "a clear, wonderful and harmonious" performance.

"The Slovene Octet has visited thirty countries all over the world," says the present leader of the Octet. "I dare say that although every one of us is difficult at times and we do have some faults, it is not very likely that Slovenes will ever again have such a brilliant and convincing singing group, which has reached so far in the world. I remember our concerts in Japan when the attractive Japanese girls with bunches of flowers sailed up to the singers on the stage, the concerts in Tanzania, in Australia — that concert with a huge audience in Melbourne when, amongst Australians and our Slovene fellow-countrymen, I felt

RODNA GRUDA
Magazine
for Slovenes Abroad
Cankarjeva 1/II
61001 Ljubljana
Slovenia-Yugoslavia
Tel. 061/23 102

Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Drago Seliger (Editor-in-chief), Jože Prešeren (responsible Editor) and Janez Kajzer
English translations: Milena Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 7 and 8 are published together as a double issue.
Yearly subscription for overseas countries is 6.— U. S., Canadian or Australian dollars. Payment can be made direct to our Account, No. 50100-620-010-32002-575 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to »Slovenska izseljenska matica — in a registered letter

again that as long as we Slovenes sing we'll live. I remember New York and San Francisco, Iceland in the middle of the Atlantic, Moscow and Paris, and Germany where we gave the audience a straight performance of the partisan composition by M. Kozina entitled "The Ring", or the heart-felt meetings with our fellow-countrymen in Carinthia, and in the Trieste and Gorica areas over the border from Yugoslavia. I can remember clearly the temperamental black girls in Tanzania, in Dar es Sallaam, the last port-of-call on our tour of Africa, who literally started to shout and dance to the sounds of Gallus's "Ascendit" and Kernjak's "Mojca". And when we were singing at the National theatre in Somalia, the director of the theatre rushed to me behind the stage in the middle of the concert, asking where we had hidden the piano. "The audience can't believe that you sing without an orchestra. They all think that the instruments are hidden under the stage, so please tell them that the singing comes from the singers alone".

A NEW, POCKET BOOK COLLECTION

Two years ago seven Slovene publishing houses, "Borec", "Državna založba", "Cankarjeva založba", "Tehniška knjiga" and "Mladinska knjiga" of Ljubljana, "Obzorje" of Maribor and "Lipa" of Koper concluded a self-management agreement about the joint publication of a collection of books, to be known as "Žepna knjiga" ("Pocket Book"). A short time ago the publishers offered their readers the first twelve books of this paper-back edition, which, in fact, is not their first attempt to encourage Slovene readers to buy books which don't only look nice on the bookshelf but also offer inexpensive and high-quality reading. However, it is hoped that the above-mentioned collection will become the first attempt to meet with success. The additional purpose of the joint action of our publishing-houses is to bring the book closer to the reader, and thus 250 new book-selling places will be opened in Slovenia, so that people will be able to buy books in supermarkets, in kiosks at railway and bus stations, and elsewhere.

For the first year's publications, the publishing houses have chosen twelve books from the fields of fiction, science fiction, documentary literature and handbooks, including the most widely read works from our original literature and translated works. With the second year's publications the collection, which will again include twelve books, four books being published at a time, will widen the choice of books to other fields of literary endeavour. Each book is published in an edition of ten thousand copies and if all of them are sold the publishing costs will be fully covered.

SPLIT IS GETTING READY FOR THE 1979 MEDITERRANEAN GAMES

Fervent preparations for the VIII. Mediterranean Games to be held from September 15th to 29th, 1979 in the capital of Dalmatia, Split, are already taking place. With the help

of the whole country, the city which lies among the foothills of Marjan will get several new sports facilities. Preparatory construction works have already been started. It is estimated that a total of 880 million dinars will be needed for the Games to be held in the necessary style.

The Mediterranean Games in Split will be the greatest sports event in Europe in the period between now and the start of the 1980 Olympic Games in Moscow. Taking part in the Mediterranean Games '79 will be 3000 sportsmen from the following fifteen countries: Algeria, Egypt, France, Greece, Italy, the Lebanon, Libya, Malta, Morocco, Syria, Spain, Turkey, Tunis, Monaco, and Yugoslavia.

The participants will be competing in 25 different sports disciplines: athletics, cycling, boxing, weight-lifting, gymnastics, lawn hockey, sailing, judo, canoeing, basketball, fencing, football, volleyball, swimming, rugby, handball, wrestling, diving, table-tennis, shooting, tennis, waterpolo, archery, rowing and horse-riding. Split hasn't had enough sports facilities in the past, so by 1979 a new football stadium is to be built; it will include all athletics facilities, a 50-metre and a 30-metre swimming-pool, and a special swimming-pool for divers. There is also to be a new gymnastic hall, and a number of playing grounds for basketball, handball and volleyball. The big stadium, which will be partly covered and the two swimming pools, occupying an area of about 100 hectares, are to be built in the Spinat-Boljut area, whereas the new sports hall will be situated on Gripe.

It is interesting to note that no special housing facilities for the sportsmen and visitors to the Games are to be built in Split as is usually the case with the cities in which the Olympic Games are held. All participants will be able to stay in the hotels in Split and its neighbourhood. The press-centre will be situated in the centre of the city, at the Hotel Marjan and there will be several sub-centres. A T. V. centre is to be arranged in the centre of Split, too.

An important part in the organization of the Games will be played by other Yugoslav towns. Yugoslavia's best specialists and sports workers are going to take part in the preparations and help the local organizers with their experience. Let us mention as well the fact that, according to present estimates, the Mediterranean Games are expected to bring in 120 million dinars' worth of profit, for they will be going on not only in Split but also on the island of Hvar, at Makarska, Sinj, Trogir, Šibenik and Omiš.

THE ISLAND OF KRK WILL SOON BECOME A PENINSULA

On the building-site of the new bridge which is to connect the island of Krk with the mainland, a start has been made to preparations for the assembly of the parts of the bridge arch. Construction has begun simultaneously on both banks and when the builders meet in the middle next autumn our largest island will have turned into a peninsula.

The building of this bridge is interesting from the technical point of view, too. The larger section of the bridge arch, which will stretch from the mainland to the little island of St. Marks is going to be 390 metres long and it

Polje — The field. Photo: Janez Klemenčič

will be the longest in the world; the other section, from St. Mark to Krk, is going to be 244 metres long. The height of the bridge is to be 67 metres above the sea-level, so that the bridge will be present no obstacle even to the largest ships. On the bridge there will be two lanes for motor vehicles and a special path for pedestrians.

The most difficult part of the construction work was undoubtedly the one which isn't visible any more. When the foundation slabs each weighing 500 tons, were being built the builders encountered great difficulties, as our largest floating crane, the "Veli Jože", has a capacity of only 300 tons. The slabs were for this reason concreted hollow on a special pontoon and then sunk together with the pontoon. Underwater the slabs weighed "only" 140 tons and represented no difficulty for the crane. Then the water was pumped out of the slabs and they were filled with concrete and fixed to the sea-bed.

The bridge will be opened for traffic in the middle of 1979, but it will be possible to use it even before then. The two arches which are to be connected by next autumn will also carry the pipes of a new oil pipeline, which is to be finished by the autumn of 1978. Thus the bridge will actually have two "openings".

The island of Krk, which is gradually becoming Rijeka's industrial zone, will, by means of the new bridge, become a suburb of Rijeka in the real sense of the word.

»ISKRA« IN EQUADOR

In the capital of Equador, Quito, the foundation-stone was recently laid for a factory of electrical hand tools, to be manufactured on the basis of Iskra's technology. The factory represents a joint investment of a mixed firm, "Iskraemec", founded with the joint capital of "Iskra" and the Equador corporation CNF in 1975. The construction of the new factory will be carried out in five phases; first the production halls are to be built, and then the warehouses and the administration building.

The firm of "Iskraemec" has so far worked on the assembly of a whole range of semi-professional and professional electrical tools, whose parts were provided by "Iskra" of Kranj and its Swiss factory "Perles". This year "Iskraemec" has sold a million dollars' worth of tools, and it is expected to reach a figure of 3 million dollars.

Up till now "Iskraemec" has been assembling the tools in temporary premises; but in the new production hall it will be possible to utilize the most up-to-date technology and even to manufacture some parts. Some other kinds of Iskra's machines and equipment will be assembled in the new factory, too. It is expected that production at "Iskraemec" will come to 35 thousand various tools next year.

"Iskraemec" is Iskra's first factory in Latin America, but "Iskra" is planning to introduce its technology to some other developing countries as well. During the past two decades "Iskra" has managed to develop a high-quality production of electrical hand tools, which don't lag behind the best in the world. The success of Iskra's enterprise in Quito will be of great importance for the further business cooperation of our Economy with this part of the world, where Yugoslavia is, as yet, only modestly represented.

THE SLOVENE WORD IS NOT FORGOTTEN

In Yugoslavia there are two active Slovene cultural societies of long standing, one in Zagreb and the other, "Bazovica", in Rijeka. The latter is celebrating the 30th anniversary of its activities this year. Over the past three decades this cultural society, which has 580 members, has done a lot to preserve the Slovene word from oblivion. Over 5,000 Slovenes living in Rijeka are now more closely connected with their native country than they were during the first post-war years, but this doesn't mean that the "Bazovica" society has less work to do now.

At present there are four sections working within the society: the mixed singing choir, the youth folklore group, the drama group and the recitation section. The most successful of them has been the choir led by Professor Peter Škrjanec.

It is encouraging to know that the "Bazovica" Society has recently accepted a number of young people among its members, which means that the tradition of this society will be successfully continued into the future. In this way the society will best justify the trust shown to its members in 1950 when the society was given its present premises. On that occasion the then President of the City Council said: "I know to whom we are giving these premises and I also know that they'll be in good hands".

THE FIRST YUGOSLAV — MADE ROBOT

Specialists of the "Mihajlo Pupin" Institute needed two years to make the first Yugoslav-made robot, a mechanical man, which, however, is somewhat different from what we usually imagine a robot to be; this Yugoslav robot does not either walk or tell jokes or play chess. And yet it will be of great help to the workers of "Teleoptika". It will carry out some finishing operations in the process of manufacturing small automobile parts — the kind of work which is very tedious and even harmful to health.

The robot is actually not a mechanical man in the real sense of the word, but rather an complicated artificial-arm mechanism. "Tedious and at the same time very strenuous

work, which requires a lot of movements of the hands over a short period of time is just right for a robot", says Miomir Vukobratović, the head of the department for robot studies at the "Mihajlo Pupin" Institute. "By introducing robots into the working process we make it possible for man to concentrate on more demanding and better work, and this has been the aim of our endeavours to make a robot. For the same amount of work which a man can perform in twelve seconds, the mechanical arm will need thirty seconds, but it will make the whole process much easier for the workers and in this way our purpose will be achieved".

Miomir Vukobratović points out the great advantage of the robot over man. "A worker has to be replaced after a certain time, whereas the mechanical arm will be working continuously, without a break, for it won't need any".

At present the first robot is being adjusted to the production process at "Teleoptika". Meanwhile the "Mihajlo Pupin" Institute is working on a new robot in cooperation with the Faculty of Mechanical Engineering from Belgrade University and the Sevojno factory of Valjevo.

A MAGNIFICENT ACHIEVEMENT

If there is any building site in our country which represents a truly great achievement, then this certainly is the Danube—Tisa—Danube Hydro-system. Thirty years ago the green light on the highest level of social planning was lit for the realization of a much older idea. At the start of September 1947 the Serbian Assembly adopted its first five-year plan and earmarked 4.5 million dinars for the first phase of construction.

Since then the construction of the Danube—Tisa—Danube Hydrosystem has nearly always been at the top of the list in all the development plans of the Autonomous Province of Vojvodina. Now, when this gigantic project has been completed it is possible to say that a much bigger water-system has been built in Vojvodina than is, for instance, the Suez Canal.

During the construction of this hydro-system 127 million cubic metres of earth were excavated, which is four times more than the construction of the Suez Canal needed. This figure speaks for itself. The hydro-system includes the construction of over 250 important civil engineering structures and of the same number of ones of lesser importance. Over 460 kilometres of canals have been made fit for navigation in both directions.

The importance of hydro-systems for the Economy of Vojvodina and for the Yugoslav Economy as a whole can best be demonstrated by the fact that during the past two decades 200 thousand hectares of the highly-fertile land of Vojvodina have been saved from floods and underground water. Droughts, too, have been prevented and now are a thing of the past, for the main part of this territory gets the water it needs from a network of canals. In addition to this, the so-called "artificial rain", obtained from the canal water, will soon be utilized for the rest of the land.

The system of canals provides protection against floods and underground water for 760 thousand hectares of land

and, at the same time, provides water for 400 thousand hectares of land short of water. These main functions are supplemented by several additional functions of the hydro-system, such as the provision of water for industry and the population, the development of a microclimate and the change of vegetation in this area.

Such all-round usefulness and utilization of the hydro-system thus surpasses the one-sided functions of some other canals and navigable waterways around the world. The network which consists of 960 kilometres of main canals and 14.000 kilometres of side canals has changed the face of Vojvodina. At the same time it is proof of the hard work and perseverance of a whole army of workers, including over 3,500 engineers, technicians and other technical staff.

SHIPS TO SAIL ON THE LJUBLJANICA AGAIN

In the near future representatives of the Institute for Town-Planning of S. R. Slovenia and the Water Board of Ljubljana are to meet at Vrhnika to decide on reserved areas for the future navigable canal which is to pass through this town and to revise the existing urbanistic plan.

The initiative for this meeting has been given on the basis of the "Project 2000", which, among other things, deals with the question of energy and the navigational potential of our rivers and the linking of the Adriatic with the Danube basin, which is to be Europe's fifth grand waterway.

"Project 2000" was completed in 1973 as a result of cooperation between foreign and Yugoslav experts; it had been originally initiated only by the need for the regulation of the River Sava. At the same time, over ten years ago the first talks were held between Italian and Slovene waterway planners. The Italians, who already have a few continental waterways, would like to link theirs up as soon as possible with the main waterways of Central and Northern Europe. Since their wish can be materialized only by means of a link through Slovenia, the "Italian Consortium for the Venetian Navigable Waterway" has been giving a lot of encouragement and initiative to the Slovene canal-planners.

According to the "Project 2000" report the first section to be made fit for navigation is that between Belgrade and Sisak with extensions to Zagreb and Ljubljana. At the same time the Vukovar—Šamac canal is to be built. Our neighbours, the Italians and Austrians want a branch to be built off from Zidani most in a northerly direction along the Savinja river to Celje, on to Maribor, and then all the way to Bratislava in Czechoslovakia.

And what will the new waterway through Ljubljana be like? The main port will be situated at Zalog, with others at Štepanja vas, Špica, Podpeč and Vrhnika. The section of the Ljubljanica River flowing through the town will remain unchanged, for the waterway will run along the widened Gruber's Canal and further on along the straightened-out riverbed of the Ljubljanica River to Vrhnika, where the reserved areas of land have not yet been set up. What kind of benefits are expected from the new water-

Soteska near Dolenjske Toplice — photo: Ančka Tomšič

way? On the Slovene section of the hydro-system there are to be 18 canal-gates, which could be used for hydro-electric power-stations with a total power of 380 MW and a generated electric energy of 1.700 GWh. Owing to the canal-gates sailing will be relatively slow and the waterway is intended primarily for the transport of non-perishable goods. Furthermore, the operation of ships and the maintenance of the waterway will open up a lot of new jobs. The project will bring several other benefits, and it will, of course, be of great social and political importance.

Navigation along the River Sava and our green Ljubljana is thus not a utopia, which a few years ago we could not believe in, but it is rather just a matter of the future, which does not depend so much on technical as on financial problems. Such a project can, of course, be carried out only through cooperation among all the interested countries and by means of loans granted by the International Bank. If this great project starts to be materialized at least at the beginning of the 21st Century, then the Sava and the Ljubljana Rivers, which were navigable up to the 19th Century, will again come to the fore. At the same time a few other Slovene rivers will become navigable for the first time ever.

A HUNDRED NOVELS

The *Cankarjeva založba* Publishers of Ljubljana, Slovenia, have just completed a major undertaking by issuing the last of a series of a hundred selected novels. This was Ivo Andrić's *Travnička hronika* ("Bosnian Story").

What the renowned Ljubljana-based publishing house has accomplished over the past thirteen years amounts to an outstanding feat in the domain of book publishing. Its idea, which has now been realized, was to provide the Slovene-speaking reading public with a selection of major works of fiction by Yugoslav and foreign authors.

When the first of the series, Flaubert's "Madame Bovary", came out in 24.000 copies, the publishers' were thought to have been somewhat overambitious. But, actually, these were sold out in no time, as indeed happened with rest of the series which, incidentally, spans the period from classical times down to the present. Most of the books went to subscribers.

Today, there is not a single copy of any of the books issued during the first six years left in any bookshop, while no more than about a hundred copies of the later publications are still available.

To illustrate the scope of the undertaking, it should be added that the whole series of 100 novels was published in 871.000 copies! This illustration is all the more telling if we add that the population of Slovenia is about 1,800.000.

As we were told by editor Tone Pavček, the same publishers intend to issue this autumn new editions of the ten most popular books of the Hundred Novels series in 20.000 copies each.

They also plan to make ten selections each of poems, plays and short stories for publication in the next few years for their Slovene-speaking readers.

The village Volarje, rebuilt after the earthquake — photo: Ančka Tomšič

T.A.M. AN EXAMPLE OF SUCCESSFUL PRODUCTION

The TAM lorry factory from Maribor employs 6500 workers in a community of basic organizations of associated labour.

This enterprise, which began to manufacture the first lorries in Yugoslavia thirty years ago, today accounts for forty percent of the entire Yugoslav construction of these vehicles, being one of the factories with the biggest value of output in Yugoslavia. Plans are to increase output to 14,000 lorries and buses in 1980.

In addition to covering the domestic demand, TAM also successfully exports to countries of Europe, Asia, Africa and Latin America. TAM's lorries are most numerous on the roads of Poland, the BRD, Greece, Iraq, Pakistan, Egypt, Angola, Uganda, Zambia, Nigeria, Colombia and the Dominican Republic. Only last year TAM exported to those and to some other countries products worth 22 million dollars.

TAM's business success and expansion on the home and on the foreign market are a basis for the development of the personal and social standards of its employees. Industrious work and proper management have made for the material foundations of a better way of life of the workers: a quarter of the workers and their families live in new flats; in the immediate vicinity of the factory are day nurseries and kindergartens which solve the child welfare problems; the factory has a modern recreation centre with swimming-pools; on the Adriatic coast the workers have three rest resorts. They also have well-organized cultural and sporting activities. Understandably, in proportion with the successful results of work over the past few years, the income of the workers and their personal standards have steadily grown.

From "Yugoslav Life"

THE TRIGLAV NATIONAL PARK

The Triglav National Park, better known under the name of the National Park of the seven Triglav lakes, occupies an area of 2300 hectares of the most beautiful region of the Slovenian Alps, with an altitude from 1300 to more than 2500 metres. Two-thirds of the Park is located in the Alpine flora and fauna zone where one can see rare and exceptionally beautiful flower-plants, such as: edelweiss, Alpine rose, rhododendrom, and other species.

Among the high mountain game we could select: chamois, ibex, grouse, etc. The forests at the Park's lower level are of diversified and rich content.

The biggest value here is represented by the seven Triglav lakes of the glacier origin, distributed in a stair-like manner from 1300 to 2002 metres altitude. In addition, the Slavica cataract not far from Bohinj is very attractive. Well marked mountain directions and paths make it possible for mountain climbers and tourists to move around safely through this exceptional region of the SR of Slovenia, with several mountain type lodges.

The Park can be approached from two directions — from Ljubljana via Kranj, Bled and Bohinj or via the Trenta valley over the main Triglav range.

THE LARGEST TWO HUNDRED

INA — the Zagreb oil industry (Croatia), the Crvena Zastava Plants in Kragujevac (Serbia), Naftagas of Novi Sad (the Autonomous Province of Vojvodina), the Bor Mining and Smelting Basin (Serbia), the Zenica Mining and Metallurgy Combine (Bosnia-Herzegovina), head the list of Yugoslavia's productions organizations in 1976. This list was recently published by the *Ekonomska Politika* journal of Belgrade, in its traditional poll of the Largest Two Hundred.

The Two Hundred on the list employ 49 % of Yugoslavia's industrial workers. They include 130 production, 20 transport and 50 trade organizations.

The fifteen largest organizations have incomes of over 10,000 million, and the following 25 between 5 and 10,000 million dinars. Thirty-nine champion production organizations each employ more than 10,000 workers, and 95 producers on the list together employ 837,000 people. The largest single employer is the *Crvena Zastava Works*, with 32,753 workers.

The regional distribution of the two hundred work organizations on the list largely reflects differences in the size and development-level of individual republics and provinces. Thirty-eight % of the "largest" enterprises are in the Republic of Serbia (25 % of them in Serbia-proper, 11 % in Vojvodina, and 1.5 % in Kosovo); 24.5 % of the organizations are located in the Republic of Croatia; 21 % in the Republic of Slovenia; 12 % in the Republic of Bosnia-Herzegovina; 3.5 % in the Republic of Macedonia; and 1 % in the Republic of Montenegro.

Of the 130 production organizations on the list, 95 are engaged in industry and mining, 25 in agriculture and forestry, and 10 in construction.

YUGOSLAVIA AND THE UNITED STATES

This article takes a look at the development of relations between Yugoslavia and the new Carter administration in the United States. We are not speaking here of change in the general course of relatively stable relations between the two countries in comparison with previous or earlier administrations. Despite given exceptions and certain, shall we say, unpleasant moments in mutual relations, cooperation between the two countries has been otherwise more or less good. Experience has shown that it was always better and to mutual interest when things went normally and constructively, and conversely, that crises in relations benefited no-one. It took some time, of course, for a super power and an independent, non-aligned and socialist country to establish and develop relations of mutual respect, respect for mutual interests and genuine practical adherence to the well-known principles of non-interference in internal affairs, the development of relations based on equality, full respect for independence, sovereignty, etc. All American administrations, Democratic and Republican alike, contributed to the development of friendly and mutually beneficial relations whenever they adhered to these principles; deviation from these principles always raised difficulties in mutual understanding. Yugoslavia has always unambiguously wanted to develop constructive and friendly relations with the United States, regardless of which party sat in Washington. During earlier administrations, Yugoslavia and the United States signed exceptionally important and positive documents which provide a sound basis for further developing cooperation between the two countries in all fields. Consequently, President Carter and his new administration had the rich experience of previous administrations to fall back on in its relations with Tito's Yugoslavia. But, President Carter and his government have added to this their own new vision of the world, new opportunities in this ever-changing world. They seem to have taken into account the fact that America is better off without Vietnam and without Watergate, and that it can rightly aspire to correcting, changing, re-examining and adapting certain things from the past to new conditions, and with greater courage and fewer complexes shake off various "bêtes noires" of the recent past.

This is how the new American administration has presented itself to the world, although, of course, there is more to it than this. Quite naturally, such a foreign policy immediately found something in common with Yugoslavia, an independent and active factor on the international scene. It was not difficult to perceive Yugoslavia's exceptionally active, dynamic and constructive role in all questions of importance to the international community. Yugoslavia is generally acknowledged and accepted in the world for what it is a factor of peace, stability and balance, one of the most active countries in the non-aligned movement, prestigious and with its own specific weight in international relations and an enviable international position. Such a country is respected and anyone involved in international trends wishes to cooperate with Yugoslavia and engage in dialogue with it.

This past year has seen a stepped up exchange of visits between Yugoslavia and the United States: last spring a delegation of the Executive Council of the Socialist Repub-

lic of Croatia visited the United States, in May American Vice-President Mondale visited Yugoslavia, and this was followed up by visits from Under Secretary of State Christopher, Secretary of Defense Brown, and a number of senators and congressmen. The calendar also includes visits to Yugoslavia by several prominent American officials, Democratic and Republican politicians and others. This was the backdrop to the official visit paid to Washington by member of the Yugoslav State Presidency Edvard Kardelj, who was the guest of the American Government. He conducted exhaustive talks with President Carter, Vice-President Mondale and other leading American figures. They appear to have had an extremely frank, rich and equitable interchange of views on all question in the forefront of world events, leaving very few questions of any importance untouched.

The new administration is actively examining the new world situation and endeavouring to approach it pragmatically, both with respect to old and with respect to the no small number of new problems. This policy is in the process of formation and it is sometimes more and sometimes less successful, entailing certain marked failures. The new administration is basically using Kissinger's old strategy, with different tactics, and occasionally even more than that, and the new and more positive emerges quite courageously out of it. The course taken by détente is unambiguous and lasting, but this is nevertheless détente tailored to fit the formula of the two super powers, despite certain novelties in comparison with Kissinger's time. The new administration is also seeking out other partners, other factors, for it realizes that it cannot settle major world questions with Moscow alone. Of course, this is a different view of détente from that of non-aligned Yugoslavia and its clear anti-bloc positions.

Disarmament is the subject of growing discussion both within and outside of the American Government. But it remains to be seen how far President Carter's initiatives will be elaborated and how persistently urged on towards genuine progress. The non-aligned, but not only the non-aligned countries, are extremely interested in this subject, as witnessed by their interest in the Special Session of the UN General Assembly scheduled for May 1978.

These are only a few from the broad range of questions which exist. At all levels of these talks, the American side has demonstrated exceptional respect for independent and non-aligned Yugoslavia and voiced the long-term and unchanged interest of the new administration in the existence of Yugoslavia such as it is, a factor of peace, stability and security in Europe and in the world. Here, statements made by President Carter and other senior American officials have been unequivocal.

President Tito's visit to the United States next May will certainly be a new demonstration of the positive development of bilateral relations between Yugoslavia and the United States, but it will also, unquestionably, be of broader world importance and have broader repercussions.

Dr. J. Drezarić

(Abbreviated from the article published in The Review of International Affairs)

PÁGINA EN ESPAÑOL

A UDS. EL REDACTOR:

En el número de R. G. del mes en curso les hacemos ver a ustedes en forma especial un artículo sobre la autogestión en una de las más importantes empresas eslovenas de la actualidad. Que sea éste entonces un ejemplo de cómo está organizada la autogestión entre nosotros y cómo se la lleva a la práctica. En esta oportunidad nos trasladaremos a la localidad de Cerknica, Aquí funciona la fábrica de muebles BREST, la cual es conocida por sus excelentes productos y muebles no sólo aquí, en casa nuestra, sino además en un gran número de países y naciones del mundo entero. La industria mueblera como tal ocupa el primer lugar entre las industrias eslovenas de exportación.

En Cerknica visitamos la fábrica Brest. En la misma conversamos la mayor parte de nuestra visita con el presidente del consejo ejecutivo obrero de la empresa. El mismo nos expresó con palabras claras y sencillas la felicidad de vernos y nos explicó cómo y de qué manera los obreros de la fábrica hacen valer sus derechos legales, de cómo participan en la dirección de la empresa y al mismo tiempo hemos averiguado también del importante significado que tiene la fábrica dentro del desarrollo de esta región y del país en sí. Esta localidad pertenece a la importante zona denominada Notranjska.

Invitamos a todos nuestros lectores que nos escriban sobre los deseos que tengan en relación a la publicación de qué tipo de artículos o temas les interesarían publicásemos en las secciones de inglés y castellano, mejor dicho español de nuestra revista.

KOPER OBTUVO SU DIÓCESIS!

Después de 149 años Trieste y Koper vuelven a tener cada una su diócesis por separado. Para tal ocasión el papa Paulo VI nombró al mag. Janez Jenko, el cual hasta ahora era el administrador apostólico para Slov. Primorje, obispo de la nueva diócesis de Koper. Con este paso la iglesia católica reconoce en forma oficial la nueva política de frontera entre Italia y Yugoslavia verificada y certificada el acuerdo de Osim.

COMUNICACIONES TELEFÓNICAS CON EL EXTERIOR

En Ljubljana ya hace dos años que están construyendo la central telefónica internacional. La misma será también de gran importancia para el tránsito telefónico interno. Los llamados telefónicos hacia el exterior ya no irán a través de las estaciones de Zagreb y Belgrado como hasta ahora.

MINIČ VISITÓ AL PAPA PAULO VI.

El secretario del ministerio de relaciones exteriores yugoslavo Miloš Minič en la visita que efectuara hace poco a Roma fue invitado por el Papa Paulo VI a la ciudad capital del Vaticano donde lo recibió en audiencia especial el mismo Papa en persona. El representante gubernamental yugoslavo mantuvo también conversaciones con el secretario de estado del Vaticano, cardenal Jean Villot.

El ministro de relaciones exteriores yugoslavo entregó además al Papa los saludos correspondientes que le enviara

el mariscal Tito. Nuestro presidente valora profundamente el papel del jefe de la iglesia católica en cuanto a la vida internacional se refiera. El Papa Paulo VI. con palabras emocionadas expresó sus respetos y elogió a nuestro presidente y su obra de labor por la paz y la consecución y establecimiento de mejores relaciones entre los países del mundo entero.

COSTEAU EXPLORÓ NUESTRO MAR ADRIÁTICO

En cuadro a las exploraciones sobre la suciedad de la aguas del Mediterráneo y alrededores, el francés Jaques Costeau, conocido explorador de las profundidades marinas junto con el equipo y marineros de la nave Calypso comenzó a investigar minuciosamente y en forma expansiva nuestro mar Adriático al cual dividió para su mejor estudio en cuatro zonas. En la conferencia de prensa que tuviera a su llegada a Yugoslavia Costeau expresó que todos los datos que se recojan sobre la suciedad del mar Adriático los incorporarán al cuadro general y completado de aguas del Mediterráneo. Según parece expresó que a pesar de todo y según sus primeras observaciones el mar Adriático es bastante limpio, sin embargo debe tenerse mucho cuidado de todo lo que se vierta y vierte en él.

LA EMPRESA ESLOVENA DE MAYOR ÉXITO

El Ministerio de Economía de Eslovenia en una de sus sesiones anuales del año próximo pasado ha tratado sobre la rentabilidad de las empresas eslovenas. Antes que nada se hizo una selección con el sistema de numeración electrónica. Los aparatos señalaron las empresas con mayores resultados económicos. Así se llegó al número de cien empresas con buen rendimiento financiero. Con la siguiente selección solamente quedaron treinta de mayor éxito. Lo interesante del caso es que después del cálculo final resultó en el primer lugar la empresa Comet de Zreče, la cual en Eslovenia no es tan conocida. La misma fue fundada en el año 1958. Al principio era un pequeño taller metalúrgico. En la fábrica vecina Empresa Metalúrgica Zreče hacía falta una sección de afilado artificial, y así se unieron ambas fuerzas de trabajo. Hay día la empresa Comet tiene 300 obreros especializados los cuales producen 5 millones de elementos artificiales para afilación en general. La producción es vendida al exterior y en el país. La misma paso a paso está aumentando. Es por eso que los obreros tienen entonces muy buenos sueldos ya que cada uno de ellos se preocupa en forma personal de aumentar la producción. Ultimamente se están poniendo de acuerdo con una compañía alemana para fundar una empresa mixta en el extranjero, a su vez también se abriría una sucursal en Malta.

Entre las primeras diez empresas de mayor éxito en Eslovenia tenemos además: Alples —Železniki—, Inter-europa —Koper, Zavod za Urbanizem, Maribor— IMP, Ljubljana —Cestno pod. Novo mesto, Javna sklad. Lj., BIRO 71— Domžale, Termika Lj. y Surovina de Maribor.

etovnem trgu

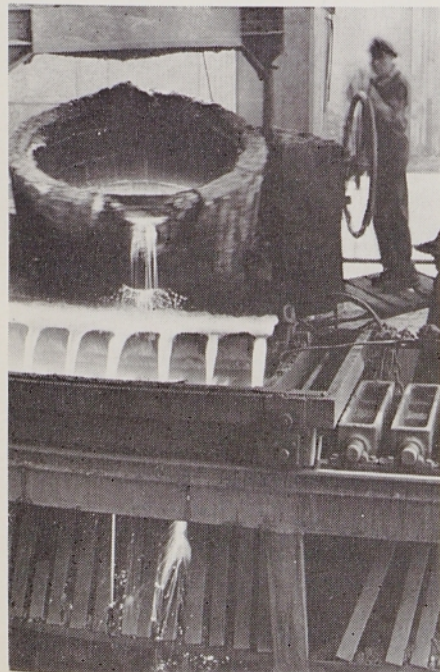
milijarde din. Vrednost izvoza se je dvignila od 9.5 mil. dolarjev v l. 1970 na 38.8 mil. dolarjev v l. 1975, ter v 76. letu na 44.4 mil. dolarjev.

S tem rezultatom so se slovenske železarne med organizacijami združenega dela povzpele po doseženem celotnem dohodku v l. 1975 na prvo mesto v Sloveniji.

Slovenske železarne izdelujejo danes širok asortiment kvalitetnih in plemenitih konstrukcijskih jekel za strojogradnjo, nosilne konstrukcije, kotlogradnjo, ladjedelništvo itd.; vzmetna jekla; avtomatna jekla, nelegirana in legirana orodna jekla, brzorezna jekla; nerjava in ognjeobstojna jekla; dinamo in trafo jekla, ter jekla za posebne namene uporabe.

Ta jekla predelujejo v toplo in hladno valjano odnosno vlečeno paličasto jeklo, pločevino in žico; kovano jeklo in odkovke; jeklotitino sivo in nodularno litino; ulite in kovane valje; vzmeti za cestna vozila; rezalno orodje, industrijske nože in ostalo rezalno orodje za kovinsko, lesno in druge industrijske panoge; pnevmatska

Jeklo teče . . .

vrtna in odkopna kladiva; mehanske in hidravlične stiskalnice; kovaško-valjarske stroje; industrijske škarje; poljedelske traktorje ter končno verige, vijake, varilne elektrode in žice za talno varjenje in ostale žične izdelke.

Jugoslavija je odprta in nevezana socialistična dežela, zato mora biti tudi njeno gospodarstvo vključeno v mednarodno delitev dela. Del naših izdelkov mora imeti svoje odjemalce v tujini. Izvoz je za Slovenske železarne nujna potreba, le na ta način si lahko zgotovijo potrebna devizna sredstva tako za uvoz dela nekaterih surovin, potrošnega materiala in investicijske opreme. Izvoz omogoča tudi boljše izkoriščanje naših zmogljivosti. Dalje ne smemo pozabiti, da izvoz omogoča tudi transfer znanja, izkušenj in tehnologije in da je edino pravo merilo naše resnične ekonomičnosti proizvodnje. Le na zunanjih tržiščih se srečujemo s svetovnimi ekonomskimi dosežki.

Izdelki slovenskih železarn se ne pojavljajo danes prvič na svetovnem trgu, številna priznanja in odlikovanja, ki jih hranijo tehnični muzeji železarn, pričajo o visoki kakovostni ravni izdelkov slovenskih železarn, ki so si že v pretečenem stoletju našli pot na svetovna tržišča. Izvoz je praktično zamrl v obdobju med obema svetovnjima vojnoma. Izvozna dejavnost pa je bila tudi v prvih povojnih letih spričo velikih domačih potreb zelo skromna.

Vedno v večji meri zavedajoč se v prejšnjem odstavku dokumentirane nujnosti izvoza so se slovenske železarne stalno prizadevale za povečanje obsega izvoza in so danes že postale kljub veliki konkurenci relativno močan izvoznik. Krepitev izvoza je ena od važnih nalog, ki si jo je sestavljena delovna organizacija — Slovenske železarne — zastavila tudi v svojem razvojnem načrtu za naslednje obdobje.

Izvoz slovenskih železarn je v l. 1970 dosegel vrednost vsega 9.4 mil. \$. Od tega leta dalje je v stalnem porastu in je v l. 1976 dosegel do danes rekordno višino 44.4 mil. \$. V šestih letih se je torej povečal za 4.7-krat. V tem obdobju pa se ni le povečal količinski obseg izvoza, temveč so bile dosežene tudi strukturalne spremembe v asortimentu in to v korist višje vrednih jeklarskih izdelkov z višjo stopnjo predelave. Od skupno dosežene vrednosti izvoza v l. 1976 — 44.4 mil. \$ odpade na konvertibilne valute 56 % in na kliring 44 %. Računano na zaposlenega so slovenske železarne izvozile za 2.638 \$ blaga. Delež posameznih delovnih organizacij v sklopu združenega podjetja seveda ni enakomeren. Saj je odvisen od asortimenta, razlike pa obstojajo tudi med izvozom v zahodne razvite države in države SEV. Največji izvoz 3.180 \$ na zaposlenega je med železarnami dosegla železarna Ravne, med predelovalnimi delovnimi organizacijami pa Plamen Kropa z 9.800 \$ na zaposlenega.

Po obsegu izvoza stoji med vzhodno evropskimi državami na prvem mestu Sovjetska zveza, med zahodnimi državami pa Zahodna Nemčija in Združene države Amerike.

V letu 1977 smo spričo krizne situacije na svetovnem trgu jekla le z velikimi težavami obdržali v l. 1976 doseženi nivo izvoza. Vendar ta proporcionalno nižji porast izvoza, kot smo ga dosegli v prehodnem letu, ne bo zavrl prizadevanj za uresničitev postavljene naloge — v tekočem planskem obdobju doseči 100 mil. \$ letnega izvoza.

Vasilij Terseglav

TOVARNA MODNE KONFEKCIJE

CELJE

toper | toper | toper | toper | toper